

INNLEDNING

Velkommen som bruker av ØKONOMIX.

Programpakken ØKONOMIX som du nå har skaffet deg, er et resultat av et samarbeid mellom Norges Bondelag og Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF). Utgangspunktet ved dette samarbeidet er å koordinere ulike programmer slik at regnskapskontor og andre får et program som letter arbeidet med rådgivning overfor bonden.

Denne programpakken inneholder en del forskjellige moduler. Vi har skattemodeller, dekningsbidragskalkyler (NILF), mekaniseringskalkyler (NILF), presentasjonsverktøy, planleggingsmodeller og budsjetter etc.

Første delen vil vise hvordan en installerer/avinstallerer programpakken, krav til maskin, selve installeringsprosessen og hvordan en starter ØKONOMIX.

Deretter tar en for seg hvordan selve ØKONOMIX er bygd opp og hvordan man bruker programmet rent teknisk. Vi har laget en rekke spesialfunksjoner som er går igjen i alle modellene slik som for eksempel åpning og lagring av kalkyler, utskrift og hvordan en importer data fra DUETT. Dette kapittelet bør leses for å kunne bruke ØKONOMIX på en effektiv måte.

I påfølgende del følger en beskrivelse av formålet og oppbygning av de ulike modellene/kalkylene i ØKONOMIX. Vi har også laget en veiledning til bruk av de ulike modellene. Vi anbefaler dere å lese disse kapitlene nøye før dere begynner å bruke modellene.

For å kunne bruke modellene riktig, kreves det god kunnskap innenfor fagområdene drift- og finansieringsøkonomi, regnskap og skatt. Dersom det er noe du lurer på, ta kontakt med oss.

Vi håper du vil få glede av programpakken.

Lykke til !

Daldata AS

Utviklet i samarbeid med

Norges Bondelag

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning

INSTALLASJON

Krav til maskin/skriver/Excel-versjon

For å kjøre ØKONOMIX kreves Excel 2003 eller høyere. ØKONOMIX stiller ingen ekstra krav utover hva Windows og Excel selv krever. Skriver som kan brukes fra Windows kan også benyttes i ØKONOMIX. ØKONOMIX virker i alle versjoner av Windows. Den fungerer dessverre ikke sammen med Apple sin Excel-versjon.

Installasjon

Gjennom hele installasjonsprogrammet gjelder følgende:

- Klikk på **Avbryt** for å avbryte installasjonen.
- Klikk på **Neste** for å fortsette installeringen (når du har fylt ut nødvendige opplysninger i et vindu.
- Klikk på **Tilbake** for å gå tilbake til foregående vindu (hvis du ombestemmer deg angående gitte opplysninger).
- Vær oppmerksom på at det siste vinduet i installasjonsprogrammet avsluttes med **Fullfør**. Har du klikket på denne knappen, er det for sent å gå tilbake.

NB! Noen virusprogram kan reagere på installasjonen Da må du deaktivere dette før du starter installeringen av ØKONOMIX, dersom installasjonen ikke fungerer.

I Windows 7 og 8 kan det kreves spesielle brukerrettigheter for å installere. Høyre klikk på mus når du står på Setup og velg Kjør som administrator.

Nå kan du starte installasjonen

Tilsendte CD settes i diskettstasjon. Benytt så Windows-menyen **Kjør**. En finner Kjør ved å klikke på **Start** knappen på oppgavelinja i Windows. Når Kjør er valgt, skriv **e:\setup** (viktig å velge din stasjon for cd-rom) i vinduet, og klikk deretter på **OK**.

Installasjonen foregår deretter på svært selvinstruerende vis. Les de ulike skjermbildene slik at du vet hva som foregår. Om det skulle oppstå problemer under installasjonen, ta kontakt med Norges Bondelag, tlf. 22 05 45 00.

Full installasjon

Velg **full installasjon** dersom du vil installere hele programmet, samt opprette programgruppe/mappe med tilhørende ikoner. Denne typen installasjon skal benyttes når en skal installere ØKONOMIX på lokal disk, ofte kun én på frittstående maskin eller en server som fungerer som terminalserver (ASP).

Ved oppgardering blir alle programfilene oppdatert, men klientfilene/data vil beholdes fra tidligere versjoner. Det samme skjer ved deinstallasjon av ØKONOMIX.

Arbeidsstasjonsinstallasjon

Velg arbeidsstasjonsinstallasjon dersom du tidligere har installert ØKONOMIX på en server eller på en delt mappe på en annen maskin. Det som skjer ved denne type installasjoner er at det blir laget snarvei i både i Windows sitt skrivebordet og evt Startmeny. Det er ikke nødvendig å kjøre installasjon ved senere oppgradering.

Serverinstallasjon

Velg serverinstallasjon dersom du sitter på en server og kun ønsker å oppdatere installasjonen på server. Dette er en ren filkopiering og egentlig ingen vanlig installasjon. Ingen snarveier blir opprettet og ingen filer blir registrert i Windows. En slik type installasjon gjøres vanligvis kun av systemansvarlig. Etterpå må det foretas en arbeidsstasjonsinstallasjon på hver enkelt arbeidsstasjon.

Plassering

Katalogstrukturen er:

C:\MIX\ Hovedprogram

C:\MIX\PROGRAM\ Regnearkmaler
C:\MIX\DATA\ Brukerkalkyler
C:\MIX\INSTALL\ Arbeidsstasjonsinstallasjon
C:\MIX\EGNEPROG\ Egendefinerte maler (blir opprettet senere)

Installasjonsprogrammet oppretter selv katalogen C:\MIX. Det er fullt mulig å endre standardkataloger for \DATA og \EGNEPROG i ØKONOMIX sitt oppsett (Velges fra meny Økonomix, Oppsett, arkfane Nettverk/Flerbruker)

Installere på nettverk

Først må ØKONOMIX legges inn på nettverket (flere maskiner koblet sammen i et nett?)

- Sett inn CD-en
- Bruk **Kjør**, skriv **d:\setup** (dersom d er cd-rom stasjon) og klikk **Enter**
- Velg Serverinstallasjon ved valg av installasjon
- Ved angivelse av katalog hvor ØKONOMIX skal legges, oppgi nettverksstasjonen og ønsket katalog på denne. Hvis for eksempel nettverksstasjonen er N:, skriv da **N:\MIX** her.
- Følg den generelle veiledningen videre

Deretter skal det lages snarveier på den enkelte maskin i nettverket og installasjonsprogrammet startes på nytt. Dette kan gjøres på to måter:

a) Bruk CD-en, skriv **e:\setup** og trykk **Enter**.

- Velg **Installasjon på arbeidsstasjon**

Velg disk og katalog der ØKONOMIX-programmet er installert. For å velge en annen disk og katalog, velg **Finn**. Klikk deretter på **Neste**. Installasjonen av snarvei blir utført.

b) Bruk Windows-menyen **Kjør**, hvis nettverksstasjonen der ØKONOMIX ligger heter N, skriv **N:\MIX\INSTALL\setup** og klikk på OK

Angi katalog til Microsoft Excel og klikk på **Neste**

Start av ØKONOMIX

Installasjonsprogrammet finner ØKONOMIX-logoen og legger denne ut som ikoner (snarvei) i Windows. ØKONOMIX startes ved å dobbeltklikke på logoen.

Denne logoen kan legges ut på skrivebordet som et ikon (snarvei) på følgende måte: Plasser musa på et tomt felt på Skrivebordet. Klikk med *høyre* musetast. Velg **Ny** og deretter **Snarvei**. Klikk på **bla gjennom...** Dobbeltklikk på **Windows**, deretter **Start-meny**, deretter **Programmer** og til slutt et dobbeltklikk på **ØKONOMIX**. Klikk på **Neste** og til slutt **Fullfør**.

For å starte ØKONOMIX dobbeltklikker du på ikonet på skrivebordet ditt

Ved oppstart vil en få melding om en vil deaktivere eller aktivere makroer. Som det framgår av meldingen er årsaken at arbeidsboken som åpnes inneholder makroer. Dette fordi standardrutinene i ØKONOMIX for Excel (beskrevet nedenfor), styres av makroer. Dersom en **ikke** ønsker at Excel skal kontrollere filene for makroinnhold velger en bort «merket» i feltet «Spør alltid». Dermed slipper du dette kontrollspørsmålet neste gang du åpner ØKONOMIX. Men dermed vil heller ikke Excel kontrollere makroinnhold **i andre filer** du evt. åpner.

For å aktivere/ deaktivere makrokontrollen i Excel velger en **Verktøy - Alternativer** - Arkfanen **Generelt** og innstillingen **Beskyttelse mot makrovirus**. For å få tilgang til menyen «Verktøy» må Excel startes uten innlasting av ØKONOMIX.

I Excel 2007 og høyere

For at Økonomix skal fungere må en tillate at man under Alternativer for Excel (nå ved å klikke på Excel-ikonet), velger klareringscenter, og knappen 'Innstillinger for klareringscenter'. Det er to måter en kan aktivere Økonomix på i Klareringscenter

a) Aktivere makroer

Velg i klareringscenter: 'Makroinnstillinger', velg minst alternativet 'Deaktiver makroer med varslings'. Da vil man få varslings hver gang en åpner Økonomix.

b) Klarerte plasseringer

I Excel 2007 og høyere er det også mulig å legge til Økonomix-katalogen i Klarerte plasseringer. Da vil Økonomix fungere uavhengig av hva som er satt i Aktivere makroer.

Velg i Klareringscenter: Klarerte plasseringer

Velg 'Legg til ny plassering'. I dialog hvor en velger katalog husk å krysse av for 'Underkataloger klareres også'. Dersom Økonomix er installert på en nettverkskatalog, må en også krysse av for 'Tillat klarerte plasseringer' i nettverket som ligger nederst i skjermbildet Klarerte plasseringer.

ØKONOMIX for Excel krever at makroene er aktive. En må således godkjenne åpningen med **Aktiver makroer**.

I Excel 2007 og høyere kommer det opp et vindu med engang Økonomix starter med samme spørsmål. En får ikke noe spørsmål dersom en har lagt inn MIX-katalogen i klarerte plasseringer.

ØKONOMIX i EXCEL 2007, 2010 og 2013

Det spesielle med denne versjonen er at menysystemet til Excel har blitt endret. Excel tillater ikke lengre å blande egendefinerte menyer og verktøylinjer sammen med Excel sine egne menyer. Økonomix-menyene vil du nå finne de under arkfane/bånd 'Tillegg' eller 'Add-ins' i engelsk versjon. Klikk på dette meny-punktet. Da skal Økonomix sine menyer og verktøylinjer dukke opp.

Avinstallere ØKONOMIX

Det kan man i Windows gjøre ved å gå på **Start**-ikonet, på oppgavelinja i Windows. Velg **Programmer** og **ØKONOMIX**. Gå deretter på **Avinstaller ØKONOMIX**. Følg deretter instruksene videre. Klientfilene blir ikke slettet i denne operasjonen.

Reparasjon av ØKONOMIX

Dersom det har oppstått feil ved programmet eller programmet ikke fungerer, kan man reinstallere ØKONOMIX. Dette valget vil dukke opp når man forsøker å installere samme versjon på nytt. Alle programmer og hjelpefiler mv blir da kopiert inn på nytt og snarveier oppdatert.

HVA ER NYTT i versjon 2017.2 (juli 2017)

De største endringer gjelder oppdatering av tilskuddssatser for jordbruksforhandlingene for avtaleperioden 2017/18 samt oppdatering av Tomtefeste - Landbruksunntaket.

I tillegg til hva som er nevnt her viser vi også til emnet [historikk](#). Der omtales endringer som ble gjort i tidligere versjoner. Det vises også til følgebrevet som beskriver endringene.

Modeller som er rettet/opdatert

Produksjonstilskudd

- Oppdatert med satser og tilskudd for jordbruksoppgjøret 2017/18

Pensjon

- Grunnbeløp er oppdatert.

Tomtefeste - landbruksunntaket

Oppdatert med ny skogbeskatning ved at både driftsresultat fra skog utenom virksomhet(kapitalskog) og skattefrie skog (hobbyskog) er tatt med som egne linjer i beregningen. Det er også rettet en feil som oppstod når samlet driftsinntekt var negativ. Da tolket kalkylene som en falt utenom landbruksunntaket(mindre enn 5%) selv om kriteriet for tomtefesteinntekter (mer enn 15000, konsumprisjustert) var oppfylt.

BRUK AV ØKONOMIX

Åpningsskjermbildet med hovedmenyen

Åpningsskjermbildet med hovedmenyen er det første en møter etter at ØKONOMIX har startet. Aller øverst ligger **tittellinja**. Denne linja er synlig i alle beregningsmodeller, og i tillegg til å fortelle hvilken versjon av ØKONOMIX som er i bruk gir den beskjed om hvilken beregningsmodell som er aktiv. Helt til venstre på linja ligger Excel-symbolet, ved å klikke på dette får en bl.a. tilgang til å minimere og gjenopprette skjermbildet. Helt til høyre ligger tre symboler som også kan brukes til minimering og gjenoppretting i tillegg til å avslutning Excel. Vi anbefaler likevel at en avslutter programmet med den spesielle avslutningsknappen for ØKONOMIX, se under.

Under tittellinja ligger **toppmenyen**. Ved hjelp av denne kan en bruke ØKONOMIX raskere og mer effektivt. Bl.a. er det mulig å hente opp lagrede kalkyler direkte fra åpningsbildet ved å klikke på knappen **Klient**. Ved å klikke på knappen **Hjelp** og gå til **Om ØKONOMIX** kan en få opplysninger om hvor en skal henvende seg for brukerstøtte. I tillegg inneholder toppmenyen flere standard Excel-kommandoer, se Excels dokumentasjon for bruken av disse. Vi anbefaler både nye og erfarne brukere å klikke på de forskjellige knappene på toppmenyen og gjøre seg kjent med de forskjellige mulighetene.

Oppsett av ØKONOMIX

Oppsettsfunksjonen nåes fra knappen **Økonomix** på toppmenyen. Funksjonen består av to hoveddeler: **Utskrifter** og **Visning**. Under **Utskrifter** kan en foruten å legge inn navnet på kontor/rådgiver bestemme utskriftskvalitet samt krysse av for forhåndsvisning ved utskrift. Valgt kontor/rådgiver kommer på alle utskrifter, utskriftskvalitet og forhåndsvisning kan overstyres i de enkelte modeller. Under **Visning** kan velge om formellinjen skal vises samt bestemme minste og største mulige zooming av skjermbildet.

Å velge undermeny/beregningsmodell

Videre i åpningsskjermbildet ligger hovedmenyen med knapper for de forskjellige undermenyene. Menyene har to rader, en med små knapper til venstre i skjermbildet, og en med store knapper til høyre for denne. I hovedmenyen er det likegyldig hvilken av radene en velger. Når en står i en undermeny, derimot, er de to radene forskjellige. De store knappene starter beregningsmodellene, mens de mindre til venstre gir en annen undermeny. Dette gir et meget fleksibelt menysystem, hvor en kan skifte direkte til hvilken undermeny en måtte ønske, uten å gå veien om hovedmenyen. Legg også merke til at knappen for aktuell undermeny har en annen farge enn de andre knappene.

Fra hovedmenyen kan en velge ønsket undermeny og beregningsmodell på en av følgende måter:

- Klikke på ønsket knapp i hovedmenyen og deretter velge beregningsmodell fra en undermeny.
- Klikke på ønsket undermeny i arkanene nederst i skjermbildet og deretter starte en beregningsmodell.
- Klikke på knappen merket **ØKONOMIX** i toppmenyen. Fordelen med denne metoden er at en kan starte de enkelte beregningsmodellene direkte uten å gå veien om undermenyer. Videre kan denne knappen brukes til å starte en ny beregningsmodell direkte fra en annen modell uten å gå ut i menyen først. Hvis det er tastet inn noe i den modellen en står i beholdes den fortsatt åpen selv om en starter en ny, hvis den er tom lukkes den.
- Hvis en ønsker å arbeide videre med en tidligere lagret modell kan denne hentes direkte via knappen **Klient** i toppmenyen.

Å avslutte ØKONOMIX

Avslutt først eventuell(e) beregningsmodell(er) som er i bruk og klikk deretter på **Avslutt**-knappen. Ved å bruke denne funksjonen sikrer en at programmet lagrer filene på riktig måte. Hvis en ønsker å arbeide videre med en modell senere må den lagres før avslutning, se under.

Å bruke modellene i ØKONOMIX

Programmet er en kombinasjon av spesialdesign og standard Excel, derfor kan standardfunksjoner for Excel benyttes. Vi anbefaler likevel at spesialfunksjonene for ØKONOMIX benyttes fordi:

- Innhenting av beregninger som er lagret tidligere blir utført riktig og uten fare for tap av data.
- Lagring av beregninger foregår slik at:
 - Filnavn blir tilpasset den enkelte modell samt at brukeren kan velge klientinitialer (fortrinnsvis de som brukes i DUETT).
 - Data blir lagret på eget område som ligger under ØKONOMIX-katalogen.
- Utskrifter fra modellene bør fortrinnsvis bestilles fra den spesielle verktøylinja for ØKONOMIX fordi en dermed automatisk får et hensiktsmessig og tilpasset utvalg av opplysninger på utskriften.

Når en har startet opp en modell kommer det fram en ny meny under toppmenyen: **Verktøylinja**. Med denne kan en hente en tidligere lagret modell, lagre en modell for senere bruk, ta utskrift eller gå tilbake til menyen uten å lagre. I tillegg kan en i en del modeller importere regnskapsdata fra DUETT økonomisystem. De forskjellige valgende er forklart under:

Å hente en tidligere lagret modell

Når en trykker på knappen **Hent** aktiviseres en egen dialog med følgende felter/funksjoner:

Navnet på eier/bruker

Dersom en søker filer for en bestemt klient, skrives initialene inn i dette feltet, og bare kalkyler for denne klienten vises. Hvis navnefeltet derimot er tomt vises en oversikt over tidligere lagrede kalkyler for alle klienter i denne modellen. En kan da hente ønsket kalkyle ved å klikke en gang på filnavnet slik at det vises i feltet **Valgt fil** og deretter trykke på knappen **Hent valgt klient**. Eventuelt kan kalkylen hentes ved å dobbeltklikke på filnavnet.

Vis alle kalkyler for en klient

Denne knappen brukes hvis en vil se alle kalkyler som ligger registrert for en klient. Skriv inn klientinitialene (tre tegn) i feltet **Navnet på eier/bruker**, og trykk deretter på knappen.

Vis alle kalkyler i katalog

Et klikk på denne knappen gir en oversikt over alle kalkylene som finnes på dataområdet. Dette kan i enkelte tilfeller være en "tung" operasjon og kan ta litt tid.

Ny kalkyle

Velg beregningsmodell ved å klikke en gang i boksen **Meny** og en gang i boksen **Kalkyle** og deretter på knappen **Ny kalkyle**.

Slett kalkyle

Velg kalkyle som skal slettes fra dataområdet ved å stille markøren på det aktuelle filnavnet, klikk én gang slik at filnavnet kommer opp i rammen **Valgt klient**, og klikk deretter på **Slett kalkyle**. OBS! Kalkylen blir slettet permanent fra harddisken og kan ikke hentes inn igjen senere.

Å lagre en modell for senere bruk

Når vi har tastet inn tall som skal hentes fram ved en senere anledning, må vi lagre kalkylen. Klikk på knappen **Lagre** og følg instruksjonene på skjermen.

Foran initialene for klienten påfører ØKONOMIX selv to bokstaver som betegner modellen som lagringen gjelder. Videre påføres .xls i slutten av filnavnet. Eksempel: Lagring av beregningen "alternativ a" i modellen Oppstart av gjennomsnittsligning for en klient med initialene KPS i år 2001 vil få filnavnet **OPkps01a.xls**.

Å skrive ut fra modellen

Menyen for utskrift gir det mest hensiktsmessige utsnittet av hvert ark. Utskriftsprogrammet benytter standard skriver i Windows. Alle modellene/kalkylene gir mulighet til utskrift. En kan få utskrift av alle diagrammer og stort sett alle beregninger.

Når det er flere ark i kalkylen (flere arkfaner) har vi funnet det riktig å legge inn to utskriftsmenyer: Én for **Enkelt ark** og én for **Alle ark** som markøren er plassert på. Programmet "Resultat- og likviditetsbudsjett" er et eksempel på en kalkyle med flere ark der arkfanene viser de enkelte delene av hele modellen.

Ved valg av **Enkelt ark**, kommer man først inn i en forhåndsvisning, og kan deretter velge utskrift til skriver.

Knappen **Alle ark** aktiviserer en dialogboks der en kan velge hvilke av utskriftene en ønsker. I denne dialogboksen kan en også velge om en ønsker utskrift i farger eller sort/hvitt. En har også mulighet til å velge hvilken rekkefølge en ønsker utskriftene i, samt at en kan velge om en ønsker å gå direkte til utskrift (øverst i høyre hjørne) eller via forhåndsvisning.

Utskrifter kan velges på en av følgende måter:

- Klikk først en gang på ønsket kalkyle/ark i venstre felt (**Åpne ark**) og flytt den deretter over til høyre felt (**Utskrift**) ved å klikke en gang på knappen med pilsymbol til høyre (→). Dette repeteres til en har flyttet over alle kalkylene en vil skrive ut.
- Dobbeltklikk på ønsket kalkyle.
- Hvis en vil skrive ut flere kalkyler er det raskere å gjøre slik: Hold nede <Ctrl> og klikk en gang på de ønskede kalkylene. Flytt dem deretter over til høyre ved å klikke på →.
- Hvis en vil skrive ut alle kalkylene, eller flere kalkyler som står oppført rett under hverandre: Hold nede <Shift> og klikk en gang på første kalkyle og dobbeltklikk deretter på siste kalkyle. Eventuelt klikk bare en gang også på siste kalkyle og flytt dem over med →.
- Kalkyler kan flyttes tilbake igjen til venstre felt ved hjelp av dobbeltklikking eller merking og ←.

En kalkyle kan flyttes opp eller ned i feltet ved å merke den å klikke på **Flytt opp** eller **>Flytt ned**.

Å avbryte uten å lagre

Benytter vi **Avbryt**-knappen antar ØKONOMIX at vi ikke vil lagre kalkylen. Ved å trykke på denne knappen etter å ha lagt noe inn i modellen, vil det komme opp en dialogboks hvor en ved å bekrefte med **Ja** avslutter kalkylen uten å lagre. Ved å trykke **Nei** returnerer en til kalkylen.

Å starte en ny kalkyle

Når vi er inne i en kalkyle/modell og vil starte med «blanke ark» i samme modell, er det tre metoder vi kan bruke:

- Avslutt kalkylen, gå til hovedmenyen og start modellen på nytt.
- Raskere er det å velge menyen Hent klient og deretter velge Ny kalkyle
- Tredje mulighet er å klikke på ØKONOMIX i Excel-menyen, mens en befinner seg inne i forrige kalkyle. Velg deretter aktuelt program.

Zoom

Fra vår side skal modellene være normaltilpasset slik at det kalkyleutsnittet som vises på skjermen er hensiktsmessig både med hensyn til hvilke felt som vises og skriftstørrelse. Imidlertid finnes det både store og svært små skjermer, og vi har skjermer med høy oppløsning og lav oppløsning. Dette medfører at normalutsnittet ikke alltid vil bli oppfattet som ideell.

ØKONOMIX-brukerne kan imidlertid selv med letthet tilpasse skjermutsnitt/skriftstørrelse ved å justere zoomingen på skjermen.

Dette gjøres ved å klikke på **Vis** og deretter velge **Verktøylinjer**. Merk av for verktøylinja **Standard**. I denne verktøylinja finner en Zoom.

Flere kalkyler i arbeid samtidig

Dersom en ønsker å håndtere flere kalkyler samtidig, er det tre måter å gjøre dette på når en er inne i en av modellene:

- Velg fra toppmeny **ØKONOMIX** og deretter ønsket kalkyle.
- Velg **Hent klient** mens du fortsatt står inne i samme modellen. Finn riktig **Meny** og **Kalkyle** og klikk **Ny kalkyle**.
- Klikk på Vindu i den øverste menylinja og velg **Hovedmeny**. Velg deretter ønsket kalkyle.

På denne måten kan vi samtidig kjøre flere modeller. For å bytte mellom kalkylene benytter vi Excel-menyen Vindu (vær obs på at en må aktivere den modellen en ønsker).

Kalkulering av kalkylen

I de fleste kalkylene beregnes resultatene samtidig som tall tastes inn. Av hensyn til hastigheten i enkelte program har vi imidlertid her lagt inn manuell kalkulering. Manuell kalkulering startes med <F9>-tasten eller høyre musetast, i enkelte program også ved å klikke på **Kalkuler**-knappen. Manuell kalkulering kan slås av og på med høyre musetast.

Diagrammer

Flere av kalkylene er utstyrt med diagrammer. Arkfanene viser hvilke kalkyler som har diagram.

Ved å klikke på arkfanen med ønsket diagram vil diagrammene bli tilgjengelig for visning og utskrift. Vi gjør oppmerksom på at enkelte arkfaner kan ha flere diagram, selv om disse ikke umiddelbart synes på skjermen - skjermen viser jo bare den øvre delen av arket. Piltastene eller mus brukes når en vil manøvrere seg rundt i modellen.

Import av data fra DUETT

Import til ØKONOMIX

Fra verktøylinja velges Importer Regnskap. Økonomix henter dataene direkte fra DUETT-databasen. Du må først logge deg på databasen ved å oppgi saksbehandler-initialene i DUETT. Deretter velger du klient og til slutt importerer regnskapet via knappen Importer data

Vis

Dersom en ønsker andre menyer enn den som ligger inne som standard, kan en klikke på **Vis** på toppmenyen, og flytte markøren ned til **Verktøylinjer**. Deretter klikker en på de verktøylinjene en ønsker, **Standard** og **Formatering** er de mest vanlige. En kan også aktivisere formellinja, som viser hvordan beregningene blir utført.

Endre bruker

For å kunne endre eller legge til navn på utskriftene, må du klikke på **Hjelp** og deretter **Endre bruker** i toppmenyen.

Redigering av kalkyler

Dette avsnittet beskriver hvordan en kan formatere eller endre tekst eller foreta andre typer redigeringer i en kalkyle. Avsnittet beskriver også hvordan en kan endre selve malen. Den som foretar endringer må ha gode kunnskaper i generell bruk av EXCEL.

Velg fra toppmeny **Rediger** og velg fra rullegardinmenyen **Rediger mal**. Kalkylen er da i såkalt redigeringsmodus og en har tilgang til å redigere alt innhold i selve arbeidsboken/kalkylen. I tillegg til å kunne redigere selve kalkylen, får en også frem kolonne- og radoverskrift og tilgang til alle menyene som ligger i standard EXCEL. Bl.a får en tilgang revisjonsverktøyet i EXCEL (ligger under verktøy-menyen) som er et glimrende redskap til å forstå hvordan formlene er bygd opp.

Når en er ferdig med redigeringen, kan en vende tilbake til vanlig innleggingsmodus ved å velge fra toppmeny **Rediger Mal** og menyelementet **Til ØKONOMIX**. Kolonne- og radoverskriften forsvinner, en får tilbake den normale ØKONOMIX-menyen og kalkylen blir igjen beskyttet mot redigering. En kan fortsette med vanlig innlegging av data.

Hvis en ønsker å bruke den redigerte kalkylen som en standard kalkyle i stedet for standard malen som ligger i ØKONOMIX, gjøres følgende mens man er i redigeringsmodus. Velg fra meny **Rediger** og velg deretter **Lagre som** og **Hurtiglagre standard mal**. Neste gang en velger denne kalkylen fra menyen, vil ØKONOMIX automatisk innhente den redigerte malen i stedet for standardmalen som følger ØKONOMIX. Programmet vil under lagring slette alt innhold som er ubeskyttet og som ikke er definert som formel.

Vær klar over at omfattende endringer, for eksempel sletting av rader eller kolonner, kan medføre at kalkylen ikke fungerer i forhold til hva som er beskrevet i denne håndboka. Vi anbefaler at en ikke foretar større endringer i malene uten at en er helt sikker på hva en gjør.

SKATT

Avslutning av gjennomsnittsligning skog

Formål og oppbygning

Modellens formål

Det er to modeller (regneark), Avbrudd og Opphør av gjennomsnittsligning. Modellene skal være en hjelp til å finne den best mulige tilpasning ved avslutning av gjennomsnittsligning i skogbruket i forbindelse med eiendomsoverdragelse eller opphør gjennomsnittsligning. Bl.a. kan en beregne hvilket år som er mest gunstig for avslutning (gjelder mest for selskap), og hvor høy inntekt en kan ha siste driftsår uten å bli rammet av etterligning. I Opphør av gjennomsnittsligning beregner man hvor mye underheng (inntekt til beskatning)/overheng (fradrag til beskatning) man vil vi ved opphør av gjennomsnittsligning i selskap og enkeltpersonforetak. For deltakerlignede selskaper (skogsameier) beregnes dette for hver deltaker.

Begge beregninger omtales samlet nedenfor siden de har samme oppbygging og virkemåte med unntak av litt forskjellig kolonneoppsett. Legg merke til at regnearket Opphør gjennomsnittsligning har dynamisk kolonneoppsett avhengig av hvilket type foretak man har angitt.

Faglig grunnlag

Det forutsettes kjennskap til reglene om gjennomsnittsligning og avbruddsligning i skogbruket og til overgangsregelen for selskap og enkeltpersonforetak som ble vedtatt i forbindelse med statsbudsjettet for 2015

og 2017. Med selskap menes ikke-personlige foretak, som for eksempel deltakere i ANS, DA eller hele selskap som AS, SA osv. som har blitt gjennomsnittslignet før 2015.

Modellens oppbygning

Øverste del består forutsetninger som kan ha betydning for beregningene, mens faktisk inntekt og gjennomsnittsinntekt ligger i egne tallkolonner. En rad for hvert år. Fra de til enhver tid innlagte tall, beregnes i egen kolonne **Mulig inntekt siste år**, inntekten en kan ha uten å bli etterlignet.

Forutsetninger

Første hele eierår

Dersom eiendommen selges før den har vært eid i 5 hele eierår bør året legges inn. Det er for at programmet skal kunne beregne riktig antall år for gjennomsnittligning. Ved blank antar beregningen at eiendommen har vært eid i minst 5 år.

Oppstart gjennomsnittligning

Dersom året for oppstart gjennomsnittligning har skjedd i de siste 4 årene bør året legges inn. Ved blank antar beregningene at oppstart gjennomsnittligning har skjedd tidligere.

Siste år er ikke et helt eierår

Dette er et avkryssingsfelt. Feltet er mest tenkt å brukes dersom skogeiendommen allerede er realisert og en ønsker å beregne evt. etterligning.

NB! Fra og med 2014 er alltid siste eierår ikke et helt eierår.

Når eiendommen selges før jul (ligningspraksis) i avbruddsåret, regnes ikke salgsåret som et helt eierår. Da beregnes avbruddet fra året før avbruddsåret og fire år tilbake. Inntekten i avbruddsåret blir da direkteignet og vil ikke påvirke beregning av etterligning.

Dersom skogen selges etter 24 desember blir også avbruddsåret gjennomsnittslignet og etterligningen beregnes fra avbruddsåret og fire år tilbake.

Type foretak

Gjelder arket Avslutning gjennomsnittligning. Tre valg

ENK - Enkeltpersonforetak

AS - Aksjeselskap og lignende type foretak

DLS - Skogsameier

Valget styrer både beregningsmåte og hvilke kolonner som vises. Hvis det ikke er angitt, beregnes det som et enkeltpersonforetak.

Tallkolonner

Resultat

Faktisk inntekt (overskudd/underskudd) dette året. Disse tallene kan for de årene man har hatt faktisk inntekt, hentes fra tilleggsjema for primærnæring eller spesielt skjema dersom det gjelder deltakere i et skogsameie. Kapitalutgifter og -inntekter og evt. biomasse produsert i skogen som inngår i jordbruksfradrag holdes utenfor. Disse postene ikke skal inngå i gjennomsnittsberegningen.

I Opphør av gjennomsnittligning er resultat delt i to kolonner ettersom deltakere i selskap også kan ha mottatt arbeidsgodtgjørelse.

Gjennomsnittsinntekt

Kolonnen viser gjennomsnittsinntekt de fem siste årene. Den første raden trenger kun og legges inn dersom en har avkrysset for at 'siste år ikke er et helt eierår'. De tre neste radene må alltid legges inn. De resterende radene blir beregnet.

I Arket Opphør av gjennomsnittligning er gjennomsnittsinntekt delt opp i to for deltakere i skogsameier siden det regnes gjennomsnitt av både resultat og arbeidsgodtgjørelse.

Mulig inntekt

Gjelder arket Avbrudd. Denne kolonnen viser den maksimale inntekten man kan ha siste driftsår uten å bli rammet av etterligning. Ved avslutning av gjennomsnittligning skal det foretas etterligning på grunnlag av

faktiske inntekter de fire siste årene dersom summen av faktiske inntekter overstiger summen av beskattet gjennomsnittsinntekt i denne perioden med mer enn 15.000 kroner. Differansen mellom sum faktisk inntekt de siste fire årene med gjennomsnittsligning og sum gjennomsnittsinntekt i samme periode må altså være 15.000 kroner eller mindre hvis en skal unngå etterligning.

Eventuell etterligning

Gjelder arket Avbrudd. Etterligning oppstår dersom man går over grensen på mulig inntekt siste år. Avbruddsligning (etterligning) foretas når summen av siste 4 hele eierårs resultat (grunnlag for gjennomsnittsberegning) overstiger samlet gjennomsnittsinntekt i de samme 4 årene med mer enn kr 15.000 og at summen av de faktiske skoginntekter for de samme årene er positiv. Dersom det er avkrysset for at siste år ikke er et helt eierår, vil inntekten dette året ikke påvirke etterligningen for dette året. Da er beregningsgrunnlaget for etterligningen de fire årene forut for dette året.

Samlet skattefri inntekt ved avbrudd

Gjelder arket Avbrudd. Endelig skattefri inntekt tilsvarer det som gjenstår som ubeskattet ved avbruddet av gjennomsnittsligningen fratrukket evt. etterligning. Den ubeskattede inntekten er summen av de beregnede gjennomsnittsinntektene skogeieren hadde fått om han fortsatte som skogeier i 4 år til uten faktisk inntekt. Vær oppmerksom på at dersom siste år ikke er et helt eierår, vil inntekten dette året ikke bli gjennomsnittslignet. Hele beløpet blir da skattlagt i samme år og en får ingen skattefri inntekt av dette beløpet.

Differanse

Gjelder arket Opphør gjennomsnittsligning. Beregner differansen mellom gjennomsnittsinntekt og faktisk resultat i inntektsåret. Både arbeidsgodtgjørelse og resultat inngår.

Underheng(+)/Overheng(-)

Gjelder arket Opphør gjennomsnittsligning. Beregner Underheng(tillegg i inntekt) eller overheng(fradrag i inntekt) som en vil dersom en opphører gjennomsnittsligning i inntektsåret. Der vil være sum av kolonnen differanse i de 4 forutgående årene. Merk at for EPF beregnes den andel av faktisk inntekt som ikke er beskattet.

Samlet inntekt for å få 0 i tillegg året etter

Gjelder arket Opphør gjennomsnittsligning. Beregner hva en kan ha av inntekt i inntektsåret uten at en får verken underheng eller overheng i inntekt året etter at gjennomsnittsligningen har opphørt.

Akkumulert resultat

Akkumulert resultat viser total faktisk inntekt fra og med første innleggingsår.

Bruk av modellen

- Hvis ønskelig kan man legge inn navn til selger og kjøper. En kan også nummerere de alternativene som settes opp.
- Legg inn evt oppstartsår og første hele eierår dersom en ønsker å beregne avbrudd før en har færre enn 3 år med gjennomsnittsinntekt.
- Legg inn årstall for det eldste inntektsåret.
- Legg inn faktisk inntekt for de fem siste årene.
- For at modellen skal kunne regne ut grense for etterligning må en også legge inn tre år eller 4 år med gjennomsnittsinntekt eller de år med gjennomsnittsinntekt dersom en har færre enn tre år med gjennomsnittsinntekt.

Tallen hentes i ligningsskjemaet Landbruk(RF-1177) eller fra eget skogskjema for skogsameiere(RF-1220). I regnearket Avbrudd kan en også importere tallene direkte fra Duett. Deretter kan en prøve seg fram for å finne ut hvor mye en kan ta ut siste året før en avslutter gjennomsnittsligningen.

Tips til hvordan dette kan gjøres:

- Start planleggingen tidlig. Tilpass avvirkningen over tid, slik at du har en del hogstmoden skog igjen til den siste femårsperioden.
- Gjør en stor avvirkning det femte siste hele eieråret.
- Hold deretter avvirkningen på et minimum i tre år.

For avbrudd:

- Beregn hvor stort overskuddet kan bli det siste eieråret uten at 15.000-kronersgrensen overskrides, og avvirk ut fra dette.
- Vær oppmerksom på overdragelsestidspunktet. Dersom siste år ikke er et helt eierår, vil den planlagte avvirkningen dette året ikke påvirke etterligningen. Da er det viktig å planlegge riktig avvirkning året før overdragelsesåret. Fra og med 2014 er alltid siste år ikke et helt eierår.

For aksjeselskaper og deltakere i deltakerlignet selskap

Gjennomsnittsligning gjelder fra og med 2015 bare for enkeltpersonforetak, men aksjeselskaper og selskapsdeltakere som ble gjennomsnittslignet i 2014 kan fortsette gjennomsnittsligning til og med 2019. Deltakere i deltakerlignet selskap kan velge opphørsår individuelt.

Følgende overgangsregler gjelder:

- Hvis summen av gjennomsnittsinntekt de foregående fire år overstiger summen av faktisk skogbruksinntekt i samme periode, skal differansen komme til fradrag i innværende år.
- Hvis summen av gjennomsnittsinntekt de foregående fire år er lavere enn summen av faktisk skogbruksinntekt i samme periode, skal differansen komme inntekt innværende år.

Eksempel: En bestemmer seg for at 2015 skal være første år som ligned direkte. Summen av skattlagte gjennomsnittsinntekter 2011-2014 sammenlignes med faktiske skogbruksresultat i samme periode. I deltakerlignet selskap betyr faktisk skogbruksinntekt summen av andel resultat og arbeidsgodtgjørelse. Differansen vil komme til inntekt eller fradrag i 2015.

Hvis skogen ikke har vært gjennomsnittslignet så lenge som 4 år, brukes det antall år skogen har vært gjennomsnittslignet. Opplysninger om inntekt hentes fra RF-1220 for deltakere og fra RF-1177 for aksjeselskap mv.

Merk at en må ha avsluttet gjennomsnittsligning senest året før overdragelse av andel for at reglene ovenfor skal kunne brukes.

Vurder fradraget mot ulempen at inntekten ikke blir gjennomsnittslignet fra avslutningsåret og frem til 2019. Fordelen blir redusert med 1/5 for hvert år, for eksempel avslutning i 2018 gir en redusert fordel med 2/5 av inntekten dette året, siden beløpet skulle blitt lignet med 1/5 i 2018 og 1/5 i 2019.

For enkeltpersonforetak der skogen ikke regnes som skattemessig virksomhet fra og med 2016 og overgang til tømmerkonto i 2017

Etter regler som gjelder fra 2016 skal mindre skoger ikke regnes som skattemessig virksomhet, se Skatte-ABC for detaljer, eller senere dersom forutsetninger for skogsdriften har endrer seg. I 2017 skal skog som anses som virksomhet opprette tømmerkonto. I begge tilfellene er det fastsatt en overgangsregel hvor en skal beregne et under- eller overheng. Det er differansen mellom summen av de inntil fire siste års skogbruksinntekter, slik de er kommet til beskatning ved gjennomsnittsligning, og summen av de faktiske skogbruksinntekter i samme periode.

Import fra Duett

Modellen støtter også import av tall fra Duett. En kan i importen også angi hvilken driftsenhet en ønsker avbruddsberegning fra ved å angi driftsenhet i arkfane utvalg.

Skattekreditt i skogbruket

Formål og oppbygning

Modellens formål

Målet er å vise hvilket skatteansvar som er pådratt gjennom skogbruksinntekten. Dette tallfestes og fordeles over tid. Fra 2017 er det kun skog som anses som virksomhet som oppnår skattekreditt. Modellen gjelder kun for enkeltpersonforetak som driver skog som virksomhet.

Faglig grunnlag

Det kreves en viss kjennskap til reglene for skogbruksligning.

Modellens oppbygning

Modellen starter med en teoretisk presentasjon av problemstillingen. Modellen er så delt opp i fem kolonner:

Resultat(fom 2017 kun resultat som inngår i skogdriften)

Før 2017

Resultat er faktisk inntekt (overskudd/underskudd) dette året . Disse tallene kan for de årene man har hatt faktisk inntekt, hentes fra avsnittet *gjennomsnittsberegning av skogbruks/reindrifsinntekt i tilleggskjema for jordbruk mv(RF-1177)*. Kapitalutgifter og –inntekter samt foretatte avskrivninger på utleide bygninger/anlegg der utleien føres som kapitalinntekt er holdt utenfor, da disse postene ikke skal inngå i gjennomsnittsberegningen.

Etter 2017

Fra 2017 er det kun de inntekter og kostnader som kan overføres til tømmerkonto som skal inngå. Det er inntekter og kostnader som inngår i den ordinære skogsdriften som skal inngå. Det gjelder også inntekt og fradrag fra skogfondskonto. Mer om hvilke inntekter og kostnader som inngår, se [veiledningshefte](#) fra Skogbrukets kursinstitutt(www.skogkurs.no).

Tømmerkonto

Fra og med 2017 viser kolonnen viser saldo på tømmerkonto. Årets saldo er fjorårets saldo + årets inntekt fratrukket fjorårets inntekts/fradragsføring fra tømmerkonto. I 2017 vil saldoen bli beregnet underheng/overheng ved overgang fra gjennomsnittsligning til tømmerkonto.

Gj.nitts-inntekt/(fom. 2017) Inntektsføring fra tømmerkontotømmerkonto

Før 2017 viser den gjennomsnittsinntekt. Etter 2017 viser den årets inntekts-/fradragsføring fra tømmerkonto. Den er som standard 20% av saldo. Dersom saldoen er lavere enn inntektsgrensen på 15 000 inntektsføres hele beløpet.

Årets skatt av iinntekt

Årets skatt av inntekt er beregnet inntekt dette året multiplisert med skatteprosenten (kan endres manuelt).

Ubeskattet inntekt

Ubeskattet inntekt er den inntekten som det ikke blir skattet for som følge av forskyvningen av inntekt ved gjennomsnittsligning/bruk av tømmerkonto.

Ved gjennomsnittsligning kan denne summen kan regnes ut på følgende måte:

Faktisk inntekt det 4. siste året * 1/5 + faktisk inntekt 3 siste året * 2/5 + faktisk inntekt nest siste året * 3/5 + faktisk inntekt siste år * 4/5.

I 2017 vil dette også være det som blir gjennomsnitt over-/underheng ved overføring til tømmerkonto.

Underheng er ubeskattet inntekt, mens overheng er fradragsførte kostnader som ikke er beskattet.

Ved bruk av tømmerkonto er ubeskattet inntekt restsaldoen på tømmerkontoen og beregnes som årets saldo fratrukket årets inntektsføring.

Det beregnede beløpet er altså den inntekten som blir forskjøvet til senere år og dermed oppstår det en inntekt som vi må skatte for i fremtiden. Dette kaller vi for ubeskattet inntekt dette året.

Skattecreditt

Skattecreditt oppstår når vi gjennom å skyve inntekter foran oss utsetter beskatningen til senere år.

Skattecreditt er her ubeskattet inntekt multiplisert med skattesatsen.

Skatteprosent

Skatteprosenten bør ligge et sted mellom gjennomsnittlig skatteprosent og marginals-katten. Maksimal marginal skattesats for jord/skogbruk er i 2017 på 46,7 %. Merk at ved innføring av trinnskatt er det nå blitt flere marginals-kattesatser.

Kolonnene **Ubeskattet inntekt** og **Skattecreditt** gjelder etter at årets beskatning har skjedd.

Nederst på modellen vises et diagram som beskriver utviklingen i de ulike kolonnene.

Bruk av modellen

- Hvis ønskelig, legg inn skogeierens navn og adresse.
- Velg skatteprosent.
- Velg aktuelt årstall for første års innlegging.
- Legg inn faktisk inntekt for 5 år. NB! Modellen er bare beregnet for ordinær femårs gjennomsnittsligning. For skogeiere under oppstarting av gjennomsnittsligning, se modellen oppstart av gjennomsnittsligning.

Oppregulering av kostpris

Formål og oppbygning

Modellens formål

Modellen beregner salgsggevinst ved realisasjon av alminnelig gårdsbruk ervervet før år 1999. Dvs. eiendommer som tidligere kom inn under 10-årsregelen. Gevinsten beregnes ved å beregne en gjennomsnittelig årlig prisvekst på de eiendelene som skal kostprisreguleres ut fra de år en har eid eiendommen. Den gjennomsnittelige prisveksten vil så bli brukt til å beregne hva kostprisen ville ha vært i 2004.

Faglig grunnlag

Det forutsettes kjennskap til skattereglene i forbindelse med realisasjon av landbrukseiendom. ([Skatteloven §9.3](#)) og tilhørende [forskrift](#).

Modellens oppbygning

Data legges inn i de innrammede feltene i øvre halvdel av modellen.

- **Forutsetninger** legges inn kjøpsår og salgsår, total salgssum og evt samlet takst.
- **Kostpris og fordeling av salgssum** legges inn historisk kostpris og takst på alle eiendeler. Disse beløpene brukes til å beregne den gjennomsnittelige prisveksten på de eiendeler som omfattes av kostprisreguleringen
- **Beregning av skattemessig gevinst/tap**. Her beregnes selve gevinsten automatisk. Dersom en har ervervet eller hatt betydelige påkostninger som skal ha egen kostprisregulering, kan dette legges inn på egne linjer.

Bruk av modellen

Forutsetninger

- Hvis ønskelig, legger man inn navn og adresse mv.. for klienten.
- **Kjøpsår og salgsår.**
Disse brukes til å beregne antall eierår og dermed også til å beregne den gjennomsnittelige prisveksten.
- **Samlet salgssum og takst/omsetningsverdi**
Under avsnittet ”kostpris og fordeling... brukes taksten til å fordele den samlede salgssummen på de forskjellige eiendelene. Det er pr dags dato litt usikkert på om det i salgssummen skal trekkes i fra salgskostninger, men slik modellen er utformet i dag er dette valgfritt ved at en selv kan velge om det i salgssummen skal inngå salgskostninger eller om en velger å legge dette på egen linje.
- **Bokravet til våningshus:**
Svar Ja dersom du har bodd i våningshuset i minst 1 år i de 2 fortutgående årene før salget. Ved Ja blir gevinsten salg av våningshus skattefri og inngår ikke i kostprisreguleringen.

Kostpris og fordeling av salgssum

Brukes til å fordele salgssum og til å angi opprinnelig kostpris. Selve fordelingen er delt opp i 3 kolonner:

- **Opprinnelig kostpris**
Her angir du opprinnelig verdi på eiendommen ved kjøpsåret. Har det skjedd betydelige påkostninger eller tilkjøp skal også disse tas med. Disse skal så skilles ut igjen i et eget avsnitt under avsnittet ”Beregning av skattemessig gevinst/tap.
- **Takst/Omsetningsverdi:**
Brukes som grunnlag til å fordele den endelige salgssummen.
- **Fordelt salgssum:**
Beregnes ved å fordele andelen av takstverdi på total salgssum.

Følgende eiendeler fordeles:

- Eiendeler som kan kostprisreguleres:
 - Jord, veier
 - Skog
 - Egen bolig (våningshus) (inngår ikke dersom den er skattefri)
 - Andre boliger
 - Andre ikke avskrivbare eiendeler (som inngår i selve jordbrukseiendommen, herunder mjølkekvote)
- Andre eiendeler som ikke kan kostprisreguleres
 - Avskrivbare anlegg (Driftsbygninger)
 - Buskap/varelager, driftsløse mv (denne blir beregnet automatisk)

Beregning av skattemessig gevinst/tap

I den øverste linjen beregnes automatisk den endelige gevinst/tap på den opprinnelige eiendommen. I linjene nedenfor legges inn evt. tilkjøp/påkostninger. Disse verdiene vil automatisk trekkes i fra kostpris og salgssum på den opprinnelige eiendommen. Nederst beregnes automatisk gevinst/tap på de eiendelene som ikke inngår i kostprisregulering.

Kolonner:

- **Beskrivelse**
Fritekstfelt - Hvilken eiendel som skal kostprisreguleres.
- **Type eiendel**
Under avsnittet tilkjøp/påkostninger er kolonnen er en nedtrekksmeny og beskriver hvilken type eiendel som skal ha egen kostprisregulering. Følgende type eiendeler kan velges: Jord, veier, Skog, Egen bolig (våningshus), Andre boliger, Andre ikke avskrivbare eiendeler.
- **Historisk kostpris/bokført verdi:** Er andelen av kostpris/bokført verdi.
- **År** er det opprinnelige kjøpsåret eller det år påkostningen/tilkjøpet fant sted
- **Andel av salgssum** er summen av de eiendeler som kan kostprisreguleres. Dersom våningshuset kan selges skattefritt fratrekkes denne i andel av salgssum og kostpris. Har det skjedd påkostninger/tilkjøp fratrekkes denne andel av salgssum på den opprinnelige eiendommen.
- **Indeksreg fram til 2004** er beregnet prisveksten frem til 2004 (se under). Tallet vises som prosent. En forutsetning for at kostprisregulering skal skje er at eiertiden har vært mer enn 6 hele eierår i 2004 (1998 eller tidligere). Dersom eiertiden er mindre blir det ingen indeksregulering, dvs indeksreguleringen får tallet 100%.
- **Sk.m Kostpris**
Kostprisen beregnet fram til 2004.
- **Skm gevinst/tap:** Er den beregnede gevinsten.
- **Salgsomkostninger:** Dersom salgsomkostninger ikke inngår i salgssummen, men er lagt inn på egen linje, kan en ikke få fradrag for salgsomkostninger for den andel av salgssummen som anses som skattefri. For eksempel andel salgsomkostninger fra skattefri bolig må holdes utenom.

Beregninger

Hvordan gjennomsnittlige prisveksten beregnes:

S = Salgssum, K = Kostpris. n = Antall eierår, p = Den gjennomsnittlige prisveksten

$$p = (S/K)^{1/n} - 1$$

^ - Betyr opphøyd i (exp – på kalkulator)

For eksempel: $2^3 = 2 * 2 * 2 = 8$

Indeks frem til 2004:

n_{2004} = Antall eierår frem til 2004, p = Den gjennomsnittlige prisveksten., P_{2004} = prisvekst ved utgangen av 2004

$$P_{2004} = (1 + p)^{n_{2004}}, \text{ når } n_{2004} > 5$$

Kostpris pr 31.12.2004:

$$K_{2004} = P_{2004} * K$$

Gevinst/tap: Fordelt salgssum – Kostpris pr 31.12.2004

BUDSJETT- OG PLANMODELLER

Kvartalsvis resultat- og likviditetsbudsjett

Formål og oppbygning

Modellens formål

Denne modellen vil være et hjelpemiddel for resultat- og likviditetsbudsjettering for hele virksomheten. Det er mulighet for løpende budsjettkontroll i forhold til regnskapstall.

Faglig grunnlag

Det kreves kjennskap til generell resultat- og likviditetsbudsjettering.

Modellens oppbygning

Denne modellen er delt opp i 4 deler; resultatbudsjett for de ulike næringene (A), resultatsammendrag og likviditetsbudsjett (B), diagrammer (C) og hjelpeberegninger (D).

A – Resultatbudsjett.

Programmet har egne resultatbudsjett for hver næring: Jordbruk, skogbruk, gartneri, pelsdyr, annen næring og bierverv. Skjermbildet er delt i to: En del for budsjettering og en for regnskap. Budsjett delen er åpen for punching av tall, mens regnskapsdelen er skrivebeskyttet, denne kan bare brukes til import av data fra DUETT økonomisystem via knappen **Importer regnskap** på verktøylinja. For øvrig kan også budsjettall importeres fra DUETT. Både budsjett- og regnskapstallene framstår kvartalsvis. I budsjettsarbeidet skal en bruke beløp eksklusiv merverdiavgift, men inklusiv eventuell investeringsavgift. Programmet foretar en egen avgiftsberegning som overføres til likviditetsbudsjettet.

I de ulike resultatbudsjettene for de ulike næringene har man muligheten for å legge inn utgifter, inntekter, statusendringer, resultat, investeringer og realisasjon/tilskudd. For bierverv har en valgt å ikke ta hensyn til statusendringer.

B – Likviditetsbudsjett

Denne delen viser først totalt resultat før avskrivning i de ulike næringene, dernest en oversikt over inn- og utbetalinger. Differansen overføres automatisk til driftskreditt/kasse. For å beregne utgående saldo og dermed også renter på driftskreditt i hvert kvartal, må en huske å legge inn inngående balanse på driftskreditt/kasse.

Utbetalinger inneholder i tillegg til eventuell beregnet likvid underskudd i næring/bierverv, også investeringer, avdrag, renteutgifter, private utgifter (inklusive privatuttak), skatter samt nedbetaling av kortsiktig gjeld, for eksempel skyldig avgift fra året før.

De viktigste innbetalinger er eventuelt beregnet likvid overskudd fra næring/bierverv, nye lån, renteinntekter og økning av kortsiktig gjeld (ikke mva/iva som er inkludert i næringene) og reduksjon av kortsiktige fordringer (f.eks. forrige års melkeoppgjør i desember). I skattefrie trygder inngår bl.a. barnetrygd.

C - Diagram

I denne delen av modellen har vi 3 diagrammer som viser ulike beregninger:

- Utgående saldo driftskreditt/kasse for budsjett og regnskap.
- Bevegelse av kasse/driftskreditt gjennom året for budsjett og regnskap (innbetalinger og utbetalinger).

- Samlet resultat før avskrivninger for budsjett og regnskap.

D - Hjelpeberegninger

I den siste delen har vi en oversikt over en del hjelpeberegninger: Ikke likvide utgifter/inntekter for de ulike næringene, en oversikt over sum ikke likvide poster, beregning av mva/iva, en oversikt over det likvide overskuddet, en liten beregning av renter på driftskreditt og til slutt en liten oversikt over private inntekter og utgifter. Det kan ikke legges inn tall manuelt i denne delen.

Bruk av "Resultat- og likviditetsbudsjett"

Ved inngang i programmet plasseres markøren i første skjermbilde for resultatbudsjett for jordbruket. Tastatur eller mus brukes for å manøvrere i programmet. Denne modellen er slik bygd opp at man må bruke manuell kalkulering .

Om ønskelig registreres klient/brukerens navn.

- Det skal legges inn forventede utgifter, inntekter, statusendringer, investeringer, realisasjoner og tilskudd. Budsjettdataene summeres horisontalt (sum for linjen) og vertikalt (totalsum, delsum osv. for kvartalet). Til høyre for modellen finner en hvilke konti i "Kontoplan for landbruksregnskap – tilpasset DUETT" de enkelte postene i budsjetter er tenkt å omfatte. Her vises også hvilke konti som overføres til de ulike regnskapspostene ved importering av regnskapstall fra DUETT.
- Likviditetsbudsjettet viser kontantstrømmen i virksomheten. Programmet henter *resultat før avskrivninger, utbetalinger og innbetalinger* fra de ulike næringene. I tillegg legges inn skatter, privatforbruk, avdrag på lån og renteutgifter, og skyldig skatter og endringer i kortsiktig gjeld, fordringer. Ved investeringer bør en også vurdere å legge inn nye lån.
- En bør tilslutt sjekke saldo på driftskreditt. Er saldoen over eller faretruende nær kredittgrensen, bør en allerede nå vurdere tiltak for å redusere gjelden. Aktuelle tiltak kan være å utsette investeringer eller større vedlikehold, foreta refinansiering av lån, be om lengre avdragstid, forskyve tidspunkt for forfall, redusere privatforbruket, øke produksjonen, ta opp nytt lån mv.

Utskrift

Resultat- og likviditetsbudsjett har mange ark. I de fleste tilfeller budsjetterer man ikke for mer enn en eller to næringer. Velger en knappen **Utskrift alle ark**, vil en kunne velge de utskriften en selv ønsker å skrive ut.

Syvårs driftsplan

Formål og oppbygning

Modellens formål

Program for langtidsplanlegging med beregning av økonomisk utvikling over tid. Programmet legger spesielt vekt på likviditetsutvikling og soliditetsutvikling. Ut fra forutsetninger om bruk av og tilgang på kapital i planleggingsperioden, kan en fastslå om bruket har den nødvendige likviditet til å gjennomføre planlagte investeringer eller klarer betalingsforpliktelser ved det drifts- og produksjonsopplegg som allerede er i gang.

Faglig grunnlag

Det kreves kjennskap til kort- og langtidsplanlegging, produksjons-, investerings-, og finansieringsforhold i landbruket.

Modellens oppbygning

Planmodellen består av fem deler: forutsetninger, allgjeld, skatt, plan og hjelpeskjema. Regnearket "allgjeld" er en låneoversikt, "skatt" er en oversikt over alle skatteberegningene, "plan" er en finansierings- og investeringsplan, og "hjelpeskjema" er hjelpeberegninger. I tillegg finnes det to arkfaner med til sammen 6 diagrammer basert på ulike nøkkeltall. Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike arkene med tilhørende poster.

Forutsetninger

Første planleggingsår tar utgangspunkt i det år som skattetabellen er justert for, for eksempel 2007. Dersom det skal planlegges fra og med 2008, skrives det 2008 i stedet for 2007 det første planleggingsåret. Alle andre årstall vil dermed justeres når det foretas beregning. Men husk at det er skattereglene for siste kjente ligning som fortsatt gjelder.

Prisstigning

En kan bruke dette feltet på to måter:

- Generell prisstigning hvert år: Dersom en for eksempel velger å skrive 3 % i første rute vil prisstigningen automatisk beregnes til 3 % de påfølgende år.
- Spesiell prisstigning de enkelte år. Det kan velges ulik prisstigning hvert år ved å legge inn de aktuelle %-satsene under de aktuelle årstallene.

Prisstigningen justerer alle regnskapsresultat, skattepliktige og skattefrie inntekter, privatforbruk og beregningsgrunnlaget for skatt (brutto lønnsinntekt, pensjonsgivende næringsinntekt og lønnsinntekt). NB! Vær forsiktig med å bruke prisstigning ukritisk.

Beregnet kapitalbehov akkumulert

Denne linjen viser kapitalbehovet til enhver tid og regnes ut fortløpende. Det er de samme tallene som vises i arket plan. Ved negativt beløp har man et kapitalbehov, positivt beløp kapitaltilgang. Dersom tallet er negativt har man et udekket kapitalbehov som krever finansiering. Finansiering av kapitalbehovet kan enten være frasalg, gjeldsøkning, eller uttak fra bank mv.

Regnskapsresultat

Jordbruk/ gartneri/pelsdyr

Regnskapsresultat før avskrivning er forventet regnskapsresultat før avskrivninger og før investeringer/realisasjoner som er forventet iverksatt i planperioden. Forutsetningene for første planår bør fortrinnsvis hentes fra "Hjelpeskjema". Forventes inntekten å utvikle seg jevnt framover, er det nok å legge inn beløp i første planleggingsår. Inntekten i årene framover vil da bli beregnet ut ifra dette, og justert med eventuell valgt prisstigning. De beregnede inntekter kan overskrives, men dette bør unngås fordi en da ødelegger formlene i de respektive cellene.

Herav ikke likvide kostnader/inntekter er den delen som ikke regnes som likvid. Som regel er dette rene skattemessige poster. Inntekter regnes som positivt tall. Vanligvis endres de lite løpet av planperioden.

Eksempel på poster som regnes som ikke likvid

Inntekter: Inntektsføring fra gev/tap, varelagerendringer, traktor bruk i skogbruk mv:

Kostnader: Utgiftsføring fra gev/tap, bruk av privatbil i næring mv

Ved innlegging fra hjelpeskjema er ikke-likvide private inntektsposter inkludert.

Verdt å merke seg:

Kårinntekter/utgifter blir i netto som regel 0

Privatuttak blir i netto 0 dersom de også inngår i ønskelig privatforbruk før skatt.

Skogbruk

Regnskapsresultat før avskrivning er forventet regnskapsresultat før avskrivninger for skogbruk.

Herav ikke likvide kostnader/inntekter: er den delen som ikke regnes som likvid som for eksempel.:

Inntekter: Inntektsføring fra gev./tap, Varelagerendringer, eget uttak av ved, egen fordel av jakt.

Utgifter: Utgiftsføring fra gev./tap, Bruk av privatbil i næring, traktor bruk fra jordbruk mv.

Verdt å merke seg:

Privatuttak av ved, fordel av jakt blir likviditetsmessig netto 0 dersom de også inngår i ønskelig privatforbruk før skatt.

Ved innlegging fra hjelpeskjema er ikke likvide private inntektsposterings inkluderet.

Annen næring

Regnskapsresultat før avskrivning er forventet næringsinntekt før avskrivning. Fra og med 2.7 versjonen har annen næring fått egen driftsmiddelgruppe for avskrivning.

Herav ikke likvide kostnader/inntekter : Inngår i tillegg til varelagerendringer. Dersom en har større avskrivninger, bør beløpet reduseres utover i planperioden..

Lønnsinntekt, syke og dagpenger

Lønnsinntekt, syke- og dagpenger, trygd er forventede lønnsinntekter, evt. "kjente" utbetalinger av syke- eller dagpenger (i planleggingsåret) og evt. Trygdeytelser samlet for hele bruket.

Skattefri inntekt

Skattefri inntekt kan f.eks. være barnetrygd, kontantstøtte og andre faste likvide inntekter som forventes å komme under verdiregulering kredit. Det er nok å registrere skattefri inntekt første planleggingsår, dersom denne forventes å utvikle seg stabilt.

Ønskelig privatforbruk

Ønskelig privatforbruk er det forventede likvide privatforbruk første planleggingsår. Her må en selv velge om ikke likvide posterings fra næringene skal være med eller ikke. Dersom de ikke inngår i ikke-likvide delen under næring, må de også fratrekkes her. Dersom en overfører fra hjelpeskjema viser denne posten kun det som regnes som likvide privatutgifter.

Sum aktiva alle næringer

Her legges inn sum aktiva for alle næringer. Modellen trenger disse opplysningene for å beregne sum aktiva pr. 31/12.

I likviditetsoversikten beregnes omløpsmidler som sum aktiva minus sum anleggsmidler. I Syvplan består anleggsmidler kun av avskrivbare aktiva (maskiner og driftsbygninger). Derfor kan beregningen av omløpsmidler bli for høy. Dette gjelder spesielt i de tilfeller hvor ikke-avskrivbare anleggsmidler, jord, vei og fast del av buskap utgjør en vesentlig del av sum anleggsmidler. Dette kan korrigeres ved å endre **Andre "omløpsmidler" pr 31.12** (konstant) lenger nede i programmet. Vent med denne justeringen til planen er i balanse.

Saldo 1/1

Saldo 1/1 er statusverdi fra skatteregnskapet pr. 1/1 i startåret

Investeringer

Ved investeringer legges inn kostpris på ønsket investering inkl. evt. investeringsavgift, men ekskl. mva som blir automatisk innkalkulert i likviditetsberegningen lenger i arket.

Eierskifte

Eierskifte er ikke avgiftspliktig. Hele overdragelsesbeløpet angis.

Innbytte

Ved innbytte, legg inn evt. innbytteverdi eks. MVA (nettobeløp). MVA representerer en kapitaltilgang i salgsåret og en betalingsforpliktelse året etter. Saldo maskiner reduseres med netto innbyttebeløp.

Annen likvid nedskrivning/tilskudd

Likvid nedskrivning. F.eks. nedskrivningstilskudd fra Statens Landbruksbank.

Andre investeringer

Andre investeringer (skatteuavhengig) er investeringer som ikke inngår i avskrivbare driftsmidler. Investering i kjøp av hel buskap og andre eiendeler i jord eller annen næring, føres ekskl. mva. Ved likviditetsberegningen blir mva påplussset. Skattemessig vil slike investeringer vil påvirke formue og skjermingsgrunnlag.

Regnskapsmessig vil de påvirke soliditeten. Det er også satt av en linje for private investeringer. Dette er for eksempel investering i boliger, jord, privatbil og lignende. Her skal investeringsbeløpet føres inkl. MVA.

Investering av anleggsmidler/eiendeler i jordbruk, skogbruk, pelsdyr som er avgiftsfrie

Fra og med 2010 versjonen er det lagt inn egne linjer for slike eiendeler. De vil påvirke soliditeten og kapitalbehovet, men blir ikke mva-beregnet.

Formue

Dersom investeringen påvirker formuen, må ligningsverdien angis. Dette er fra og med 2010 mulig å legge legges inn i avsnittet **Formuesmessig endring av formue ved tilkjøp/frasalg**. Buskap foreslås med 100% av investert beløp, mens for de andre eiendelene 30%.

Realisasjon av ikke avskrivbare anleggsmiddel/varer/buskap

Dette gjelder frasalg av ikke-avskrivbare driftsmidler og hel buskap. De næringsmessige realisasjoner føres ekskl. Mva. Mva vil bli påplussset under likviditetsberegningen. De skattemessige virkningen (netto gevinst/tap) føres i et eget avsnitt. Selve realisasjonen vil ikke påvirke soliditeten (balansen), men indirekte gjennom å beregne driftsmidlets skattemessige verdi gjennom å angi skattemessig gev/tap i avsnittet under Skattemessig verdi: Realisasjonsbeløp – gev/tap. Den skattemessige verdien vil påvirke både skjermingsgrunnlag og formue. Formuen legges inn i avsnittet **Formuesmessig endring av formue - ikke avskrivbare driftsmidler**. Programmet foreslår 30% reduksjon av formuen.

.

Skattepliktig gevinst/Tap ved realisasjon av driftsmidler (ikke likvid, påvirker skatt)

. Ved realisasjon av driftsmidler skal det beregnes en skattemessig gevinst/tap. Dette er en ikke likvid postering som kun påvirker utlignet skatt. Gevinst/tapet beregnes som: Realisasjonsbeløp - driftsmidlets skattemessige verdi. Gevinst angis som et positivt tall.

Formuesmessig endring av formue tilkjøp/fraslg/avskrivninger

Større investeringer eller realisasjoner av driftsmidler vil påvirke formuen. For maskiner er ligningsverdien lik endring av utgående balanse, mens for bygninger og ikke avskrivbare driftsmidler er ligningsverdien som regel lavere enn det investert/realiserte beløp. Derfor kan vi ikke benytte disse beløpene direkte. Ved kjøp av buskap eller varelager settes den formuesmessige verdien til 100% av det investerte beløp, ellers foreslår programmet 30% av det investerte/realiserte beløpet. Beløpet kan overskrives.

Ekstraordinært vedlikehold jordbruk, gartneri og pelsdyr

I **Regnskapsresultat før avskrivning** inngår ”normalt” vedlikehold. Dersom det i planleggingsperioden skal utføres ekstraordinært stort vedlikehold av driftsbygning, maskiner eller våningshus, bør det føres her. Merk at med vedlikehold menes kostnader som ikke skal aktiveres. Påkostning av driftsbygning og maskiner føres under investeringer og påkostning av våningshus føres under ”**andre investeringer**”.

Påvirker næringsinntekten og dermed skatt samt øker kapitalbehovet.

Ekstraord. Inntekter/frasalg, jord,gartn (påvirker skatt)

Her kan frasalg av ekstraordinær karakter angis, bl.a. dersom hele eller deler av gevinst ved salg av driftsmidler tas til inntekt i stedet for til nedskrivning. Beløp må legges ekskl. mva.

Påvirker næringsinntekten og dermed skatt samt reduserer kapitalbehovet.

Ekstraordinært vedlikehold skogbruk

Prinsippet blir det samme som for jordbruk. Bare her føres den delen som vedrører skogbruk og vil påvirke skogbruksinntekten og skatt samt øker kapitalbehovet.

Ekstraord. Inntekter/frasalg skogbruk

Andre skattefrie inntekter

Her føres opp skattefrie inntekter utover de som er oppført under *skattefri inntekt*. Dette kan være salg av private ”aktiva”, eiendom eid i mer enn 10 år, pengegaver og arv, åsetesfradrag m.m.

Dette påvirker ikke skatten, men kun likviditeten.

Håndtering av MVA ved ekstraordinære inntekter/vedlikehold og investeringer

Dersom vedlikeholdet eller salget er så stort beløp at dette kan medføre likvidetsproblemer samme år eller året etter og en ønsker å vise dette, kan MVA-delen føres som en økning eller reduksjon av kortsiktig gjeld i året.

Eksempel ved salg:

Salg av buskap på kr 124000 i planåret hvor av 24000 er mva. Dette skal så betales året etter.

År	Planår	Planår + 1
Ekstraord. Inntekter/frasalg, jord,gartn	100 000	
Reduksjon i annen kortsiktig gjeld		24 000
Økning i annen kortsiktig gjeld	24 000	
Sum likviditet	124 000	- 24 000

Eksempel ved vedlikehold:

Vedlikehold av driftsbygning på kr 124 000, hvorav MVA er 24 000.

År	Planår	Planår + 1
Ekstra vedlikehold jord,gartn	100 000	
Reduksjon i annen kortsiktig gjeld	24 000	
Økning i annen kortsiktig gjeld		24 000
Sum likviditet	124 000	- 24 000

Nye bank og spesiallån

Forutsetningene for nye lån og spesiellån legges inn i syvplan-arket. Beløpene overføres automatisk til arket "Allgjeld". I syvplan legges inn opptaksdato for lånet, lånebeløp, avdragstid (inkl. avdragsfrie år), effektiv rente, antall terminer og avdragsfrie år. Type lån endres i "Allgjeld". Dersom en vil ta opp flere lån i samme år, kan dette gjøres ved at en legger inn samme årstall som overskrift for de aktuelle låneforutsetningene. Det er også fullt mulig å foreta ekstra nedbetaling av et lån i et senere år i Allgjeld-arket. Det tas ikke hensyn til etableringsgebyr, ekspedisjonsgebyr og lignende.

Beregninger nye lån

I beregning av nye lån beregnes lånebeløp, renter og avdrag.

Eldre lån

Tallene her blir lagt inn fra regnearket "Allgjeld", og vil vise saldo pr. 31/12, renter og avdrag.

Driftskreditt

Saldo driftskreditt pr. 1/1 legges inn i i første planår. Gjeld på konto legges inn med minustegn (-). Saldo pr 1.1. i de resterende årene blir beregnet som Saldo pr 1.1 året før + Reduksjon året før – Økning året før. Limit kan oppgis dersom en ønsker å vise hva som er kredittgrense for driftskreditten. Oppgi en gjennomsnittlig rentesats i % p.a. for kreditrenter (beløp til gode på konto) og debetrente (negativt beløp på konto). Dette brukes for å beregne renter på driftskreditten.

Verdt å merke seg:

En økning av driftskreditten(uttak) øker tilført likviditet og kapitalbehovet reduseres, men gjelda øker. En reduksjon av driftskreditten(innskudd) reduserer likviditeten og øker kapitalbehovet, men gjelda reduseres.

Under økning og reduksjon av driftskreditt kan en legge inn beregnet kapitalbehov under plan og evt. del av kapitaltilgang for å redusere saldoen.

Sjekke mot driftskreditt limit

Dersom IB (negativ) er større en driftskreditt limit bør dette betales ned som en reduksjon av driftskreditten.

Kortsiktig gjeld

Saldo annen kortsiktig gjeld pr. 1/1 i første planleggingsår legges inn. Angis som et positivt tall. Oppgi en gjennomsnittlig rentesats i % p.a. for debetrenter. Husk å ta hensyn til 30 dagers betalingsfrist m.m.

Periodisering av mva

Under økning/reduksjon av kortsiktig gjeld kan det også legges inn økning eller reduksjon av mva for å periodisere mva som skyldes ekstraordinære inntekter, vedlikehold eller påkostninger og større avvirkninger fra skogen mv.

[Se eksempel ovenfor](#)

Bankinnskudd

Saldo på bankinnskudd/verdipapirer legges inn. Oppgi en gjennomsnittlig rentesats i % p.a. Dette gir grunnlag for beregning av renteinntekter fra bankinnskudd. Dersom aksjeutbytte er vesentlig kan det legges under andre finansinntekter.

Andre finansinntekter

Andre finansinntekter kan være forventede kapitalinntekter, feks mottatt aksjeutbytte, gevinst ved salg av aksjer.

Regnes som skattbar renteinntekt. Husk evt å korrigere for skattefri del av aksjeutbytte under skatt dersom det er snakk om større beløp.

Det skal ikke angis renter fra bankinnskudd/verdipapirer og renteinntekter fra driftskredittkonto. Dette blir beregnet ovenfor.

Allgjeld

Formålet med allgjeld er å gi en fullstendig og spesifisert oversikt over alle lån inkludert kortsiktig gjeld i en virksomhet. Modellen tar også hensyn til evt generelle renteendringer i løpet av planperioden. Dette legges inn i på egen linje 'Anslått renteendring'. Denne renteendringen vil påvirke beregning av renteutgifter på alle lån. Det kan også brukes i en følsomhetsanalyse for å beregne hvor store økninger en tåler i rentenivået. Når plan henter renter, lån og avdrag er det oppslag mot det året(kolonnen) i allgjeld som samsvarer med planåret. Dvs. en kan ha en gjeldsoversikt hvor første år kan være mindre enn første planår, men at det må være beregnet for alle år i planperioden.

Langsiktig gjeld (Eldre + nye lån)

Eldre lån er lån som er tatt opp før planperioden begynner.

Her skal det legges inn saldo pr. 31/12 og 1/1 i året før 1. planår, og renter som er betalt på dette lånet tilsvarende år. Antall terminer er foreslått som 12, men dette kan endres om ønskelig. En kan velge mellom annuitet eller serielån ved å klikke på rullegardin-menyen. I de to linjene under kan en angi låneformål. På grunnlag av disse forutsetningene (med unntak av låneformål), beregnes for hvert lån renter (R), avdrag (A) og restlån 31/12 (S) for 10 år fremover. For å endre på nedbetalingstiden kan en også legge inn ekstra nedbetaling (E) av lånet. En kan legge inn inntil 10 annuitets- eller serielån og et lån som har en annen lånetype.

Ved "Andre lånetyper" må en oppgi saldo pr 31/12 og hvilket år rentene begynner å påløpe og effektiv rentesats. I tillegg må en for hvert av årene angi avdragsbeløpet. Renter blir beregnet automatisk.

Programmet foretar en summering av saldo, renter og avdrag i slutten av denne oversikten. Disse summene vil overføres direkte til "Syvplan", under Finansiering/Gjeld og Gamle lån.

Nye lån

Her blir det overført opplysninger fra "Syvplan", Finansiering/Gjeld og Nye lån og spesiellån. Opplysningene legges inn i syvplan:

Det eneste som kan endres manuelt her er lånetype (rullegardinmeny), og en kan dessuten angi låneformål i det åpne feltet. Dersom lånet ikke er fra finansinstitusjon, angis dette i feltet Långiver. Dette for å beregne skjermingsgrunnlaget korrekt under skatt. I tillegg kan en legge inn ekstranedbetaling på de to øverste lånene i senere år og evt. antall år lånet er avdragsfritt.

Ved overføringen fra "Syvplan" blir det beregnet effektiv rente, avdrag, renter og saldo som i Eldre lån. I slutten av oversikten summeres renter og avdrag.

Under disse to oversiktene blir langsiktig gjeld summert (eldre og nye lån) og tilslutt en oppsummering på lån og renter fra finansinstitusjon. I arkfane skatt vil disse lånene redusere skjermingsgrunnlaget, men samtidig vil rentene blir trukket ifra ved beregning av personinntekt.

Rentestøtte

Dersom en mottar rentestøtte fra Innovasjon Norge, legges dette inn her. Både avdragstid og rente er fastsatt av SND. Renten som blir beregnet er negativ og fratrekkes de øvrige rentekostnadene.

Skatt

Skatteklasse/sivilstand

Skatteklasse er hvilken klasse en skal skatte i. Modellen har på forhånd valgt skatteklasse 1.

Skatteklasse 1 = 1

- ektefeller som lignedes hver for seg
- ektefeller som krever særskilt ligning
- alle andre personlige skatteyttere bosatt i Norge (bortsett fra de som er i skatteklasse 2)

Skatteklasse 2 = 2

- ektefeller som lignedes under ett
- enslige når de har omsorg for barn under 18 år ved utgangen av inntektsåret
- enslige som virkelig forsørger barn over 18 år ved utgangen av inntektsåret

Gift

Programmet finner ut selv hva som er den riktige skatteklasse. Den beregner ut fra hva som blir den laveste skatten ved ligningsmåte 1E eller 2F.

Andel av inntekt fra primærnæring som deles med ektefellen

Her oppgis andelen (i %) ektefellen har av næringsinntekten

Netto fradrag/tillegg i skatt

Det er fradrag som inngår direkte i skatten slik som BSU, begrensning av toppskatt/trygdeavgift og skattebegrensning. Det er beløp til fradrag i skatt som skal oppgis evt. tillegg i skatt oppgis med minus-tegn.

Skattepliktig lønnsinntekt/pensjoner for ektefelle 1 og ektefelle 2

Her oppgis skattepliktig inntekt og pensjoner for ektefelle 1 og 2. Som forslag er det som er angitt som brukets totale lønn og pensjonsinntekt under arket *Forutsetninger* som overføres til ektefelle 1. Dette blir redusert etterhvert som en splitter opp lønna i evt ektefelles 1 pensjon og pensjon og lønn til ektefelle 2.

Beregning av alminnelig inntekt (felles)

Her har man inn inntekter og utgifter som er grunnlaget for beregning av alminnelig inntekt. Minstefradrag beregnes samlet for ektefelle 1 og 2. Jordbruksfradraget beregnes automatisk ut fra næringsinntekt fra jordbruk, pelsdyr mv

Sum nettoformue

Legg inn sum nettoformue pr. 1/1. Gjeld pr. 31/12 blir beregnet med grunnlag i netto formue, bankinnskudd, maskiner og annen fast formue. Dette skal være samlet formue for bruket.

Resultat beregninger – jordbruk, gartneri, pelsdyr

Kapitalposter jord, gartneri, pelsdyr

Legg inn kapitalposter for jordbruk, gartneri og pelsdyr. Ved import og bruk av Hjelpeskjema, kommer disse tallene automatisk.

Resultat beregninger – skog

Ny skogbeskatning

Fra 2017 oppheves gjennomsnittsligning skog for enkeltpersonsforetak (EPF). Selskap kan fortsette gjennomsnittsligning frem til 2019. For EPF må en angi gjennomsnittsinntekten for å beregne overheng/underheng i skogen. Dersom en går over til tømmerkonto i 2017, vil programmet automatisk beregne over-/underhenget på tidligere års skoginntekt som deretter overføres tømmerkonto. Om ny skogbeskatning se [veiledningshefte](#) fra skogbrukets kursinstitutt.

Kapital poster skog

Legg inn kapitalposter for skogbruk. Ved import og bruk av Hjelpeskjema, kommer disse tallene automatisk. Hvis skogen er kapitalskog (skog utenfor virksomhet) vil all inntekt anses som kapitalposter.

Inntekt og kostnader ikke til tømmerkonto

Dette er inntekter og kostnader som anses ikke å inngå i den ordinære skogsdriften, for eksempel leieinntekter, jaktrettigheter, realisasjon av driftsmidler, administrasjonskostnader mv. Det er ennå uavklart hvilke konti som inngår derfor må beløpene legges inn manuelt.

Tømmerkonto

Tømmerkonto minner om en gevinst- og tapskonto. Saldo på tømmerkonto er fjorårets saldo fratrukket fjorårets inntekts-/fradragsføring og tillagt årets overskudd/underskudd til tømmerkonto. Minst 20% av positiv saldo kan inntektsføres, mens maksimum 20% kan fradragsføres. Inntekt i året (personinntekt) er 20% av inntektsførte beløp tillagt Inntekt og kostnader ikke til tømmerkonto. Næringsinntekt er Inntekt i året (personinntekt) samt kapitalposter.

Beregning av personinntekt

Helt øverst legges inn/hentes inn fordeling av gjeld og renter til annen næring. Dette gjøres dersom det er tatt opp lån til kjøp av anleggsmidler i annen næring. Det beregnes to personinntekter. En for primærnæring og en for annen næring. Oppbyggingen er den samme. Kapitalpostene beregnes ut ifra kapitalinntekter (+) og kapitalkostnader (-). Som kapitalinntekter og kapitalkostnader regnes inntekter/kostnader knyttet til kapitalobjekter som ikke har virket i virksomheten, som for eksempel leieinntekter og vedlikehold av boliger. Avskrivbare driftsmidler er det samme som summen av maskiner (driftsmidler). Summen av avskrivbare driftsmidler og andre statusverdier fratrukket andel lån gir skjermingsgrunnlaget. Investeringer av anleggsmidler blir lagt til mens beregnet skattemessig bokført verdi på realisasjoner blir fratrukket i samme året investeringen/realiseringen har skjedd. Dette påvirker utgående verdi. Gjennomsnittelig skjermingsgrunnlag finnes ved å summere to påfølgende år og dele på to. Dette grunnlaget multipliseres med skjermingsrenten for å finne skjermingsfradraget. Tilslutt fratrekkes andel renteutgifter knyttet til lån fra finansinstitusjon.

Skjermingsrenten

Skjermingsrenten er satt på forhånd, men kan endres manuelt. Skjermingsrenten vil følge det generelle rentenivået. Så dersom en forventer økning av lånerenten i planperioden bør også skjermingsrenten økes tilsvarende.

Plan

Den neste delen er selve *investerings- og finansieringsplanen* som viser bruk av midler, tilgang på midler, og dessuten soliditet og likviditet i planperioden.

En prøver å vise kapitaltilgang og kapitalanvendelse hvert enkelt år og for hele planperioden. **Sum bruk av midler = Sum tilgang på midler**. Legg merke til at MVA inngår i bruk av midler når investeringen foretas, mens den inngår som tilgang på midler neste år (minus evt. investeringsavgift) under linjen "Realisasjoner. MVA". Det er viktig å være klar over at linjene "Udisponert kapital" og "Kapitalbehov" salderer beregningen slik at Sum bruk og Sum tilgang blir like. En bør vurdere hva det betyr at det finnes tall i feltene Udisponert kapital og Kapitalbehov. En kan ikke si seg ferdig med en plan som etterlater et kapitalbehov!

Soliditets- og likviditetsoversikt

I programmet trekkes det inn soliditets- og likviditetsvurderinger. Programmet beregner ”egenkapital” og ”arbeidskapital” hvert år. KAPITALBEHOV under Investerings- og finansieringsplanen må være null (0) i alle planleggingsårene før soliditets- og likviditetsoversikten kan tillegges noe vekt.

”Soliditet” er evnen til å på lengre sikt overleve tapsperioder, dvs. perioder hvor forbruket er større enn inntjeningen. Under slike forhold må en tære på egenkapitalen.

”Likviditet” er evnen til å oppfylle betalingsforpliktelser på kort sikt . Sagt på en annen måte; likviditet er forholdet mellom innbetalinger og utbetalinger og viser betalingsevnen til brukeren.

Hjelpeberegninger

Følgende beregnes i modellen:

- Avskrivninger, saldo maskiner og bygninger
- Inn- og utbetalinger maskiner og bygninger
- Ekstraordinære inntekter/utgifter
- Sum nedskrivningstilskudd
- Gjeld; Nye lån, økning gjeld og reduksjon gjeld
- Likvid regnskapsresultat før avskrivning og næringsinntekt for jordbruk, gartneri og pelsdyr
- Skattepliktig likvid resultat før renter for annen næring
- Likvid regnskapsresultat før avskrivning, korrigert næringsinntekt før gj.ligning og gjennomsnittsinntekt i året for skogbruk
- Renteutgifter/inntekter av driftskreditten
- Renter annen kortsiktig gjeld
- Finansinntekter
- Renter og avdrag langsiktig gjeld (nye og eldre lån)
- Summering av nye låneopptak
- Skatt
- Beregnet personinntekt jordbruk, skogbruk, pelsdyr og gartneri
- Grunnlag trygdeavgift og toppskatt
- Alminnelig inntekt, korrigert for prisstigning
- Formue
- Disponibelt beløp og behov for kapital
- Aktiva og omløpsmidler
- Kortsiktig gjeld, inkl. driftskreditt
- Korrekt gjennomsnittsligning

Hjelpeskjema

Hjelpeberegningene gir mulighet til enkelt å finne grunnlag for riktige forutsetninger i finansierings- og investeringsplanen. Den enkleste metoden for å finne regnskapsforutsetningene er å hente dem direkte fra DUETT. Dette gjøres ved å klikke på knappen **Importør regnskap**. ØKONOMIX henter regnskapstall og foreslår disse i kolonnen for Plan.

Modellen beregner likvide og ikke-likvide resultater i den enkelte næring. Beløpene kan også legges inn manuelt fra næringsoppgavene og tillegsskjema. Dette arket tar også for seg private inntekter og kostnader dersom en har ført fullt privatregnskap. Som private inntekter regnes lønn, pensjoner, barnetrygd, kontantstøtte mv og også resultat fra evt uteleievirksomhet. Privatforbruket (alle private kostnader) blir beregnet ut fra tallene i regnskapet, men alternativt kan ønskelig privatforbruket inn i arket forutsetninger. Tall fra balansen

pr. 31.12 i regnskapsåret bør også legges inn for å kunne beregne soliditeten. I den første kolonnen refereres det til hvilke konti som inngår i beregningen.

Tips! Dersom du ønsker å beregne privatforbruket, men ikke førere fullt privatregnskap kan du bruke presentasjonsmodellens kalkyle import fra regnskap. Her ligger det inn mulighet til å beregne privatbruk ut fra tall innhentet fra selvangivelsen.

Bruk av "Syvårs driftsplan"

Vi skal vise tre alternativer til hvordan en kan bruke syvårs driftsplan. Først vil det bli forklart gangen til å begynne med, deretter vil det bli forklart hva man skal gjøre i ulike alternativene.

- Hvis ønskelig, legg inn navn, adresse, gårds og bruksnummer og hvilket alternativ dette er (kommer inn ved import av regnskapet).
- Legg inn første planleggingsår og prisstigning i % p.a.
 - Gå så til arket som heter hjelpeberegninger. Her har vi to alternative måter å bruke dette programmet:
 - Hente regnskapstall direkte inn fra DUETT (Importer regnskap), eller
 - Manuell innlegging av regnskapstall i hjelpeskjema

Alternativ 1: Hente regnskapstall direkte inn fra DUETT (Importer regnskap):

- Klikk på knappen "Importer regnskap".
- Vindu for importering kommer opp, klikk på bruker/klient du ønsker å importere og trykk "Importer". Det legges inn regnskapstall fra DUETT. For å kontrollere at tallene er riktige kan en se på kontoakkumuleringene til venstre i modellen hvilke kontoer tallene er hentet data fra.
- Gå så tilbake til arket Forutsetninger. Her ser man at tallene fra hjelpeskjemaet er automatisk lagt over i denne delen. Vi ser av tallene at det blir korrigert for prisstigning de neste årene.
- Legg inn skattepliktige fradrag/inntekter i selvangivelsen og netto fradrag/tillegg i skatt.
- Legg inn eventuelle investeringer, kostnader ved eierskifte, salg/innbytte (ikke driftsbygninger) eller annen nedskrivning/tilskudd for maskiner (jordbruk/gartneri og skogbruk), driftsbygninger (jordbruk/gartneri) og driftsbygninger m/kort levetid.
- Legg inn andre ekstraordinære inntekter/kostnader. Andre skattefrie inntekter kommer fra hjelpeskjemaet.
- Legg inn finansiering/gjeld for nye lån og spesiallån. Her er låneår lagt inn, men dette kan man selv endre. En legger inn lånebeløp, avdragstid, effektiv rente og eventuelle avdragsfrie år. For spesiallån legger man inn opptaksår, lånebeløp og effektiv rente. Disse tallene blir automatisk overført til allgjeld-arket.
- Gå deretter over til allgjeld-arket og finn den delen av allgjeld som omfatter nye lån og spesiallån. Kontroller tallene. Her må man velge om det er annuitets- eller serie lån. En bør også skrive ned hva slags lån dette er. Legg også inn antall terminer pr. år. For spesiallån må man legge inn eventuelle avdrag på lånet, samt hva slags lån dette er.
- Kontroller eldre lån i allgjeld-arket. Man trenger her opplysninger om saldo 31.12 og 01.01 dette året, samt type lån (annuitet/serie), låneformål, renter betalt og antall terminer pr. år. Tallene blir overført direkte til syvplan.
- Gå tilbake til syvplan. Saldoen for driftskreditten kommer fra hjelpeskjemaet (Ved negativ saldo er tallene røde og positiv saldo er tallene blå). Legg inn reduksjon eller økning i driftskreditt. Legg inn prosenter for renteutgifter og renteinntekter for driftskreditten. Tallene blir overførte til allgjeld. Kontroller tallene.
- Gå tilbake til syvplan. Legg inn endringer for annen kortsiktig gjeld. Legg også inn evt rentesats for annen kortsiktig gjeld.
- Legg inn uttak/økning bankinnskudd, krav og verdipapirer. Legg inn innskuddsrenta.
- Legg inn andre finansinntekter.
- Gå til arket skatt
- Velg skatte klasse. Her er skatteklasse 1 automatisk foreslått.

- Legg inn tall for skogbruk: første eierår, første år med gjennomsnittsligning, siste hele eierår og faktisk skogbruksinntekt de siste 4 årene.
- Under forutsetninger for beregning av personinntekt legger en inn skjermingsgrunnlag pr. 31.12 og kapitalposter.
- Legg inn sum nettoformue pr. 01.01.

Alternativ 2: Manuell innlegging av regnskapstall i hjelpeskjema

- Man starter også her opp i hjelpeskjemaet. Dersom en ikke fører regnskapet i DUETT kan man hente tallene direkte fra næringsoppgavene for de ulike næringene.
- Legg inn tallene for jordbruk og gartneri. Her tar man med ekstraordinære inntekter/kostnader siste år, resultat før avskrivninger, skattepliktig resultat og kapitalposter.
- Legg inn for skogbruk, pelsdyr og annen næring.
- Legg inn lønn og privat og verdiregulering.
- Legg inn balansen pr. 31.12.
- Heretter blir prosessen lik den som vi har under alternativ 1.

Det finnes også en tredje måte å bruke Syvårs driftsplan på:

Alternativ 3: Manuell innlegging av regnskapstall i Forutsetninger, Allgjeld og Skatt

Man kan også legge regnskapstall direkte inn i ”syvårs driftsplan”. Men ved å bruke denne metoden faller nytten av hjelpeskjemaet bort. Tall som legges inn i Forutsetninger, Allgjeld og Skatt blir ikke automatisk lagt over i hjelpeskjema, men tall som legges inn i hjelpeskjemaet blir lagt over i de andre arkene. Koblingen mellom Allgjeld og Forutsetninger vil allikevel fungere.

Produksjonstillegg i jordbruket

Formål og oppbygning

Modellens formål

Denne modellen beregner totalt produksjonstillegg for de ulike produksjonene i jordbruket og også utslag av endring tilskudd fra året før,

Faglig grunnlag

Det forutsettes kjennskap til forskriftene til de ulike tilskuddene Denne forskriften blir gitt ut av Statens Landbruksforvaltning.

Modellens oppbygning

Modellen består av tre regneark: Tillegg, diagrammer og soner.

Tillegg

Legg inn antall dekar (herav eventuell økologisk produksjon i eget felt) og antall dyr i de ulike produksjonene. Antall dyr legges inn som gjennomsnitt pr. 01.01 og 01.07. Disse dyretallene ligger til grunn for beregning av produksjonstilskudd og refusjon avløyser ferie og fritid. Husk også å legge inn eventuelle dyr på utmarksbeite i eget felt.

Under innleggingsdelen av skjermbildet ligger en tabell som viser utbetalingene samt en grafisk framstilling. I denne modellen har vi kun tatt hensyn til areal og kulturlandskapstillegg, refusjon avløyser ferie og fritid, produksjonstillegg og engangsutbetalingene. Dette er utbetalinger som blir bestemt hvert enkelt år.

Diagrammer

Her ligger den en grafisk framstilling over utbetalingene av tilskuddene i de ulike årene.

Soner

Her har vi oversikten over de 7 ulike sone vi har innenfor tilskuddsordningene og hvilken kommune og fylke som hører til i de ulike sonene.

Bruk av modellen ”produksjonstillegg i jordbruket”

- Hvis ønskelig, legger man inn navn til brukeren.
- Legg inn fødsel dato for bruker. (frivillig, har nå ingen betydning for beregning av tilskuddene)
- Hvis ønskelig, legger man inn adressen til brukeren.
- Angi hvilken kommune(viktig) bruket tilhører. Da finner programmet selv hvilken sone bruket ligger i.
- Legg inn arealfordelingen på bruket.
- Legg inn for antall dyr på utmarksbeite (Dette kan man legge inn for 2010, 2009 osv.).
- Ved å trykke på knappen **Vis satser**, vil en få oppgitt hvilke satser som gjelder.
- Legg inn antall husdyr på bruket (Gjennomsnittet av antall dyr pr. 01.01 og 01.07).

Tidligpensjon til jordbrukere

Formål og oppbygning

Modellens formål

Modellen skal vise muligheter og konsekvenser for den enkelte bondes utnyttelse av tidligpensjon til jordbrukere. Det skal være en dokumentasjon og et vurderingsgrunnlag for bondens egne avgjørelser. For rådgiver skal programmet være et regneteknisk verktøy, samtidig som det skal bidra til å presentere problemstillingen på en pedagogisk måte.

Faglig grunnlag

Det kreves kjennskap til forskriftene for tidligpensjon til jordbrukere.

Modellens oppbygning

Pensjonsmodellen består av flere deler: Vilkår, Inntektstall, Vurdering og Alternativ. Disse arkene representerer ulike fordypningsnivå: Regnearket ”Vilkår” gir mulighet for enkel kontroll av om vilkårene er oppfylt. ”Inntektstall” er et ark for innlegging av historiske tall fra selvangivelsen.

Under arket ”Vurdering” vises hvilken pensjon som utbetales ut fra hvilket tidspunkt man går in i ordningen. Hvis det er ønskelig å vurdere to alternativer i detalj mot hverandre, kan det gjøres i arket ”Alternativer”.

Forskriften fra Landbruksdepartementet ligger i sin helhet under arkfanen ”Forskrift”. Arket ”Forutsetninger” inneholder forutsetninger slik de kommer til uttrykk i forskriften.

Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike arkene med tilhørende poster.

Vilkår

Arket skal gi mulighet for enkel kontroll av om kravene er oppfylt. Dette er først å fremst ment som en enkel informasjon til bonden. Det er kobling mellom denne siden og ”Inntektstall” for å vurdere vilkårene i forhold til historiske inntekter. Hvis vilkårene ikke er oppfylt kan det være aktuelt å gå videre til ”Vurdering” for å legge inn andre forutsetninger.

Ved innlegging av navn og fødselsdato for bruker og eventuell ektefelle, må det vurderes hvem det er lønnsomt skal defineres som bruker. Fødselsdato legges inn på formen dd.mm.åååå.

De to kolonnene med avkrysning fungerer slik:

- Det er kun høyre kolonne som kommer med på utskriften.
- I kolonnen for Forslag beregner programmet ut fra innlagte data hva som er korrekt. Du skal ikke krysse av i denne kolonnen.
- I den andre kolonnen foreslår programmet det samme som i venstre kolonne. Her har du imidlertid mulighet for å overstyre programmets forslag. Når du har foretatt en slik overstyring, vil senere endringer i programmet ikke gi seg automatisk utslag i denne kolonnen, men kun i kolonnen for Forslag.

Skal du videre til arkene ”Inntektstall” eller ”Vurdering” kan du klikke på en av knappene i skjermbildet eller velge arkfanen direkte.

Inntektstall

I dette arket foretas innlegging av historiske tall fra selvangivelsen. Videre skjer beregning av om inntektskravene er oppfylt. Det skjer tilbakemelding med avkryssing i arket ”Vilkår”.

De hvite feltene representerer godkjente inntektsår som kan legges til grunn ved beregning av inntektsgrunnlag. Er et år markert gult er det fordi dette formelt sett ikke er et godkjent inntektsår. Hvis tallene likevel er ferdige, kan du legge inn data i de gule feltene. Inntektstall for framtidige år skal legges inn i arket ”Vurdering”.

Legg inn de angitte postene slik du finner dem i selvangivelsen. Negative tall skal ikke legges inn. I kolonnen til høyre er det markert om posten inngår i beregningen av referanseinntekt eller annen inntekt. Det er gitt mulighet for at en del inntekt som normalt er annen inntekt kan defineres som referanseinntekt. Slik inntekt skal i tillegg til at det er lagt inn under sin normale selvangivelsespost i tabellen, legges inn på linjen *Særskilt referanseinntekt*.

For lønn fra bruker til samboer for arbeid i landbruket får vi følgende spesialtilfelle: Sykepenger og lønn til samboer skal inngå i næringsinntekt fra jordbruk og gartneri for bruker, og inngår i 25%-kravet for sammensetning av inntekt. I disse tilfeller må derfor næringsoverskuddet på jordbruket som legges inn i post 2.7.1 hos bruker økes med utbetalte sykepenger og lønn til samboer.

Er du i tvil om definisjonen av de ulike inntektsbegrepene, må du lese forskriften:

Referanseinntekt	§ 3, 5
Annen inntekt	§ 3, 6
Særskilt referanseinntekt	§ 7, a

Beregningene av om inntektsvilkårene er oppfylt får først mening hvis det er lagt inn tall for 5 inntektsår. Dermed er grenseberegningene som skjer i dette arket aktuelle for de som er 61 år eller eldre. Resultatet overføres til arket ”Vilkår” i form av avkrysning i aktuelle felt.

Innlagte inntekter overføres til arket ”Vurdering”.

Vurdering

Ved å legge inn tall for inntektene framover, beregnes hvilken pensjon en vil få utbetalt når en går inn i ordningen på ulike tidspunkt.

Hvis det er lagt inn tall under ”Inntektstall” vil disse bli overført til dette arket. Det er så mulig å legge inn tall for ønsket antall år framover. Hvis det legges inn tall i en av de fem første kolonnene, vil det senere for den aktuelle klienten ikke være mulig å legge inn tall under ”Inntektstall” som overføres til dette arket.

Under beregningen vil det presenteres resultat for tidligpensjon ved start på ulike tidspunkt. Hvis det står *Nei* under *Mulig å søke om en/tobrukerpensjon?*, vil årsaken være at ett eller flere av vilkårene ikke er oppfylt. De punktene som ikke oppfyller vilkårene er markert med rødt (gjelder kun Excel 97).

I beregningen legges til grunn samme pensjonsbeløp og grenser for hele perioden. Fra og med 2004 vil det negative inntektskravet for ektefelle (maks. kr 80.000 i inntekt utenfor bruket) erstattes av et krav om inntekt fra bruket på samme måte som for bruker.

Alternativ

Arket benyttes for å vurdere to alternative løsninger mot hverandre.

Første mulige søknadstidspunkt ligger inne som forhåndsvalgt, men kan endres. Det er også mulig ha ulikt søknadstidspunkt for alternativ 1 og 2. Første planleggingsår følger i begge alternativene det tidligste søknadstidspunktet. Den automatiske beregningen av utbetalt tidligpensjon starter imidlertid ut fra aktuelt søknadstidspunkt.

Utbetaling av tidligpensjon tar utgangspunkt i inntektene lagt inn under ”Vurdering”. Antall måneder utbetalt pensjon første og siste året tar hensyn til fødselsdagsmåneden. Ved start forutsetter programmet at man venter til den måneden både bruker og ektefelle kan få pensjon (hvis begge oppfyller vilkåret innenfor samme kalenderår). Er søknadstidspunktet satt til et senere tidspunkt på året, vil dette tidspunktet bli lagt til grunn.

Ved innlegging av data i modellen vil tallene bli repetert mot høyre. Det skjer ingen kopiering av data fra alternativ 1 til alternativ 2. Hvis det ikke er ønskelig å vurdere inntektsstrømmen over så mange år som modellen legger opp til, kan man legge inn nullverdi eller slette verdien i cellene.

Det er lagt inn et tekstboks til høyre for diagrammet på side 2. Denne kan fylles ut med aktuelle kommentarer til alternativene. Bruk knappen ”Like akser” for å tilpasse aksene best mulig.

Bruk av ”Tidligpensjon til jordbrukere”

- Legg inn navn og fødselsdato på bruker og ektefelle i arket ”Vilkår”. Hvis bruker ikke er gift eller sambuer,
- fjerner du av kryssningen i boksen *Gift/samboer*.
- Kryss av for punkter som ikke har med alder og inntekt å gjøre (det vil si punkter som ikke foreslås av programmet.)
- Hvis bruker er 57 år eller yngre, hopper du til punkt 5 nedenfor.

- Hvis det er opplagt at inntektsvilkårene også er oppfylt, kan du krysse av de resterende punktene. Hvis ikke går du videre til neste punkt.
- Legg inn tall fra tidligere års selvangivelsen under arket "Inntektstall". Er bruker 61 år eller eldre vil du nå vanligvis ha tilstrekkelig grunnlag for å avgjøre om vilkårene er oppfylt for utbetaling av tilleggspensjon fra og med 62 år. Hvis vilkårene ikke er oppfylt eller bruker er yngre enn 61 år, går du videre til arket "Vurdering".
- Under arket "Vurdering" kan du legge inn antatte inntektstall for årene framover. Beregningen viser når det er mulig å få tidligpensjon og hvilket starttidspunkt som lønner seg.
- Ønsker du å vurdere to ulike starttidspunkt mot hverandre eller vurdere valget mellom tidligpensjon og andre inntekter, går du til arket "Alternativer". Her legger du inn aktuell søknadsdato og supplerer med andre aktuelle inntektstall.

Spesielle forhold

Nedenfor er beskrevet enkelte spesielle situasjoner som modellen ikke automatisk fanger opp:

Bruker eller ektefelle

Forskriften § 3, 2

Modellen regner ikke ut automatisk hvem som det lønner seg skal være bruker eller ektefelle. Hvis begge ektefellene har inntekt fra landbruket kan det være aktuelt å foreta en vurdering av dette før data legges inn i modellen. Følgende vil normalt være retningsgivende for at det lønner seg å defineres som bruker: har hatt liten eller ingen inntekt utenom bruket får ikke ytelser fra Folketrygden (uførepensjon og lignende) kommer ikke inn under AFP kommer ikke til å tjene over kr 100.000 i tillegg til tidligpensjonen

Forhåndstilsagn

Forskriften § 14

Slikt tilsagn vil ha 6 måneders varighet. Selv om man ved utbetaling har fått nytt regnskapsår inn i referanseperioden, kan bruker velge om man vil beholde den opprinnelige beregningen. Det betyr at de som er født i første halvdel av året vil ha mulighet til å velge mellom to ulike referanseperioder ved beregning av sin referanseinntekt. Programmet legger opp til at 62 år er første søknadsår og beregner grunnlagstallene ut fra det. Ved forhåndssøknad må man legge inn at bruker er født et år tidligere enn han virkelig er.

Lønn til samboer

Forskriften § 3 5

Lønn utbetalt til samboer skal påvirke brukers referanseinntekt. Beløpet må i modellen tillegges brukers jordbruksinntekt fordi dette beløpet skal inngå i vurderingen av 25% kravet. Beløpet skal ikke legges inn under *Særskilt referanseinntekt*. Under innlegging av inntektstall for samboer skal ikke lønnsinntekt fra gårdsbruket føres opp som særskilt referanseinntekt.

Sammenhengende lav inntekt

Forskriften § 7 b

Fylkesmannen kan godkjenne referanseinntekt under kr 90.000 hvis man er heltidsbruker og har inntekter fra bruket hvert år i referanseperioden. I tillegg vil brukere med enkeltår med ekstraordinært lave inntekter (utenfor brukerens kontroll) som gjør at snittet kommer under kr 90.000, kunne få dispensasjon. Utbetaling av pensjon skal da være lik oppnådd referanseinntekt. Programmet takler ikke denne situasjonen.

Rehabilitering m.m.

Forskriften § 7 c

Ved rehabilitering, uførhet og lignende kan tidligpensjon utbetales etter godkjenning fra Fylkesmannen, selv om ordinær referanseinntekt ikke kommer opp i kr 90.000. Trygdeytelsen skal ikke tas inn i referanseinntekten, men det skal gis en lavere grense for utbetaling av tidligpensjon. Programmet takler ikke denne situasjonen.

Opphør av negativt inntektskrav

Forskrift § 7 (se rundskriv)

Fra og med år 2004 blir det et krav at ektefellen skal ha næringsinntekt fra bruket (egen referanseinntekt) for å utløse tobrukerpensjon. I følge mandatet fra jordbruksoppjøret skal det negative inntektskravet da fjernes. I modellen er beløpsgrensen fjernet for pensjoner som starter fra og med 2004. Dette alene gir en gunstigere situasjon enn tidligere.

Samordning og avkortning av pensjon **Forskriften § 11**

I arket Alternativer sees utbetaling av tidligpensjon sammen med andre inntekter for å vise totale inntekter for bruker og ektefelle. I denne beregningen er ikke tatt med avkortning for andre inntekter til den enkelte over kr 100.000. Videre er det ingen sperring på innlegging av utbetaling av andre pensjoner (Folketrygd eller AFP) eller for landbruksinntekt samtidig med utbetaling av tidligpensjon.

Pensjon fra folketrygden

Formål og oppbygning

Modellens formål

Modellen skal vise muligheter og konsekvenser for den enkeltes utnyttelse av alderspensjonen fra folketrygden. Dette verktøyet skal være en dokumentasjon og et vurderingsgrunnlag for bondens egne avgjørelser. For rådgiver skal programmet være et regneteknisk verktøy, samtidig som det skal bidra til å presentere problemstillingen på en pedagogisk måte.

Faglig grunnlag

Det kreves kjennskap til forskriftene og reglene for alderspensjon (Se <http://www.trygdeetaten.no>). En anbefaler også å ta kontakt med trygdekontorene for å få tilsendt pensjonspoengene. Du finner adressene på trygdeetaten sine nettsider.

Modellens oppbygning

Modellen er oppbygd i 6 forskjellige deler. Dette er arkene; *Grunnleggende opplysninger, Innlegging, Beregninger, Fra Trygdeetaten, Satser og grenser og Utvikling G*. Vi anbefaler alle som bruker modellen, å lese den informasjonen som ligger under *Fra Trygdeetaten*.

Grunnleggende opplysninger

Her skal man legge inn navn på begge ektefellene. Dersom en ikke er gift, er samboer eller er partner, opphever man avmerkingen i feltet til venstre. Alle felt for ektefelle 2 vil da forsvinne fra modellen.

En må også legge inn fødselsdato. Dette må gjøres slik: dd.mm.åååå. Det er viktig å sette punktum mellom dag, måned og år. Dette feltet må fylles ut, dersom modellen skal beregne riktig. Det er verdt å merke seg at dersom en legger inn bare 2 årstall i fødselsdato, dukker det opp en Excel feil for de som er født før 1930. Ved å legge inn 01.01.28 vil Excel tro at dette er 01.01.2028.

På dette arket vil også alder bli beregnet. Alderen vil bli brukt senere, dersom det er aktuelt med minstepensjon.

Dersom en forsørger barn under 18 år som tjener mindre enn 1 G, skal en skrive inn antallet her. Ved å klikke på; *Legg inn pensjonspoeng* kommer du til neste del av beregningen.

Innlegging

I dette arket foretas innlegging av pensjonspoeng som en får tilsendt fra trygdekontoret. En kan også legge inn inntekten for hvert år. Dette vil ikke bli brukt i beregningen, men det viser på en enkel måte hvordan utviklingen i inntekten har vært siden 1967. Videre kan man ved hjelp av beregninger nederst regne ut

pensjonspoeng videre i årene fram til det året en vil pensjonere seg. Det er verdt å merke seg at modellen bruker siste års G i disse beregningene.

For at modellen skal regne riktig, må en fylle ut med pensjonspoeng fram til det året som vil vise en ”Grønn” utheving. En behøver ikke fylle ut det året en fyller 67 år.

Her vil en også få antall år med pensjonspoeng. År en ikke har pensjonspoeng vil ikke være med i de årene her. Finnes det år der du ikke har noen oppsparte poeng, settes dette året = 0,00. Er det år der du har hatt ulønt omsorgsarbeid, settes poengene til 3,00. Les brosjyren; Pensjonspoeng ved ulønt pleie og omsorgsarbeid.

Ved å klikke på; *Se på resultat*, kommer en til der pensjonen vil bli regnet ut.

Beregning

Under arket beregning blir pensjonen beregnet først for begge ektefellene, deretter blir pensjonen samla i en felles utregning. Her må en legge inn antall år en som trygdetid i Norge. Dersom denne er mindre enn 40 år, blir pensjonen avkorta med 1/40 del for hvert år en mangler. Dvs dersom en kun har 38 år med trygdetid i Norge, vil pensjonen bli $38/40 * G$. Modellen har 40 år automatisk inne, siden dette er vanlig for de aller fleste.

Sluttpoenget utgjør gjennomsnittet av de 20 beste poengårene. Har man opptjent mindre enn 20 poengår, regnes sluttpoenget ut som gjennomsnittet av alle poengårene.

I modellen kan en også legge inn andre pensjoner/inntekter enn har som kan virke inn på beregningen for forsørgertillegg for ektefelle.

I noen tilfelle vil det faktisk lønne seg at ektefelle 1 for forsørgertillegg istedenfor minstepensjon for ektefelle 2. En kan da legge inn minus foran summen til ektefelle 2, under pensjoner/inntekter for ektefelle 2, slik at sum pensjoner/inntekter for ektefelle 2 = 0.

Fra trygdeetaten

Her ligger informasjon om alderspensjon. Dette er en enkel innføring i en liten del av alderspensjon. For mer informasjon, ta kontakt med Trygdeetaten for ulike brosjyrer innen alderspensjon; for eksempel, Verdt å vite om pensjoner og pensjonspoeng.

Satser og grenser

Her er alle satsene som ligger til grunn for beregningene i modellen. Dette er satser som endrer seg fra år til år. G blir justert med virkning fra 1. mai hvert år. Gjennomsnitts G blir regnet ut av gjennomsnitt G gjennom året. Fjorårets G før 1. mai og ny G etter 01. mai.

Her ligger også satsene for minstepensjon, særtillegg, forsørgingstillegg og max pensjonspoeng. I tillegg finner vi også satsene for pensjonsprosent før og etter 1992. Nederst ligger en del beregninger som ligger til grunn for overkompensasjon for de som er født før 1937.

Bruk av ”Alderspensjon fra Folketrygden”

Legg inn navn og fødselsdato på bruker og ektefelle i arket ”Grunnleggende opplysninger”. Hvis bruker ikke er gift eller sambuer, fjerner du avkrysningen i boksen *Gift/samboer*.

Legg inn antall barn under 18 år som du forsørger (Dvs. barn under 18 år som ikke tjener over 1 G.) Klikk på Legg inn pensjonspoeng.

Legg inn pensjonspoeng og inntekt for alle årene. Husk å fylle ut antatte pensjonspoeng fram til du fyller 67 år. Dersom du likevel ikke har 40 år med poeng, får dette store konsekvenser for pensjonen din. Dersom du nytter deg av tidligpensjonsordningen i jordbruket er det viktig å ta hensyn til dette her. Bruk gjerne utregningen under til å beregne antatte pensjonspoeng

Klikk på; Se på resultat. Her kan du og legge inn andrepensjoner/inntekter som du vet/regner med å få etter at du har gått av med permisjon.

Spesielle forhold - forutsetninger

Modellen for beregning av alderspensjon er en helt enkel modell som kun tar for seg alderspensjon fra Folketrygden. Den regner ut hva en vil motta i pensjonspenger fra Folketrygden det året en fyller 67 år. Det er en rekke forhold som selvsagt kunne vært interessante å sett på i tillegg, men som vi ikke enda har lagt inn. Kom gjerne med tilbakemelding når dere har brukt modellen.

Forhold som modellen ikke fanger opp:

- Uførepensjon – dersom helsen svikter
- At alderspensjon er skattepliktig
- Inntekt ved siden av pensjonen, når en er:
 - mellom 67 og 70 år
 - etter 70 år
- Samordning til andre offentlige tjenstepensjoner
- Statens pensjonskasse
- Kommunal pensjonskasse
- Atlevendepensjon
- Avtalefestet pensjon (ATP)

DEKNINGSBIDRAGSKALKYLER

Generelt om dekningsbidragskalkylene

Kalkyleoppsettet er basert på de skjemaene som benyttes ved manuell driftsplanlegging. Skjemaene ble revidert i 1996. Utskrift av disse kalkylene gir tilnærmet samme utseende som orginalskjemaene du får kjøpt fra NILF. I kalkylene beregnes dekningsbidrag pr. enhet som er det samme som produksjonsinntekter minus variable kostnader (pr. enhet). Variable kostnader er kostnader som svinger i takt med produksjonsomfanget i motsetning til faste kostnader som er tilnærmet uavhengige av produksjonsomfanget, ihvertfall innenfor bestemte intervaller.

Skal man lage en fullstendig plan må man for hver produksjon gange dekningsbidrag pr. enhet med antall enheter, f.eks. antall årskyr. I tillegg må samtlige tilskudd legges til. Fra dette trekkes faste kostnader, f.eks. drivstoff, administrasjon og vedlikehold, men ikke avskrivninger. Man kommer da fram til "Resultat før avskrivninger". Dette resultatmålet kan brukes som utgangspunkt for videre planlegging i syvårs driftsplan. Beregningen som her er beskrevet kan gjøres i økonomisk oversikt jordbruk.

Et annet formål med dekningsbidragskalkylene kan være å sammenligne med en driftsgreinsanalyse for tilsvarende produksjon basert på et regnskap. Talloppsettet er stort sett det samme, og det er også her

dekningsbidrag pr. enhet som beregnes. Slike sammenligninger kan fortelle en god del om effektiviteten i en produksjon (driftsgrein) på et bruk.

I planteproduksjoner er det som regel alltid daa som benyttes som enhet i dekningsbidragskalkylene. I skogbruk er det vanlig å bruke m³. For husdyr avhenger dyreenheten av hvilken produksjon man lager kalkyle for.

Under selve kalkylen er det i hver kalkyle plass til å skrive inn merknader o.l. For mer utfyllende omtale av dekningsbidragskalkyler vises til "Handbok for driftsplanlegging" som utgis årlig av NILF. NILF selger også "Analyse og planlegging i landbruket og annen næring. Skjemaer med brukerveiledning og eksempler" samt kopieringssett av skjemaene for analyse og planlegging.

Dekningsbidrag for ettårige vekster

Produkt, salgbar avling og pris oppgis slik at produksjonsinntekter pr. daa kan regnes ut. Deretter legges mengde og pris av ulike innsatsfaktorer inn, og variable kostnader pr. daa beregnes. På grunnlag av dette beregnes dekningsbidrag pr. daa.

Dekningsbidrag for flerårige vekster

Antall bærear og varighet (totalt) må først oppgis. Varighet er summen av anleggsperiode og antall bærear. Produkt, salgbar avling og pris oppgis slik at produksjonsinntekter pr. daa kan regnes ut. Tekst-, mengde- og prisfelt fylles deretter ut for hhv. variable kostnader og anleggskostnader og dekningsbidrag pr. daa blir beregnet.

Kostnadskalkyle for fôrvekster

Dette programmet beregner pris for ulike fôrvekster i form av variable kostnader pr. FEm. Avling pr. daa. Må oppgis. I området for variable kostnader kan en taste inn kostnadsart, mengde og pris som i de andre dekningsbidragskalkylene. Variable kostnader pr. FEm blir så regnet ut av programmet. Denne prisen kan brukes i dekningsbidragskalkylen for husdyr (se nedenfor). Legg merke til at faste kostnader forbundet med grovfôrdyrkinga ikke blir tatt med i denne prisberegningen !

Dekningsbidragskalkyle for husdyr

Man bør oppgi hvilken enhet man bruker, og her er det viktig å være konsekvent. Dette gjelder særlig produksjoner med flere innsett i året, f.eks. slaktegris, eller produksjoner der produksjonen strekker seg ut over ett år, f.eks. slakteproduksjon på innkjøpte oksekalver.

Under produksjonsinntekter framkommer «Inntekt» som produktet av de to kolonnene til venstre. «Salgbar produksjon» og «pris» på produkt(er) legges inn, og produksjonsinntekter pr. enhet beregnes. Variable kostnader er delt i variable kostnader for fôr og andre variable kostnader. Under variable kostnader fôr er det bare feltene for «Forslag», «% av fôrkrav», «Netto-avling» og «Variable kostnader pr FE.. kr» som er åpne for inntasting. Resten beregnes, men dette skjer først etter at sum fôrkrav er tastet inn i linje 16. Vær oppmerksom på at netto-avling og FEm-kostnader for hjemmeavlet fôr kan beregnes i kostnadskalkylen for fôrvekster. Under «andre variable kostnader» føres ofte innkjøp av dyr. Her tas bare med dyr som skal fores opp til slakt, f.eks. innkjøpt smågris, og ikke produksjonsdyr som melkekyr, melkegeiter, vinterfora sauer, purker og verpehøner.

Dekningsbidragskalkyle for andre produksjoner (annen næring)

Vi har også tatt med en kalkyle for å beregne dekningsbidraget for andre produksjoner. Prinsippet er det samme som for dekningsbidragskalkyler for jord- og skogbruk. En må vurdere i hvert enkelt tilfelle om det er aktuelt eller hensiktsmessig å beregne dekningsbidraget for en enhet av produksjonen.

Økonomisk oversikt for jordbruket

Dette er et sentralt skjema i planlegging og skal fange opp dekningsbidrag fra alle enkeltproduksjoner en måtte ha (planlagt) på det konkrete bruket det aktuelle året. Skjemaet leder fram til «driftsoverskott jordbruk» etter at produksjonstillegg er lagt til- og faste kostnader trukket fra sum dekningsbidrag. Foreløpig vil «Økonomisk oversikt for jordbruket» fungere som et frittstående kalkyleprogram (skjema).

Dekningsbidragskalkyle for avvirkning/tynning

I kalkylen regner en på m³-basis. Under "Produksjonsinntekter" er det plass for flere produkter. Dette er ulike sortimenter av tømmer i den aktuelle skogsdriften. Fordelingen på de enkelte sortimenter angis med desimaltall i kolonnen "M³ u.b." Prisen pr. m³ for de enkelte sortimenter må oppgis og produksjonsinntekter pr. m³, dvs. gjennomsnittspris pr. m³, beregnes under "sum". Variable kostnader legges inn som for de andre dekningsbidragskalkylene. Kostnader til hogst, kjøring og velteplassarbeid/måling kan fordeles på hhv. lønn, sosiale utgifter og maskinkostnader. Lenger til høyre kan arbeids-forbruk pr. m³ for de forskjellige arbeidsoperasjonene oppgis.

Skogkultur

Formålet med denne kalkylen er å vise omfanget av skogkulturtiltakene, hvilke kostnader og hvilket arbeidsforbruk tiltakene fører med seg og hvor mye av kostnadene som vil kunne dekkes av offentlige tilskott. Det kan settes opp en separat skogkulturkalkyle for hvert år i planperioden (som i eksemplet nedenfor), eller det kan lages en gjennomsnittskalkyle for hele perioden.

På toppen av kalkylen må man oppgi hvor store sosiale utgifter (i %) det skal regnes med. I praksis gjøres dette ved å velge sone for arbeidsgiveravgift. (Rullegardin oppe til høyre.)

Nedenfor er kostnadene gruppert i "Planting" og "Andre skogkulturtiltak".

I nederste del av programmet beregnes tilskudd, også tilskudd til egne timer dersom de er berettiget til tilskudd. Det er bare egne arbeidstimer som skal føres i kolonnen "Arbeidsforbruk". Hvis kulturarbeidet i sin helhet skal utføres av personer som ikke er fast tilknyttet bruket, skal det ikke føres opp noen timer her. Dersom man gjør dette, vil den leide arbeidskrafta feilaktig kunne inngå i tilskuddsberegningene to ganger.

De offentlige tilskottssatsene varierer med geografisk beliggenhet og med tiltakets art. Ved siden av statlige tilskott gis det i enkelte områder kommunale og fylkeskommunale tilskott til enkelte tiltak. Reglene vedrørende

MEKANISERING

Generelt

De reelle produktprisene i landbruket ser ut til å reduseres oftere enn de øker. Hvis det økonomiske resultatet skal forbedres, er det viktig å finne ut hvordan kostnadene kan senkes uten at inntektssiden reduseres tilsvarende. En av de største kostnadene på norske gårdsbruk er maskinkostnadene. I mange tilfeller er disse dobbelt så store som bygningskostnadene. Imidlertid er lønnsomheten ved investeringer ofte noe man tar for gitt i forbindelse med økonomisk planlegging i landbruket, idet tradisjonelle planleggingsprogrammer først og fremst retter søkelyset på likviditeten. For å kunne beregne lønnsomheten av investeringer er andre typer kalkyler og programmer nødvendige. Mekaniseringskalkylene i ØKONOMIX imøtekommer deler av dette behovet.

En av postene som inngår i noen av mekaniserings-programmene er vedlikeholdskostnaden. Det gis en generell omtale av hvordan denne beregnes, før vi går løs på omtalen av enkeltprogrammene.

Den årlige vedlikeholdskostnaden (V) beregnes i "Egen eller leid maskin" etter følgende formel:

$$V = G * b * (f + (v * n))/1000$$

der følgende notasjoner er brukt:

G = Maskinens gjenanskaffelsesverdi (nypris i dag)

b = Årlig brukstid

f = Vedlikehold pr. brukstime pr. 1000 kr gjenanskaffelsesverdi

v = Økt vedlikehold pr. år pr. brukstime pr. 1000 kr gjenanskaffelseverdi

n = Maskinens alder

Verdiene for f og v ligger i en hjelpetabell i programmet. Disse verdiene er hovedsakelig funnet gjennom økonomiforsøk på norske gårdsbruk på 1980-tallet og representerer gjennomsnittstall.

Eksempel:

For traktor er $f = 0,01937$ og $v = 0,025$. En traktor som ny koster 200.000 kr og som brukes 500 timer pr. år vil etter dette få en vedlikeholdskostnad det femte året lik kr:

$$\begin{aligned} V &= G * b * (f + (v * n))/1000 \\ &= 200.000 * 500 * (0,01937 + (0,025 * 5))/1000 = 14.437 \end{aligned}$$

Av formelen for vedlikeholdskostnader ser vi at vedlikeholdet øker rettlinjet med alderen hvis parameteren v er større enn null. I programmet skjer dette kun for traktor, skurtresker og plog. For de andre maskintypene er $v = 0$. I programmet "Valg av utskiftningstidspunkt" beregnes vedlikeholdskostnaden for hvert av årene, mens i programmene "Årlig kostnad for maskin" og "Egen eller leid maskin", med basis i formelen, beregnes en gjennomsnittlig årlig vedlikeholdskostnad for den perioden man skal eie vedkommende maskin. Den gjennomsnittlige vedlikeholdskostnaden vil selvsagt også bli høyere dess eldre maskinen er ved kjøp, forutsatt at levetiden ikke reduseres tilsvarende og at parameteren v for vedkommende maskin er større enn null.

I programmene "Årlig kostnad for maskin" og "Valg av utskiftningstidspunkt" brukes en litt annen formel bygd på svenske undersøkelser:

$$V = G * b * I * (1 - e^{-\vartheta * n})/1000$$

Notasjonen er som over, men i tillegg har vi at:

I og ϑ er vedlikeholdsfaktorer som er funnet ved svenske undersøkelser i praktisk drift. Den siste formelen medfører at vedlikeholdskostnadene ikke lenger stiger rettlinjet, men at stigningen er avtakende med alderen.

Om ønskelig kan egne anslag av vedlikeholdskostnadene legges inn i programmene "Årlig kostnad for maskin" og "Egen eller leid maskin".

I alle programmer legges investeringer inn uten MVA. Avgiftssatsen ligger som en fast opplysning i programmene. 7 % investeringsavgift kan legges inn dersom maskinen i vesentlig grad skal brukes i næring utenom jord- og skogbruk.

Man kan ellers finne mer utfyllende omtale av kalkylene i småskriftet "Mekaniseringsøkonomi" (3/85) skrevet av Agnar Hegrenes, NILF. Forelesningsheftet "Totalt kostnader for kortsiktige investeringer i landbruket" av

Kjell Mangerud, Hedmark distriktshøgskole, avd. Blæstad, Landbruks- og naturfag, 1994, anbefales for den som vil vite mer om temaet.

Årlige kostnader maskininvestering

Vi kan tenke oss at vi står foran en investering i en maskin. "Problemet" er at det er flere typer å velge mellom. Ett av kriteriene vi bør legge vekt på ved valget av maskin er kostnader. Dvs: Hvis maskinene forøvrig er likeverdige, bør vi velge den maskinen som har lavest årlig kostnad i gjennomsnitt. Merk at vi her ikke behøver å ta hensyn til at kostnadene kan variere for hvert enkelt år i maskinens levetid. Hvis man vil regne på dette, så benyttes kalkylen "Valg av utskiftningstidspunkt".

Ved hjelp av kalkylen "Årlige kostnader for maskin" kan man skaffe seg et bilde av størrelsen på den årlige gjennomsnittskostnad knyttet til en maskin. Det er naturlig å dele maskinkostnader på følgende måte:

Kapitalkostnader. Disse er vanligvis faste, dvs. tilnærmet uavhengige av maskinens årlige brukstid, og består av

- avskrivninger
- rentekrav
- forsikring

Driftskostnader. Disse varierer vanligvis i takt med årlig brukstid og består av:

- vedlikehold inkl. eget arbeid
- drivstoff
- smøreolje

MERK: Variable kostnader i en mekaniseringskalkyle vil av praktiske grunner vanligvis betraktes som faste i en driftsplan eller en driftsanalyse.

Når det gjelder **forutsetninger**, må man først velge maskintype. Dette er nødvendig for den automatiske beregningen av vedlikeholdskostnaden. Deretter legger man inn de andre forutsetningene: Først de generelle: Nominell rente, prisstigning osv. og deretter de maskinspesifikke: Gjenanskaffelsesverdi (dvs. nypris), innkjøpspris (begge uten investeringsavgift), utrangeringsverdi, avskrivningstid osv. Normalt trenger man ikke legge inn investeringsavgift, da programmet setter denne lik 0 om ikke annet angis. Årlig vedlikeholdskostnad skal kun legges inn dersom den ikke skal beregnes automatisk.

MERK: For en ny maskin vil gjenanskaffelsesverdi (dvs. nypris i dag) være lik innkjøpspris, mens dette ikke vil være tilfelle for en brukt maskin. Uansett må begge disse opplysningene oppgis for at programmet skal regne riktig! Gjenanskaffelsesverdien er nemlig nødvendig for at programmet skal kunne beregne vedlikeholds kostnader - jfr. formelen omtalt under "Generelt" ovenfor - mens innkjøpspris er nødvendig for beregningen av avskrivninger og rentekrav. Den vedlikeholds-kostnaden som programmet beregner inneholder også verdien av eget arbeid i forbindelse med vedlikeholdet.

Man kan også sette inn en timepris på eget arbeid i tilfelle maskinene har forskjellig kapasitet og dermed forskjellig årlig brukstid.

Resultatet kommer i form av de enkelte faste kostnader (kapitalkostnadene) og de enkelte variable kostnader (driftskostnadene) for hver av de to maskinene, samt variable kostnader pr. time og totale årlige kostnader. Sistnevnte beregnes hhv. uten og med arbeidskostnad.

Den **grafiske** framstillingen viser sum årlig (gjennomsnittskostnad for de to maskinene, samt hvordan denne kostnaden fordeler seg på:

- Faste kostnader (kapitalkostnader)
- Variable kostnader (driftskostnader)

Egen eller leid maskin ?

Ved hjelp av denne kalkylen kan man regne på om det lønner seg å ha egen maskin eller å leie maskin og evt. mann. Programmet bruker en del av de samme forutsetninger som det foregående ("Årlige kostnader maskininvestering").

Når det gjelder **forutsetninger**, velges først maskintype. Programmet kan da automatisk beregne vedlikeholdskostnadene for vedkommende maskintype. Alternativt kan eget anslag på vedlikehold per time drift settes inn. Deretter oppgis de ulike forutsetninger, henholdsvis ved leie av maskin og ved bruk av egen maskin. Legg merke til at det er prisen på leiearbeid pr. daa det spørres etter og ikke pris pr. time. Denne prisen kan i noen tilfeller inneholde bare leie av maskin, mens den i andre tilfelle kan inneholde både mann og maskin. I det siste tilfellet bør man da oppgi arbeidskostnad pr. time (se lenger ned), for å få en riktig sammenligning. Man bør videre oppgi verdi på tapt avling og/eller økt tørking pr. daa ved leie av maskin, noe som særlig er aktuelt ved skurtresking. Sikre tall for avlingstap og verdien av dette ved såing/setting/planting eller høsting utenom optimalt tidspunkt kan være vanskelige å finne, men i kalkylen er dette en forutsetning som kan gi store utslag. For å få et sikkert beslutningsgrunnlag bør derfor denne forutsetningen tas alvorlig.

For egen maskin blir forutsetningene som i kalkylen "Årlig kostnad", bortsett fra at man i tillegg må oppgi kapasitet i daa pr. time.

MERK: For en ny maskin vil gjenanskaffelsesverdi (dvs. nypris i dag) være lik innkjøpspris, mens dette ikke vil være tilfelle for en brukt maskin. Uansett må begge disse opplysningene oppgis for at programmet skal regne riktig! Gjenanskaffelsesverdien er nemlig nødvendig for at programmet skal kunne beregne vedlikeholds kostnader - jfr. formelen omtalt under "Generelt" ovenfor - , mens innkjøpspris er nødvendig for beregningen av avskrivninger og rentekrav. Den vedlikeholds-kostnaden som programmet beregner inneholder også verdien av eget arbeid i forbindelse med vedlikeholdet.

Man kan også ta hensyn til større arbeidskostnader i alternativet med bruk av egen maskin ved å sette en timepris på eget arbeid når leiealternativet inkluderer mann/maskin.

Resultatet kommer i form av tre tall som angir det minste areal man må ha for at det skal lønne seg å ha egen maskin:

- Nødvendig areal uten å ta hensyn til evt. avlingstap, merutgifter til tørking og frigjøring av egen arbeidskraft.
- Lik punkt 1, men korrigering for avlingstap og merutgifter til tørking.
- Lik punkt 2, men i tillegg tas det hensyn til at egen arbeidskraft blir frigjort.

Man står selvsagt fritt i å velge hvilket tall som det skal legges mest vekt på. Hvis man har sikre data for avlingstap og økte tørkeutgifter samt at den frigjorte arbeidskrafta ved leie-alternativet virkelig kan brukes i annet inntektsskapende arbeid, vil tallet under punkt 3 være det beste.

Hvordan man kommer fram til tallet i punkt 3 vises også **grafisk**. De to kurvene representerer henholdsvis kostnader inklusive verdi av eget arbeid ved eie-alternativet og kostnader ved leie-alternativet ved ulike arealstørrelser fra 0 til 1000 daa. Normalt vil eie-alternativet gi størst kostnader ved små areal og minst ved

store areal. Det interessante er skjæringspunktet mellom de to kurvene. Ved denne areal-grensen - som tilsvarer tallet under punkt 3 - vil det være likegyldig hvilket alternativ som velges.

Valg av utskiftningstidspunkt for maskin

Formålet med dette programmet er å gi et anslag på:

- Den økonomiske levetid for en maskin, i programmet kalt "Ny maskin".
- Om det lønner seg å bytte en "gammel" maskin med "den nye" eller om man bør vente.

Først skal vi gjennom et enkelt eksempel belyse hvordan man generelt kan finne økonomisk levetid for et investeringsobjekt. Vi forutsetter følgende:

Innkjøpspris:	100.000
Avskrivning:	20 % pr år
Nominell rente (r):	15 % p.a.
Prisstigning (p):	5 % p.a
Vedlikeholdskostnader:	5.000 første år.
Deretter økning med 4.000 pr. år	

Vi regner enkelt og forutsetter at **realrenten** blir $(r - p) = 15\% - 5\% = 10\%$ p.a. Samtidig forutsetter vi at **rentekravet** hvert år regnes av gjennomsnittlig verdi.

Vi vil bestemme økonomisk levetid som det antall år som gir lavest mulig gjennomsnittlig kostnad pr. år.

Dette kan vi finne ved å sette opp følgende regnestykke:

Tabell 7.1: Betydningen av rentekravet

År	Restverdi pr 1/1	Kapitalkostnader		Vedlikehold	Sum årlig kostnader	Gjennomsnittlig årlig kostnad
		Avskriv. 1	Rente 2			
				3	(1 + 2 + 3)	
1	100.000	20.000	9.000	5.000	34.000	34.000
2	80.000	16.000	7.200	9.000	32.200	33.100
3	64.000	12.800	5.760	13.000	31.560	32.587
4	51.200	10.240	4.608	17.000	31.848	32.402
5	40.960	8.192	3.686	21.000	32.878	32.497
6	32.768					

MERK: I en utskiftningskalkyle ser vi bort fra forsikring, drivstoff og olje, da disse som regel vil variere lite fra år til år.

I eksemplet ser vi at en levetid på fire år gir lavest gjennom-snittskostnad pr. år. Dette vil følgelig være den økonomiske levetid i dette tilfellet.

I eksemplet ser vi bort fra:

- Virkningen av skatt
- Prisstigning når det gjelder vedlikehold.

Som regel vil ikke dette gi store feil, men vi har i programmet også tatt disse forholdene i betraktning. Kalkylen blir da noe mer komplisert, men prinsippene er akkurat de samme som i eksemplet ovenfor.

Så går vi over til **forutsetningene** i programmet. Maskintype må velges for at programmet skal kunne beregne vedlikeholdskostnaden for den aktuelle maskin. Det er her mulig å velge traktor, skurtresker, slaghøster, vendeplog og kombi-såmaskin.

Etter å ha valgt maskintype, setter man inn verdier i feltene for forutsetninger, dvs. nominell rente, marginal skattesats osv. samt gjenanskaffelsesverdi, innkjøpspris mm. for ny maskin. "Ny maskin" kan også være en brukt maskin.

MERK: For en ny maskin vil gjenanskaffelsesverdi (dvs. nypris i dag) være lik innkjøpspris, mens dette ikke vil være tilfelle for en brukt maskin. Uansett må begge disse opplysningene oppgis for at programmet skal regne riktig! Gjenanskaffelsesverdien er nemlig nødvendig for at programmet skal kunne beregne vedlikeholds kostnader - jfr. formelen omtalt nedenfor -, mens innkjøpspris er nødvendig for beregningen av avskrivninger og rentekrav. Den vedlikeholdskostnaden som programmet beregner inneholder også verdien av eget arbeid i forbindelse med vedlikeholdet.

Nedenfor kan opplysninger om gammel maskin legges inn hvis man lurer på om den gamle maskina skal beholdes ett år til eller om den skal byttes i ny maskin. For gammel maskin må forventede vedlikeholdskostnader kommende år legges inn manuelt.

MERK: Vi forutsetter at utgiftene til drivstoff/olje er de samme for gammel og ny maskin, og vi ser derfor bort fra utgifter til drivstoff/olje i utskiftningskalkylen, i motsetning til i de to foregående kalkylene.

Under **resultat** beregnes for de første 25 år:

- Årlige kostnader og årlige gjennomsnittskostnader for ny maskin og hvilken levealder som gir lavest årlig gjennomsnittskostnad for denne maskinen (til venstre).
- Merkostnaden ved å beholde gammel maskin ett år til (til høyre)

MERK: Vær oppmerksom på at de tallene som kommer ut som resultat, er korrigert både for skatt og pris stigning. Er merkostnaden for gammel maskin lavere enn laveste gjennomsnittskostnad for ny maskin, lønner det seg å bruke gammel maskin et år til. Er merkostnaden for gammel maskin høyere, vil det lønne seg å bytte i ny maskin.

Programmet kan også brukes i tilfeller der man står overfor et større vedlikehold på den gamle maskinen og man lurer på hvor store utgifter til vedlikehold man kan tillate seg før det lønner seg å bytte i ny maskin. I dette tilfellet kan man prøve seg fram ved å legge inn ulike tall for vedlikeholdskostnader for gammel maskin og beregne merkostnaden for hvert tilfelle.

Vær oppmerksom på at kalkylen kun regner på økonomi. For å treffe det riktige valg må man også trekke inn forhold som kalkylen ikke beregner, f.eks. at en ny traktor vanligvis har kvaliteter som en gammel traktor ikke har, bl.a. når det gjelder arbeidsmiljø. Kalkylen forutsetter videre at inntektssida ikke påvirkes av valg av utstyr. I praksis vil ofte ikke disse forutsetningene være oppfylt. Ofte er utskiftning motivert av økte kvalitetskrav eller økt (leid) areal.

Resultatene presenteres *grafisk* i to grafer :

- Gjennomsnittskostnad og merkostnad ny maskin. MERK at Y-aksen ikke bestandig starter på null! Her holder vi gammel maskin utenom og tenker oss at vi har anskaffet en ny maskin og ønsker å finne ut hvor

lengre det vil lønne seg å bruke denne. Skjæringspunktet mellom de to kurvene vil vise dette. Beholder man den lengre vil man pådra seg høyere kostnader enn om man byttet i en ny tilsvarende

- maskin på "kryssningstidspunktet". Det er viktig å huske at dette strengt tatt bare er riktig når den maskin man bytter til er lik den man hadde.

Litt mer om programmets oppbygning

Det kan være grunn til å gå litt mer i dybden på hvordan gjennomsnittskostnad for ny maskin beregnes. Som nevnt består denne kostnaden av to komponenter:

- Kapitalkostnader (K) og
- Vedlikeholdskostnader (V)

Kapitalkostnaden (K) regnes ut slik: På grunnlag av innkjøpspris, prosent verdireduksjon pr. år samt evt. ekstra verdireduksjon første år (se forutsetninger) regnes de årlige avskrivninger ut. Avskrivningene inflasjonsjusteres. (Legg merke til at det her brukes fallende avskrivninger og ikke lineære avskrivninger, dvs. det forutsettes større verdireduksjon når maskinen er ny enn når den er gammel. Dette er gjort ut fra erfaringer med priser på brukt utstyr.) Rentekravet beregnes ut fra nominell rente minus prisstigning (realrente). Avskrivninger og rentekrav summeres for hvert år i løpet av 25 årsperioden og dette blir den årlige kapital-kostnad (K).

Vedlikeholdskostanden (V) beregnes etter følgende formel:

$$V = G * b * I * (1 - e^{-\vartheta * n}) / 1000$$

der følgende notasjoner er brukt:

G = Maskinens gjenanskaffelsesverdi (ikke innkjøpspris)

b = Årlig brukstid

I = vedlikeholdsfaktor som er funnet ved svenske undersøkelser i praktisk drift.

ϑ = vedlikeholdsfaktor som er funnet ved svenske undersøkelser i praktisk drift.

n = Maskinens alder

Verdiene for I og ϑ kan finnes i en tabell i hjelpeområde i regnearket. For firehjulsdreven traktor er f.eks. I = 0,112 og $\vartheta = 0,203$. Disse verdiene er funnet i svenske undersøkelser på 1980-tallet, og det er gjennomsnittstall.

Fortjeneste ved å hogge/kjøre sjøl i skogen

Formålet med dette programmet er å finne ut om det lønner seg å:

- Gjøre all avvirkning sjøl, dvs. full egeninnsats.
- Hogge sjøl, men sette bort kjøringa.
- Sette bort hele drifta, både hogst og kjøring.

Når det gjelder **forutsetningene**, må kostnadene pr. m³ regnes ut for de to første alternativene, mens driftspris pr. m³ ved alternativ 2 (kjøringa) og alternativ 3 må oppgis. Brukerens avvirknings- hhv. hogstprestasjon ved alternativ 1 og 2 - målt i m³/time - må også oppgis. På grunnlag av dette regner programmet ut fortjenesten pr.

time for de to første alternativene. Denne fortjenesten er det samme som forskjellen i kostnad mellom alternativ 3 (driftspris ved full bortsetting) og alternativ 1 hhv. alternativ 2, regnet om fra m³-basis til timebasis. Denne fortjenesten (pr. time) må så vurderes opp mot timefortjenesten ved annet arbeid, enten på eller utenom gården. Vi forutsetter at det ikke er forskjeller på inntektssiden mellom de tre alternativene.

Programmet skiller mellom generelle forutsetninger (som er like i alternativ 1 og 2) og spesielle forutsetninger (som oftest vil være ulike i alternativ 1 og 2). Generelle forutsetninger er f.eks. nominell rente, prisstigning og årlig hogstkvantum. Spesielle forutsetninger er f.eks. fordelingen av de faste kostnader, drivstoff og vedlikeholdskostnader og hogstprestasjon. Spesielt for alternativet "full egeninnsats" er at drivstoff- og smøreljekostnadene regnes ut på grunnlag av driftsveilegde (D) og literpris på diesel (L) etter formelen: $(0,85 + (0,00067 * D)) * L * 1,03$

Faktoren 1,03 brukes for å få fram kostnaden til olje, det vil her si en fast prosentsats, 3% regnet av drivstoffkostnaden.

Resultatet presenteres i form av timefortjenesten man har i forhold til full bortsetting av drifta. Denne timefortjenesten må man så se i forhold til hvilken timefortjeneste man kan oppnå i annet arbeid. Det siste settes bare inn manuelt.

Beregning av likvid belastning ved maskininvestering

Formålet med kalkylen er å beregne den netto årlige utbetaling, evt. innbetaling, som vil følge i årene etter en investering, i programmet kalt årlig likvid belastning. I denne kalkylen regner man altså ikke på lønnsomhet som i de andre mekaniseringskalkylene, men likviditet (betalingsevne).

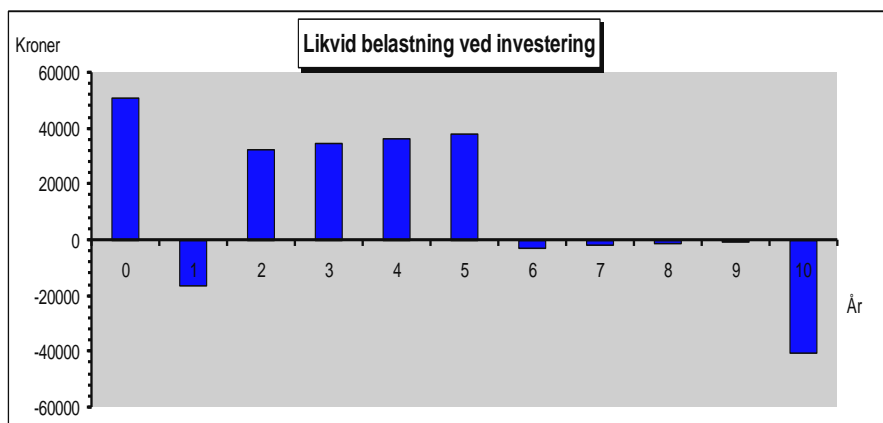
Forutsetningene er stort sett de samme som i de foregående kalkyler bortsett fra at man ser bort fra vedlikeholdskostnader og bare betrakter en investering av gangen.

Etter å ha gitt de aktuelle opplysninger om investeringa vil man etter rekalkulering få beregnet feltet **resultat**. Her vil alle tallkolonner være korrigerert for prisstigning.

Nedenfor følger en beskrivelse av kolonnene i figuren nedenfor. Tallene henviser til tallene i figuren. På grunnlag av renter (2) og skattemessige avskrivninger (5) beregnes en inntektsreduksjon (6). Spart skatt (7) beregnes ut fra rentene (2) og avskrivningene (5) med skattesatsene for henholdsvis alminnelig inntekt og personinntekt (marginalskatten). Spart skatt trekkes fra utbetalingene til avdrag (1) og renter (2). Kolonne (3) (tilbakebetalt MVA minus eventuell IVA samt utranteringsverdi) trekkes også fra brutto utbetalinger. Det plusses til slutt på en rente på den årlige likvide belastning (8). Resultatet av dette er årlig likvid belastning for hvert enkelt år i 10-årsperioden. I siste kolonne beregnes likviditetsbelastningen summert over årene. I alle kolonner er tallene inflasjonsjusterte slik at "Årlig likvid belastning" både er korrigerert for skatt og for prisstigning.

"Årlig likvid belastning" tilsvarer de årlige netto utbetalinger, evt. innbetalinger (negativt tall) som følge av investeringen og kan f.eks. finnes igjen i regnskapet som økt (evt. redusert) utnyttelse av driftskreditt. Kalkylen kan derfor gi en pekepinn på hvor mye driftskreditt o.l. man bør ha "i reserve" for ikke å komme opp i betalingsproblemer i årene etter en investering. Tallet vil også tilsvare nedgang (evt. økning) i arbeidskapitalen det enkelte år i perioden. Kalkylen kan også brukes til å få "jevnet ut" utbetalingene fra år til år ved å endre en eller flere av forutsetningene, f.eks. avdragstida på lån. Man forutsetter at produksjonsinntektene er uavhengige av investeringen. MERK: Er det snakk om å studere likviditetsvirkningen av flere investeringer, er ikke denne kalkylen særlig godt egnet. Da er det bedre å bruke et planleggingsprogram.

Også her er resultatene framstilt *grafisk*.

Figur 7.1: Likvid belastning ved maskininvestering (diagram)

FINANSIERING

Reell lånekostnad

Formål og oppbygning

Modellens formål

Denne modellen beregner terminvise og årlige annuiteter, renter og avdrag for nye lån. I tillegg beregnes effektiv

rente inkl. gebyr (termingebyr, underkurs, etableringsgebyr)

Faglig grunnlag

Det kreves en viss kjennskap til låneberegninger, deriblant hvordan antall terminer, gebyrer mm. virker inn på kapital-kostnaden.

Modellens oppbygging

Modellen er bygd opp av tre regneark. Det første (Laankost) viser forutsetningene for beregning av lånekostnad.

Resultatet i dette arket vises som **betalingsoversikt pr. år**. Det neste regnearket (Diagram) er to diagrammer som viser oversikt over innbetalte renter og avdrag og oversikt over restgjeld. Det siste regnearket viser en oversikt over **innbetaling pr. termin**.

Bruk av "Reell lånekostnad"

- Legg inn låntakers navn, adresse og låneformål
- Kryss av i ruta for Restlån om dette er tilfelle. Dette er viktig da forutsetningene vil tilpasse seg om det er et nytt lån eller om det er et restlån.
- Legg inn forutsetningene for lånet, dvs. type lån (rulle-gardin), låneopptak, antall terminer, lånebeløp, nominell rentesats, avdragsfrie terminer, etableringsgebyr, termin-gebyr og evt. underkurs.
- Utbetalt beløp, innbetalte renter, totalt innbetalt, effektiv rente, annuitet pr. termin og annuitet pr. år beregnes.

Oversikt over samlet gjeld

Formål og oppbygning

Modellens formål

Formålet med denne modellen er å gi fullstendig og spesifisert oversikt over alle lån, inkludert kortsiktig gjeld på et bruk. Det skilles mellom lån tatt opp før planperioden begynner og nye lån pluss kortsiktig gjeld. Man kan i tillegg få oversikt over renter, avdrag og saldo for en periode på 10 år.

Faglig grunnlag

Det kreves en viss kjennskap til låneberegninger.

Modellens oppbygging

Modellen er delt opp i flere ulike deler.

- Eldre lån – annuitetslån, serielån og andre låntyper. (Kan behandle opptil 10 serie eller annuitetslån og 1 andre låntyper).
- Nye lån – annuitetslån, serielån og andre låntyper. (Kan behandle opptil 5 serie eller annuitetslån og 2 andre låntyper.)
- Oppsummering langsiktige eldre/nye lån med sum renter og avdrag og sum langsiktige lån pr. 01.01 og 31.12.
- Kortsiktig gjeld med driftskreditt og annen kortsiktig gjeld.
- Gjeld totalt pr. 01.01 og 31.12, samt renter totalt.
- Diagram som viser sum langsiktig og kortsiktig gjeld, og sum avdrag og renter langsiktig gjeld og renter kortsiktig gjeld for 10 år fremover.

Bruk av "Oversikt samlet gjeld"

- Hvis ønskelig, legg inn brukers navn og adresse.
- Legg inn årstall for første år.
- Legg inn eventuelt alternativ.

Legg inn eventuelle eldre lån:

- Legg inn saldo pr. 31.12
- Velg type lån (annuitet eller serie)
- Legg inn låneformål
- Legg inn saldo pr. 01.01
- Legg inn renter betalt for dette året
- Legg inn antall terminer pr. år
- Legg inn eventuelt ekstra nedbetaling av lånet

Legg inn eventuelle andre låntyper - eldre lån:

- Legg inn låneformål
- Legg inn saldo pr. 01.01
- Legg inn årstall for når lånet vart tatt opp
- Legg inn avdrag for de neste 10 årene
- Legg inn effektiv rente

Legg inn eventuelle nye lån for valgt år eller planlagt lån i en 10 - års periode :

- Legg inn lånebeløp
- Velg type lån (annuitet eller serie)

- Legg inn låneformål
- Legg inn opptaksår for lånet
- Legg inn eventuelle avdragsfrie år
- Legg inn nominell rente
- Legg inn antall terminer pr. år
- Legg inn avdragstida i år

Legg inn eventuelle andre lånetyper nye lån for valgt år eller i en 10 - års periode:

- Legg inn låneformål
- Legg inn saldo pr. 01.01
- Legg inn årstall for når lånet vart tatt opp
- Legg inn avdrag for de neste 10 årene
- Legg inn effektiv rente

Legg inn eventuelt kortsiktig gjeld for valgt år:

- Legg inn saldo for driftskreditt pr. 01.01. Dersom man har gjeld legger man inn et positivt tall og dersom en har innskudd (pluss) legger man inn et negativt tall
- Legg inn 10 år med eventuelle endringer i året
- Legg inn renteprosent på eventuelle inntekter (dersom driftskreditten kommer opp på pluss siden)
- Legg inn renteprosent på utgifter

Legg inn eventuelle annen kortsiktig gjeld for valgt år:

- Legg inn saldo for annen kortsiktig gjeld pr.01.01
- Legg inn 10 år med eventuelle endringer i året
- Legg inn rentesatsen på annen kortsiktig gjeld

Leasing

Forord

Denne hjelpeteksten er delvis basert på et kurs Ole Christen Hallesby hadde om finansiering i landbruket. Etter den tid har forutsetningene endret siden vi nå har fått en ny skattereform hvor delingsmodellen har blitt erstattet med en foretaksmodell. Teksten er noe forkortet, men den diskuterer noen av de aktuelle forutsetningene ved lån kontra leasing.

Hva er leasing

I denne sammenhengen skal vi behandle leasing som en finansieringsform uten å gå detaljert inn på de formelle reglene. Dette gjelder blant annet regler om vilkårene er oppfylt for at det skal kalles leasing eller avbetaling, eller om det er finansiell eller operasjonell leasing. For gjennomgang av disse regler henvises til foredrag av Jan Christian Greter hos Finansiering AS.

Ut fra et finansielt synspunkt er det viktigst å diskutere hvordan leasing fungerer som finansieringsform i forhold til vanlig lånefinansiering. Selv om det er mange likheter er det viktig å få frem de prinsipielle ulikhetene. Den vesentlige forskjellen er at leasingobjektet eies av leasingselskapet og at bonden leier driftsmiddelet. Hun betaler dermed en leie i stedet for renter og avdrag.

Nedenfor vises en oversikt over begreper som benyttes for leasing og lånefinansiering:

Leasing	Lån
✓ Leasingperiode	✓ Låneperiode
✓ Annuitet	✓ Annuitet
✓ Terminleie	✓ Terminbeløp
✓ Renter (ikke "synlig")	✓ Renter

✓ Avdrag (ikke ”synlig”)	✓ Avdrag
✓ Forskudd	✓ Egenkapital
✓ Leieforhold, bruksrett
Leasingselskapet eier hele tiden også
ved periodeslutt	✓ Eier, bruksrett og eiendomsrett
Kunden eier hele tiden
✓ Restverdi	
✓ Gjenkjøpsavtale	

Etter en idé fra Møre Finans AS

Nedenfor er nevnt noen argumenter for å velge leasing (leie) fremfor lånefinansiering (eie):

- ✓ Belaster ikke pantesikkerheten
- ✓ Frigjør driftskapital
- ✓ Raskere utgiftsføring
- ✓ Slipper usikkerheten ved senere salg av objektet
- ✓ Enklere regnskapsføring
- ✓ Jevn og kalkulerbar likvid belastning i perioden
- ✓ Spekulerer i raskere fordeling av forskuddsleie enn det som er lovlig
- ✓ Positiv skatteeffekt avhengig av kundens skatteposisjon

Beregning av leasingkostnader

Når du vurderer leasing mot lån vil du fort oppdage at de finansielle kostnadene som ligger til grunn er svært like. Leasingleien beregnes som en annuitet på bakgrunn av leietid og rente.

Leasingleien før merverdiavgift er lik annuiteten på et tilsvarende lån. For å sjekke dette må du selvfølgelig legge inn samme forutsetninger om

- ✓ Investeringsbeløp
- ✓ Evt. forskuddsleie/egenkapital
- ✓ Nominell rente
- ✓ Antall år løpetid/leasingperiode
- ✓ Antall terminer per år (ofte 12 for leasing)
- ✓ Forskuddsberegning/etterskuddsberegning
- ✓ Etablerings- og termingebyr

I stedet for lånebeløp snakker vi om investeringsbeløp. Det er hva det koster leasingselskapet å kjøpe driftsmiddelet inklusive eventuell investeringsavgift og eksklusive merverdiavgift. De avgiftsreglene som gjelder for deg mht investeringsavgift skal også gjelde for leasingselskapet.

Det er ikke alltid du fullfinansierer en investering. Du bruker egenkapital til en del av kjøpesummen. Ved leasing betaler du inn denne egenkapitalen som forskuddsleie. Den kan du så utgiftsføre som leasingutgift fordelt over leasingperioden. Kravet til forskuddsleie varierer, men det er vanlig med mellom 0 og 20 %. Merverdiavgift kommer i tillegg.

Som ellers vil renten som legges til grunn for beregningen være betydningsfull for lønnsomheten. (Skatteeffekten behandles på neste side). I og med at vi generelt snakker om pant i løsøre, vil du ofte måtte akseptere en noe høyere rente enn ved sikkerhet i fast eiendom.

Antall år leasingen skal løpe over varierer med driftsmiddelets levetid, men som regel er leasingtiden betydelig kortere enn reell levetid og dermed også den skattemessige avskrivningstiden. Maskiner leases vanligvis på 3 til 5 år.

Kostnadsnivået på gebyrene følger stort sett andre lånegebyrer. Husk at både leasingleien og gebyrene blir tillagt merverdiavgift. Om du får fradrag for denne avgiften er avhengig av hva som gjelder for deg som næringsdrivende. Leaser du en personbil i næringen, har du ikke fradrag for merverdiavgiften, mens du vil ha det for en traktor du leaser.

Skatteeffekten

Det er skatteeffekten som skaper det store skillet mellom leasing og lån. Det er flere årsaker til det.

Renter blir alltid beskattet med 28 % eller ved foretaksmodellen tilnærmet lik marginalsattesatsen til næringa hvor driftsmidlet blir aktivert. Ved leasing vil renten inngå i leien og dermed utgiftsføres etter skattyters marginale sattesats mellom 28 og 50 %.

Gjennom leasing utgiftsføres hele eiendelens verdi på samme måte som ved avskrivninger. Her er det dermed ikke skatteeffekten i seg selv som er forskjellen på lån og leasing, men effekten av at utgiftsføringen skjer raskere enn avskrivningen.

Når et driftsmiddel eies kan det også inngå i skjermingsgrunnlaget i foretaksmodellen, men samtidig vil lånet være med på å redusere det samme skjermingsgrunnlaget. Dvs at lånet er med på nullstille virkningen av det å eie driftsmidlet dersom avdraget av lånet følger avskrivningen på driftsmidlet. Fordelen ligger her i at du også får fradrag for hele rentebeløpet i bruttoskatten. Dvs at virkningen vil bli det samme som leasingleien.

Et driftsmiddel som leases får ingen effekt på formuesskatten. Et lånefinansiert driftsmiddel vil inngå i formuen med saldoverdi redusert med gjeld (nedbetalt lån). I hvilken grad dette har effekt er avhengig av samsvar mellom gjeldsnedbetaling og saldoavskrivning.

En skjematisk fremstilling av skatteeffekten er vist nedenfor:

		Leasing	Lån + eie
Alminnelig inntekt	28 %		
➤ Rentekostnad		-	Ja
➤ Avskrivning		-	Ja
➤ Leasingleie		Ja	-
Bruttoinntekt	0 – 21,5 %		
➤ Avskrivning			Ja
		-	
➤ Leasingleie		Ja	-
➤ Rentekostnad i foretaksmodellen		-	Ja
Formue	0 – 1,1 %		
➤ Lån		-	Ja
➤ eiendel (motsatt effekt)		-	Ja

Etter dette sitter vi igjen med spørsmålene:

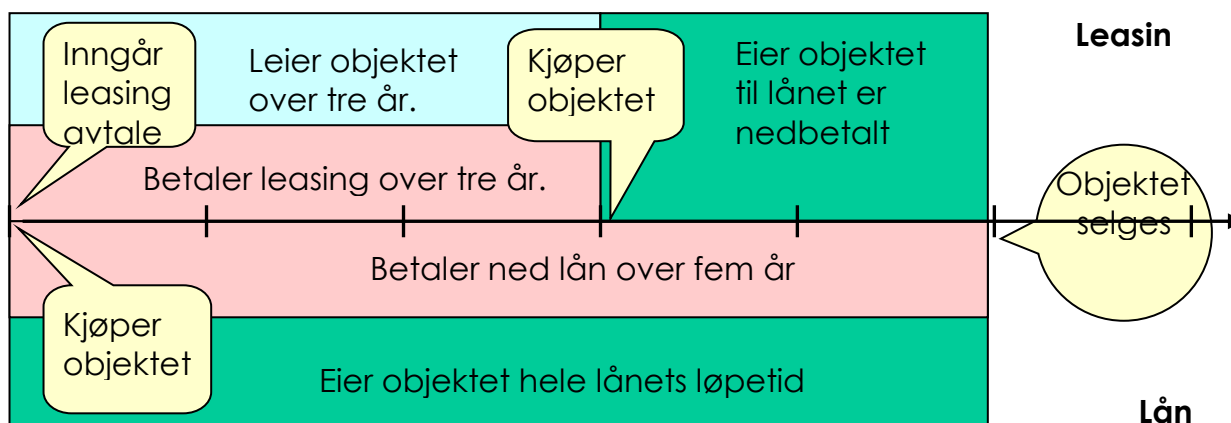
- ✓ Hvilken skatteeffekt er den kraftigste?
- ✓ Hvor mye betyr tidspunktet skattebesparelsen kommer?

Leasing eller lån

Det er problematisk å sammenligne leasing og lån fordi du skal sammenligne noe du eier med noe du ikke eier. I det følgende må jeg derfor ta noen forutsetninger for å få en ryddig sammenligning. Problemet er ikke underveis når lån eller leasing betales, men ved periodeslutt. Jeg forutsetter følgende:

For leasingalternativet får bonden et likvid utlegg ved kjøpet som vi forutsetter er lik en månedsleie. Dette vil normalt utgiftsføres direkte. Ved senere salg får hun en gevinst.

Ved sammenligning mot lånesituasjonen, hvor hun eier objektet selv og avskriver, forutsetter jeg at objektet selges ved låneperiodens slutt. Det vil da være en uavskrevet rest på saldo som hun nå vil dra nytte av skattemessig. Hvilken fremtidig verdi dette har, må vi beregne.

Alternativet er at bonden benytter seg av muligheten til å levere driftsmiddelet tilbake fordi hun ikke er interessert i å fortsette og bruke det. Denne løsningen benyttes ikke så ofte.

Da er det naturlige å tenke seg tilsvarende for lånesituasjonen: Driftsmiddelet selges på et tidspunkt lik avslutning av leasingperioden. Eventuelt restlån må innfris.

Tiden

Dette er en av de viktigste faktorene ved valg av leasing eller lån.

Følgende forhold har sammenheng med tid:

- ✓ Periodelengde, antall år
- ✓ Terminer, antall terminer per år
- ✓ Starttidspunkt, når på året
- ✓ Avskrivningssats
- ✓ Nåverdiregning

Flere av punktene er særskilt behandlet nedenfor. Her skal kun nåverdi-beregningen kommenteres. Innbetaling av terminleie følger i grove trekk terminbeløpet for lån hvis vi forutsetter lik periodelengde og like antall terminer. Det betyr at før skatt har vi ikke de store forskjellen på leasing og lån. Som tidligere figur har vist, kommer imidlertid skatteeffekten på svært forskjellig tidspunkt. Mens leasing har jevn skatteeffekt i perioden, vil renter og avskrivninger gi en stigende kostnadskurve etter skatt. Uavskrevet rest vil først gi skatteeffekt langt frem i tid.

For å likestille disse ulike tidspunktene beregner jeg nåverdien av disse fremtidige kostnadene etter skatt. I og med at det er skatteeffekten som varierer, har jeg nøyet meg med å gjøre nåverdiregningen kun en gang i året; ved årets slutt. Dette er en forenkling i og med at skatteeffekten først burde vært regnet pr 30. april året etter (frist for innbetaling av skatt).

Nåverdien regnes tilbake til tidspunkt 0, dvs tidspunktet for investeringen. Når perioden er over beregnes nåverdien av fremtidig avskrivning på ennå ikke avskrevet saldo. På den måten får vi likestilt leasing og lånealternativet uten å måtte ta standpunkt til objektets egentlige verdi ved periodeslutt.

Oppsummering:

Fordelen med leasing stiger med stigende nåverdi
Settes renten til null, vil alltid lånealternativet være best

Antall år leasing/lån *Lik lengde*

I praksis vil du ikke oppleve at leasingperioden er lenger enn låneperioden. At leasingperioden er kortere er imidlertid ofte tilfelle. Umiddelbart skulle man tro at denne effekten klart gikk i favør av leasing pga enda raskere utgiftsføring enn avskrivning. Til en viss grad er dette korrekt, men oppveies til dels av ulempen med de (større) likvide utbetalingene på et tidligere tidspunkt.

Oppsummering:

Leasing kommer gunstigst ut ved kortere leasingperioder. Men det gir for store likvide utlegg tidlig i perioden Det vil være lønnsomt med kortere leasingperiode enn låneperiode. I praksis vil det ikke være aktuelt å gå under 3 års leasingperiode. Ved høyere avskrivningssatser og lang leasingperiode kan det være mer lønnsomt med lån

Avskrivningssats

I praksis er det kun løse aktiva som lar seg lease i landbruket. Bygninger og innredninger er ikke like aktuelle leasingobjekter. Like fullt kan det være aktuelt å se hvordan ulike avskrivningssatser slår ut mellom alternativene leasing og lån. Avskrivningssatsen har betydning for alternativet med å eie (lån). Raskere avskrivning gjør at lånealternativet blir mer lønnsomt. I vårt eksempel med 5 års periode, vil leasingens fordel forsvinne på en avskrivningssats på 35 %. Tilsvarende vil leasing med perioder på 4 og 3 år bli mindre lønnsomme enn lån ved avskrivningssats på henholdsvis 42 % og 52 %.

Oppsummering:

Lav avskrivningssats (lang avskrivningstid) gjør det mer lønnsomt med leasing fordi utgiftsføringen kommer raskere enn avskrivningseffekten.

Skatt

Skatten på renten kan nå variere på samme måte som bruttoskatten. Den har effekt på hele leasingleien, samt for avskrivningene og foretaksmodellen.

Kostnaden etter skatt avtar både for lån og leasing med økende marginalsatt. Årsaken er selvfølgelig at du sparer mer skatt.

Ved å eie vil objektet normalt også ha effekt gjennom skjermingsgrunnlaget i foretaksmodellen men samtidig vil lånet ha motsatt effekt. Den største virkningen av skjermingsmodellen vil rentefradraget gi. Dersom saldoverdien til driftsmidlet holder seg på samme nivå som restgjelden på et hvert tidspunkt vil rentefradraget tilsvare marginalsattesatsen for den næringa. Jo høyere marginalsatt jo større fradrag på rentene. Vi forutsetter da at det beregnes positiv personinntekt som overstiger rentefradraget og at lånet er finansiert gjennom en finansinstitusjon.

Formuesskatten bør også tas med i beregningen for helhetens skyld. Effekten av denne er imidlertid liten. Igjen er det ved lån/eie at dette har betydning. Saldoverdien må sees mot hvor stor restgjeld det er på et hvert tidspunkt.

Rentesats

Ser vi på kostnaden før skatt, betyr ikke variasjon i renten noe. Årsaken ligger i at leasing ikke er noe annet enn en annuitetsberegning. Den effektive renten av leasing vil derfor ikke avvike spesielt mye fra effektiv rente for lån. Noe forskjell kan det bli fordi leasing alltid beregnes som en forskuddsvis annuitet, mens lån som regel beregnes etterskuddsvis enten som annuitet eller serielån.

Oppsummering:

Hvor stor forskjellen kan være mellom leasing- og lånerente varierer med leasingperiodens lengde, avskrivningssatsen og rentenivå.

Forskudd/egenkapital

Slikt forskudd betales ved periodestart, men skal utgiftsføres over perioden. Det betyr at den skattemessige virkningen blir akkurat som for leasingleie. Det at noen spekulerer i en annen fordeling, kan ikke vi legge til grunn her. Naturlig nok vil det tale til fordel for leasingalternativet hvis forskuddet kan utgiftsføres raskere enn leasingleiene.

Når du erstatter noe av lånebeløpet eller leasingbeløpet med forskudd/egenkapital, vil renteeffekten av dette tilsvare renten du har på leasingen/lånet. På den måten forrykker ikke slik innbetaling lønnsomheten ved å velge lån eller leasing.

Oppsummering:

Forskudd skal fordeles over leasingperioden og får samme skatteeffekt som leasingleien
Forskudd eller egenkapital vil spare deg for en rente tilsvarende renten på leasingen/lånet.

Utkjøp

Vanligvis beregnes terminleien ved leasing ut fra en full nedbetaling av objektet. (Ved leasing av biler er det normalt leasing ned til en restverdi, for eksempel 60% av verdien etter 3 år. Leaser plikter da å levere bilen tilbake til leasingfirmaet). Etter full nedbetaling kan leaser velge mellom tre alternativer:

Fortsette leasingen til en meget redusert leie (ofte en tolvdel av tidligere)

Levere objektet tilbake

Kjøre ut objektet til en symbolsk pris (ofte en månedsleie)

Normalt vil leaser velge siste alternativ fordi verdien av objektet er høyere enn utkjøpsverdien.

Ved en vurdering av leasing i forhold til lån må denne utkjøpsverdien tas inn i regnestykket. Dette kjøpet vil normalt kunne direkte utgiftsføres fordi månedsleien er under kr 15.000.

Oppsummering:

Utkjøpskostnad settes ofte til en månedsleie. Ved høyere utkjøp øker leasingkostnaden i forhold til alternativet med lån.

Starttidspunkt på året

Ved et kjøp på begynnelsen av året vil effekten av lån i forhold til leasing bli som det er presentert i dette eksemplet. Det er regnet med hele år.

Hvis en investering skjer senere i året vil lønnsomheten kunne forrykkes. Årsaken er at det gis full saldoavskrivning uavhengig når på året investeringen er foretatt. Objektet inngår i delingsmodellen med halv verdi første året, også det uavhengig av kjøpstidspunktet. Det samme gjelder også for formuesbeskatningen, men den har minimal effekt. Når det gjelder leasingleien vil det bare kunne utgiftsføres det antall terminleier som samsvarer med antall måneder objektet er eiet.

I normale eksempel viser det seg at det går en grense på høsten. Foretas investeringen sent, vil leasing komme dårlige ut enn lån. Dette tidspunktet er naturlig nok avhengig av hvilken marginalsatt som er gjeldende. Ved marginalsatt på 28 % vil det først være investeringer som gjøres i desember som fører til at lån blir mer lønnsomt enn leasing.

Oppsummering:

Desto senere i året investeringen foretas, desto mer lønnsomt blir lånealternativet i forhold til leasingalternativet. Årsaken er først og fremst avskrivningseffekten.

Momsfradrag *Ja*

Leasingsselskapet vil alltid tillegge merverdiavgift til terminleien uavhengig av hvilken type objekt som leies ut og uavhengig av om leaser vil kunne få fradrag for denne leien. Dermed vil i utgangspunktet en leasing hvor leaser ikke får fradrag for merverdiavgiften bli 24 % dyrere.

Når et objekt kjøpes vil merverdiavgiften av hele investeringen måtte legges ut med en gang. I landbruket vil det gå fra 3 til 15 måneder før du får den tilbake. Når et objekt leases vil det ikke være noen slik førstegangs utbetaling, men merverdiavgiften legges til for hver leasingleie. Likviditetsmessig taler dette til fordel for leasing. Effekten av dette har jeg ikke beregnet.

Oppsummering:

Prioriter leasing av objekter hvor du får fradrag for merverdiavgiften

Ved leasing fordeles betalingen av merverdiavgiften jevnt over leasingperioden

Hovedkonklusjoner

- ✓ Det vil være lønnsomt med kortere leasingperiode enn låneperiode
- ✓ Lav avskrivningssats gjør det mer lønnsomt med leasing
- ✓ Hvordan økt marginalskatt slår ut er avhengig av hvilken betydning delingsmodellen har. Uten delingsmodellen ville leasing alltid kommet gunstigere ut ved økt marginalskatt
- ✓ Hvor stor forskjellen kan være mellom leasing- og lånerente varierer med leasingperiodens lengde, avskrivningssats og rentenivå.
- ✓ Forskudd skal fordeles over leasingperioden og får samme skatteeffekt som leasingleien. Forskudd eller egenkapital vil spare deg for en rente tilsvarende renten på leasingen/lånet.
- ✓ Desto senere i året investeringen foretas, desto mer lønnsomt blir lånealternativet i forhold til leasingalternativet

PRESENTASJON AV REGNSKAP

Innledning

Presentasjonene i denne modellen er ment som et supplement eller alternativ til de tradisjonelle regnskapsrapportene i Duett. Poenget med presentasjonene er å gi et bedre fokus på det som er viktig å få frem fra regnskapet og vekke brukerens interesse.

Regnskapsdata hentes fra Duett. Dataene presenteres så gjennom ulike presentasjoner:

Oversikt	Grove oversikter som kan egne seg for introduksjon
Balanse	Presenterer status på ulike måter
Resultat	Viser resultatet frem til nettoinntekt
Likvid	Selvfinansiering, arbeidskapital, privat forbruk og skatt
Forsider	Ulike forsider til presentasjonen

Det er viktig å gjøre et utvalg blant presentasjonene. Finn ut hva som er viktig å fokusere på og finn så en presentasjon som er beskrivende. Maksimalt bør du velge en presentasjon fra hver gruppe.

Hvordan komme i gang

Menyvalgene følger resten av Økonomix med ett unntak. Valget *Presentasjon* gir deg direkte tilgang til de ulike presentasjonene i modellen. Dette er en snarvei å gå i stedet for å gå om hovedmenyen.

Følgende rutine kan være en grei fremgangsmåte:

1. Importer data fra Duett
2. Foreta nødvendige tilpasninger
3. Velg presentasjoner og rediger dem
4. Skriv ut

1. Importere data fra Duett

Fra verktøylinja velges Importer Regnskap. Økonomix henter dataene direkte fra DUETT-databasen. Du må først logge deg på databasen ved å oppgi saksbehandler-initialene i DUETT. Deretter velger du klient og til slutt importerer regnskapet via knappen Importer data .

2. Foreta nødvendige tilpasninger

Disse tilpasningene er ikke nødvendige å gjøre, men vil normalt gi en bedre presentasjon:

Navn

Navn på personer og næringer er hentet fra DUETT. Hvis du ønsker å gi de en bedre form (for eksempel fornavn før etternavn, mann og kones navn sammen), kan du skrive inn det her

Privatforbruk

I en av presentasjonene vil det gi et bedre produkt hvis privatforbruket spesifiseres. Dette kan du gjøre her hvis du ønsker.

Grense for endringer

Et par presentasjoner viser endring fra i fjor til i år. Det fokuseres kun på endringer over en viss grense. Du kan her endre denne grensen.

3. Velg presentasjon og rediger den

Ut fra en faglig vurdering må du finne ut hva du vil fokusere på. Vurder hvilken av presentasjonene som hjelper deg til å få frem poenget.

Gjennomgå presentasjonen ved å fjerne linjer uten mening (0-linjer), skriv inn kommentarer i bokser, korrigjer om nødvendig på grafikken.

4. Skriv ut

Du kan velge om du vil skrive ut enkeltark eller flere valgte ark av gangen. Bruk fargeskriver! Det gir et helt annet resultat enn de vanlige svart/hvitt-skriverne.

Generelt om redigering

Alle presentasjonene bygger på importerte data fra DUETT. Ønsker du å endre noen av disse dataene, anbefaler vi deg å gjøre det i DUETT før du importerer. Grunnen til dette er at det er en nøye sammenheng mellom resultat og balanse, og denne sammenhengen sikres best i regnskapsprogrammet.

For at resultatet skal bli best mulig, bør du gå inn på den enkelte presentasjonen og vurdere om du skal foreta tilpasninger. Det kan være fjerning av felt uten verdi, redigering av et diagram eller innlegging av kommentar i en tekstboks. På den måten blir presentasjonen mer aktuell for den som skal lese den.

Generelt er celler, bokser og diagrammer du ikke skal redigere, låst. Det vil si at du ikke får redigert dem uten at beskyttelsen fjernes. Samtidig fører dette til at det er vanskelig å ”ødelegge” noe i regnearket.

Skjule rader og kolonner

Hvis noen rader eller kolonner ikke inneholder verdi, kan de fjernes. Dette kan være tilfelle fordi det for eksempel ikke foreligger 5 års regnskap for sammenligning eller fordi det ikke er inntekter under skogbruk.

Still markøren på en celle tilhørende den raden eller kolonnen du vil skjule. Trykk høyre musknapp. Velg *Skjul rad* eller *Skjul kolonne* alt etter hva du er ute etter at skal skjules. Eventuelle opplysninger blir ikke slettet, men bare skjult. Det betyr at tallene fortsatt inngår i videre beregninger og diagrammer.

Du kan hente fem skjulte rader eller kolonner på samme måte som ovenfor. Velg da *Vis skjult rad* eller *Vis skjult kolonne*.

Redigere diagrammer

Diagrammer og grafikk er noe av fortrinnet til presentasjon i et regneark. I denne modellen er dette benyttet noe, men med de begrensningene det gir at de skal passe i mange ulike situasjoner. Dette krever at alle diagrammer kontrolleres før utskrift.

Når du skal redigere et diagram, klikker du med markøren i ytterkant av diagrammet. Du får opp noen svarte, små firkanter som markerer **Diagramområdet**. Har du fått opp en grå firkant rundt diagrammet, har du markert **Tegneområdet**. Uansett har du da fått opp en diagram-verktøylinje.

Under rullefeltet til venstre vil du finne alle de områdene på diagrammet som er aktuelle å markere og formatere. Hvis du synes det er vanskelig å bruke musa til å markere det området i diagrammet du ønsker, bør du velge områder fra denne menyen.

De mest aktuelle formateringene er følgende:

Endre størrelse

Marker **Diagramområdet** eller **Tegneområdet**. Dra i figurens hjørner til du får den størrelsen du ønsker.

Flytte tittel

Marker **Diagramtittel**. Flytt firkanten ved å ta tak i den grå firkanten rundt teksten.

Endre dataetiketter

Marker **Dataetiketter**. Du fikk nå merket alle sammen. Nå kan du velge Formater samlet for alle. Skal du flytte, endre eller slette kun én av etikettene, må du klikke på den slik at den får en grå firkant rundt seg. Slett etiketter som ikke viser noen verdi, for eksempel hvis annen næring ikke finnes. Redigerer du teksten inne i firkanten, vil den ikke bli oppdatert hvis du endrer noe siden (for eksempel prosentfordeling).

Redigere tekstbokser

En del tekst er skrevet inn i tekstbokser som det er mulig å redigere. Det er viktig at du her legger inn den teksten du mener passer.

Gjør som følger:

Klikk der du vil sette inn eller endre tekst. Pilen endres nå til en loddrett markør som viser hvor du vil begynne å skrive. Når du er ferdig med å skrive, klikker du et sted utenfor tekstboksen.

Importere Data fra DUETT

Dette arket velger du for å hente inn grunnlagsdata første gangen du skal lage en ny presentasjon. Det er grunn til å merke seg at regnskapet som skal importeres bør være ferdig avstemt og helst årsavsluttet.

Fra verktøylinja velges *Importere regnskap*. Her velger du *Importer Regnskap*. Merk: Du skal nå hente data fra DUETT's SQL-database. Er ikke DUETT startet opp, kan det ta litt tid før dialogen vises. Årsaken er at databasen må startes. For at importen skal foregå, riktig må du oppgi følgende:

Server

Økonomix vil normalt lykkes i å søke seg fram til serveren (der hvor databasene ligger). Ligger serveren på annen maskin, fjern avmerkingen i feltet *standard server* (dersom systemansvarlig tillater at du kan bytte server)

Logg inn (bruker i DUETT)

For å få tilgang til DUETT-dataene må du være en autorisert DUETT-bruker. Logg deg på via knappen Logg inn.

Velg Klient

Her angis samme saksbehandlerinitialer og passord som i DUETT.

Regnskap eller Budsjett

I første versjon av Økonomix er det bare regnskaps-importen som er klargjort.

Utvalg år

Dersom du vet at det aktuelle regnskapet f.eks. bare har tall for de tre siste årene, kan du avgrense importen

Det er ført fullt privatregnskap t.o.m.:

I forhold til privat kan vi i DUETT for Windows føre regnskapene for enkeltmannsforetak på fire måter: a) full bruk av virksomhet 9 der DUETT også har klientens utfylte selvangivelser, b) full bruk av virksomhet 9, men uten selvangivelser, c) uten bruk av virksomhet 9, men med selvangivelse og d) verken virksomhet 9 eller selvangivelse er i bruk. a) gir optimalt grunnlag for Økonomix, b) gir brukbart grunnlag for de økonomiske beregningene, bortsett fra skatteberegningen, c) her gir selvangivelsen en mulighet for å supplere beregning av privatforbruket, d) gir dårlig grunnlag for å benytte presentasjonene.

Når du oppgir for Økonomix at det ikke er ført fullt privatregnskap, vil Økonomix beregne privatforbruk ut fra selvangivelsen dersom denne finnes i DUETT.

Type regnskap

Vi har foreløpig bare ferdigstilt for import av skatteregnskap.

Import av regnskap

Start importen med denne knappen. Programmet vil søke gjennom DUETT-databasen og legge dataene i Økonomix. Det hender at importen tilsynelatende stopper, men normalt fullføres importen også da.

Importdefinerings

Denne knappen brukes dersom en selv ønsker å endre på importspesifikasjonen.

Har du tidligere importert data fra denne klienten uten senere å ha foretatt endringer i DUETT, kan du bruke menyvalget *Hent* øverst i Økonomix-skjermbildet.

Regnskapstall fra DUETT

Normalt skal du ikke behøve å foreta noen endringer i dette arket. Vi har likevel åpnet for at du skal kunne gjøre noen justeringer hvis du finner det nødvendig.

Navn

Navn på personer og næringer er hentet fra DUETT. Hvis du ønsker å gi dem en bedre form (for eksempel fornavn før etternavn, mann og kones navn sammen), kan du skrive inn det her.

Regnskapsdataene

Lenger ned i første ark ligger alle grunndataene fra DUETT samt en rekke beregninger. Her er mye data og det er ikke meningen at disse skal presenteres rått for kunden. Men både små og særlig store regnskap har et uttall av sammenhenger som du av og til vil ha behov for å sjekke. Dersom tallene ikke stemmer kan du også sjekke om regnskapet er i balanse ved gå ned til delen som omhandler kontroll av regnskapet. Her sjekkes om regnskapet er i balanse og om det kongruens i mellom årene (Fjorårets UB = Årets IB). Det sjekkes også om det er balanse i mellom privat og næring.

Lag privatregnskap

Dette arket beregner privatforbruk og lager også et enkelt privatregnskap basert på importerte tall fra selvangivelse og næringsoppgave mv. Dette arket kan brukes for de som ikke fører fullt privatregnskap, men ønsker presentere en totaloversikt over økonomien. Det eldste året en kan importere data fra er **2003**. Det er kun privatdelen som blir beregnet. Tallene fra næringsoppgave brukes for å finne den private gjelden og bankinnskudd samt beregne privatforbruket ut fra innskudd og uttak i næring.

Må legges inn manuelt

Helt øverst i arket ligger de postene som regnearket må ha for å kunne lage et ”fullt” privatregnskap. Følgende poster må legges inn/korrigeres manuelt:

- Private skatter
- Kjøp/salg av eiendeler og verdipapirer
- Skattefrie inntekter
- Private eiendeler – blir importert men disse verdiene kan være lavere enn bokført verdi og det kan være behov for justering.

Beregning av privat del

For de poster i selvangivelsen som også henter tall fra regnskapet, beregnes den private delen ved at tilsvarende posteringen i næring trekkes i fra postering som er angitt i selvangivelsen. Dette gjelder både for renter, aksjeutbytte, aksjer, gjeld, bankinnskudd og fordringer.

Privatforbruket beregnes samlet for ektefeller, men det er det mulig å spesifisere privatforbruket også individuelt.

Beregning av privat forbruk.

Grovt sett beregnes privatforbruket som differansen mellom tilførte midler og forbruk av midler som ikke regnes som privatforbruk pluss/minus formuesendringer av bankinnskudd/Gjeld + evt private avskrivninger. En formuesendring beregnes som oppgitt verdi i året minus oppgitt verdi i året før. Dersom en ikke har selvangivelse for året forut regnes det ingen formuesendring for dette året. Dersom en ønsker å beregne mest mulig nøyaktig det første året må en angi manuelt verdiene på bankinnskudd/gjeld mv. i året forut for det første året.

I detalj vil privatforbruket beregnes slik:

Tilførte midler:

Private inntekter(lønn, skattefrie inntekter, renteinntekter og aksjeutbytte) + innskudd fra næring + innskudd i ANS + Reduksjon av bankinnskudd + Økning av gjeld + Salg av private eiendeler + salg av verdipapirer

- Annen forbruk:

privat betalte skatter + Rentekostnader + innskudd i næring + innskudd i ANS + økning i bankinnskudd + reduksjon i gjeld + kjøp av private eiendeler + kjøp av verdipapirer

+ Avskrivninger

Private eiendeler

Som private eiendeler regnes de eiendeler som ikke er ført i næringsregnskapet. Dvs privat bolig, fritidseiendom, biler, campingvogn, båter mv. Dvs. annen fast eiendom(post 4.3.4 i selvangivelsen) antas å være ført i næringsregnskapet.

Ov erføring til regnskap

Dersom en i privatforbruk velger å overføre det beregnede privatregnskapet inn i det importerte regnskapet gjøres dette ved å velge fra nedtrekksboksen ”Overfør til regnskap”. Da overføres differansen mellom de

private førte bilagene i regnskapet og det som blir beregnet i dette arket.

Poster som blir overført er:

Post	Kommentar	Konto i regnskapet
Private skattepliktige inntekter	Lønn mv fra selvangivelse	30-32
Private skattefrie inntekter	Angis manuelt Barnetrygd og lignende	34, 35, 39
Netto ekstra ord. innt./kostn. (feks Gaver arv mv)	Gaver, arv, mv negative ekstraordinære kostnader (se også under)	84-84
Private renter av bankinnskudd	Selvangivelse - Næring	805
Private renter av fordringer	Selvangivelse - Næring	804
Andre finansinntekter(aksjeutbytte og verdiendringer)	Selvangivelse - Næring se også under.	Resten på 80-serien
Privatforbruk	Beregnes også private avskrivninger inngår	4-7, 2055, 2056
Private rentekostnader	Selvangivelse - Næring	814-815
Private andre finanskostnader	Verdiendringer av aksjer og andre verdipapirer, (se under)	Øvrige på 81
Skatter betalt privat	Angis manuelt	83
Korreksjon av balanse		
Private fordringer	Selvangivelse - Næring	15
Private bankinnskudd	Selvangivelse - Næring	19
Private aksjer	Selvangivelse - Næring	13, 18
Andre private eiendeler	Angis manuelt	10-12
Privat langsiktig gjeld	Selvangivelse - Næring	22
Privat kortsiktig gjeld	Er alltid 0. Vi regner alle privat gjeld som langsiktig gjeld	23-29

Programmet sørger for at privatregnskapet alltid er i balanse. Det er flere avstemningsposter som blir beregnet:

- **Privatforbruket** er beskrevet over.
- **Annen finansinntekt/kostnad** som vil inneholde verdiendringer av aksjer og andre verdipapirer. Disse verdiendringene skyldes kursendringer og vil i privatregnskapet tilsvare konto 8090.9/8100.9 (Verdiendring på private aksjer/andeler).
- **Avskrivninger** – Er positiv differanse mellom fjorårets verdi og årets verdi på andre eiendeler når det ikke har blitt foretatt noen salg i løpet året.
- **EK-korreksjoner** vil inneholde verdiendringer på andre eiendeler. Denne beregnes som differanse mellom Årets verdi – Fjorårets verdi – Avskrivninger - Kjøp av eiendeler + Salg av eiendeler. I regnskapet vil dette tilsvare en konto 849x.9/859x.9(Ekstraordinære inntekter/kostnader).

Privatforbruk

I en av presentasjonene vil det gi et bedre produkt hvis privatforbruket spesifiseres. Dette kan du gjøre her hvis du ønsker. Du finner redigeringsfeltene ved å velge linken *Spesifisere privatforbruk* eller ved å velge arket *Privatforbruk*.

Presentasjonen sammenligner privatforbruket med resultater fra Forbrukerundersøkelsen til Statistisk Sentralbyrå (SSB).

Først velger du en husholdningstype som du mener passer best for sammenligning. Du kan velge mellom følgende grupperinger gitt av SSB:

Valgtekst	Kommentar	Personer i husholdning
Alle husholdninger	Gjennomsnittet i undersøkelsen	2,19

Par uten barn		2,00
Par med yngre barn	Yngste barn 0 til 6 år	4,06
Par med eldre barn	Yngste barn 7 til 19 år	3,93
Enslige med barn	Mor eller far med barn 0 til 19 år	2,35
Enslige uten barn		1,00
Andre husholdninger		2,94
Spredtbygde strøk		2,31
Tettbygde strøk	Utenom Oslo, Bergen og Trondheim	2,26

Tallene i venstre tallkolonne viser fordelt privatforbruk for den valgt husholdningstypen. Alle tall er oppjustert med konsumprisindeksen.

Tallene i midtre tallkolonne tar utgangspunkt i det totale privatforbruket i det aktuelle regnskapet, men fordelt i samme forhold som sammenlignings-husholdningen.

I tredje tallkolonne kan du legge inn den fordelingen du mener er aktuell for det konkrete regnskapet. Til høyre vil du finne noen aktuelle tall fra regnskapet som du også kan bruke ved fordeling av privatforbruket.

Grense for markering av endringer

Et par presentasjoner viser endring fra i fjor til i år i kroner og prosent. Det presenteres kun endringer over en viss grense. På den måten får vi fokusert på de viktigste endringene. Under arket *Forutsetninger* kan du endre denne størrelsen på denne grensen individuelt for inntekt og formue.

Presentasjon: Oversikt

Som ordet sier gir disse arkene en oversikt over økonomien. Variasjonen i presentasjon går fra rene fremstillinger i tall til rene verbale fremstillinger. Oversiktene går ikke i detalj, men gir anledning til å skaffe seg et hovedinntrykk av situasjonen.

Modellen inneholder følgende presentasjoner:

- Oversiktsanalyse
- Oversikt 5 år
- Tilførsel og bruk
- Slik gikk året
- Pengestrømmen
- Hvor tok pengene veien?

Oversiktsanalyse

Faglig innhold:

Oppbygningen av denne oversikten baserer seg på et opplegg for analyse og budsjettering fra NILF. Den er kalt oversiktsanalyse, men baserer seg på tall fra skatteregnskapet eller driftsregnskapet avhengig av hva som er hentet inn som grunnlagstall. Beregner soliditet, resultat og årets virkning for likviditeten, alt for de siste 5 år.

Egnethet:

Årlig utskrift for å gi en oversikt over utviklingen av den totale virksomhet. Tilstrekkelig for kunder uten store endringer i virksomhet og resultat.

- + Nøktern oppstilling
- Mange tall

Justeringer:

Skjul tomme rader eller kolonner

Oversikt 5 år

Faglig innhold:

Er helt lik DUETT - rapporten "Økonomisk oversikt 5 år". Forskjellen er at den viser de viktigste tallene grafisk på side 1 mens selve rapporten vises på neste side.

Egnethet:

Årlig utskrift for å gi en oversikt over utviklingen av den totale virksomhet. Gir oversikt over gjeldsutvikling og resultat utvikling. Passer for de med stor andel gjeld og viser fordelingen mellom kortsiktig gjeld og langsiktig gjeld.

- + Nøktern oppstilling, kjent rapport i DUETT
- Mange tall dersom en velger å presentere side 2.

Justeringer:

Skjul tomme rader eller kolonne.

Tilførsel og bruk

Faglig innhold:

Tilgang og bruk av midler. Sparing eller tæring blir en restverdi som plasseres som tilgang eller bruk. Grafisk fremstilling av det samme i to kakediagram.

Egnethet:

Gir en oversikt over hva som bidrar og hva som brukes opp. Diagrammet synliggjør de enkelte elementenes betydning. Fokusering på om det er sparing eller tæring gjør at denne egner seg godt til presentasjon der tæringen skal fokuseres. Dette er den eneste av tilgang/bruk modellene som takler underskudd på en god måte.

- + God grafisk illustrasjon
- Viser litt lite konsekvensene

Justeringer:

Underskudd i næringene summeres til en linje i kolonnen for bruk av midler. Hvis underskuddet gjelder kun en næring kan du gi denne en konkret tekst som for eksempel: *Underskudd skogbruk* og så fjerne teksten *Overskudd skogbruk* under tilgang. Erstatt gjerne teksten under andre punkter også for å gjøre den mer konkret som *Barnetrygd* i stedet for *Skattefrie inntekter*. Du kan hvis du ønsker det, flytte linjene oppover og nedover. Husk at du her må tenke deg om før du skjuler rader, da det får konsekvenser både for tilgang og bruk!

Diagrammet er sentralt og kan trenge justering. La kakene være så store som mulig. Det ser best ut hvis kakene er omtrent like store. Ved hjelp av rotering under 3D i diagram-menyen kan du rotere kakene slik at du får en vinkling på kakestykkene som egner seg. Fjern så dataetiketter som ikke er i bruk (viser null-verdier) og juster til slutt plasseringen av dem.

Slik gikk året

Faglig innhold:

Kun en verbal beskrivelse av utviklingen siste året. Kommentarer gis til alle nøkkelområder. Enkel grafikk som viser hovedtrendene i utvikling.

Egnethet:

Flere av våre kunder reagerer på tall i kolonner, for dem er dette et alternativ. Videre kan det være nyttig som en regnskapskommentar.

- + Beskrivelse av utviklingen uten å bruke tall
- Kan ikke stå alene

Justeringer:

Utfordringen er å greie korte og treffende konklusjoner på den økonomisk utviklingen siste året. De tre hovedstikkordene ligger i celler i selve regnearket. Kommentarene legges inn i tekstboksene som må reguleres etter behov. Legg også merke til at tekstboksene går inn under den pekende hånden. Det betyr at det kan være nødvendig å foreta manuell tekstbrytning ved linjeslutt. Det er også nødvendig å sjekke hvordan dette blir ved hjelp av forhåndsvisning.

Den pekende hånden er ment som en indikator og må justeres etter de uttalelsene som er gitt under hvert hovedstikkord.

Excel 2000: Bruk valgboksen for å bestemme retningen på fingeren.

Excel 97: Marker den figuren du skal justere. På verktøylinjen for *Tegning* velger du symbolet for Fri rotering. Det vil nå komme frem en grønn prikk i hvert av hjørnene på figuren. Plasser

markøren over en av prikkene og dra i den retning du ønsker en dreining. Husk angreknappen hvis ting ikke går som du forventer.

Pengestrømmen

Faglig innhold:

Tilgang og bruk av midler. Overskudd er beregnet før avskrivninger. Det vil si at det nærmer seg et likvid uttrykk. Privatforbruket er også uten private avskrivninger. Rest til selvfinansiering.

Den grafiske illustrasjonene av en pung med hull peker på at mye av det som kommer inn, forsvinner ut.

Sparingen i form av selvfinansiering er det som blir igjen i pungen (forenklet sagt i form av økt likviditet).

Egnethet:

Illustrerer pengestrømmen i hovedtrekk. Kan være en god innledning til å diskutere anvendelse av overskudd (selvfinansiering).

- + Grafisk bilde av pengestrøm
- Kun hovedtall, egnert seg dårlig ved negativ selvfinansiering

Justeringer:

Utfordringen er å slette null-verdier. Ringene og pilene er figurer som kan justeres eller slettes. Tallene ligger i celler og kan slettes på vanlig måte.

Hvor tok pengene veien?

Faglig innhold:

Tilgang og bruk av midler. Fullfører selvfinansieringen fullt ut ved å vise anvendelsen av den (sum oppe er lik sum nede). Resultatet splittes med hensyn til investering og finansiering. Viser også endring i arbeidskapital.

Egnethet:

Illustrerer pengestrømmen og gir kunden en utfordring til å se at han selv står i midten og styrer strømmen.

Egner seg derfor til diskusjoner om hva man kan gjøre med tilgang og bruk og hva det går utover.

- + Illustrasjon og riktig mengde tall, viser likviditet
- Litt forvirrende hvis det er negative tall i nedre del

Justeringer:

Hvis det ikke er skog i bildet er det mulig å fjerne trærne ved å klikke på dem og trykke Del (tilbud til jærboer og andre skogløse).

Nederst i presentasjonen er det tre linjer som endrer seg automatisk ut fra:

Negativ nettoinvestering Avskrivning og salg større enn investering

Negativ finansiering Låneopptak større enn renter og avdrag

Endring i arbeidskapital Økning eller reduksjon

Presentasjon: Resultat

Presentasjonene skal på ulike måter gi et bilde av det økonomiske resultat eller lønnsomhet.

Modellen inneholder følgende presentasjoner:

- Utvikling av resultatet
- Resultatsammensetning

Utvikling av resultatet

Faglig innhold:

Nettoinntekt siste 5 år. Oppbygningen baserer seg på et opplegg for analyse og budsjettering fra NILF.

Utviklingen av nettoinntekten presentert grafisk sammen med en trendutvikling basert på konsumprisindeks.

Egnethet:

I tilfeller du ønsker fokusere på utvikling over tid av inntjening for eksempel for å påpeke nedgang (som en del av årsaken til redusert likviditet).

- + Illustrasjon av utvikling i inntjeningsevne
- Fem år tilbake kan være et unormalt år

Justeringer:

Skjul uaktuelle rader. Det fungerer ikke så godt å skjul kolonner fordi grafikken blir den samme.

Tekstboksen gir rom for egne kommentarer. Bruk den!

Søylediagrammet skulle normalt ikke kreve så mye justering. Problemet er hvis fem år siden ikke finnes eller ikke er et godt utgangspunkt for å regne konsumprisindeks. Vurder om du skal velge en annen presentasjon i stedet.

Resultatsammensetning

Faglig innhold:

Endring av nettoinntektens bestanddeler siste 2 år. Sammensetning av de viktigste inntektskildene presentert i kakediagram. Analyserer også renten.

Egnethet:

Analyse av hva som bidrar til nettoinntekten (lønnsomhetsbetraktning). Fokusering på endringer.

- + Analyserende oversikt
- Rentedelen kan være misvisende

Justeringer:

Sjekk hvordan grenseverdiene for endringer slår ut på presentasjonen. Grenseverdiene endrer du i importarket.

Tekstboksen gir rom for egne kommentarer. Bruk den!

Kakediagrammet vil normal eliminere inntektskilder som er lik null. Vurder rotering av diagrammet for å få fram fordelingen bedre.

Rentevurderingen fungerer dårlig hvis det er store endringer i begynnelsen eller slutten av året, spesielt når det gjelder langsiktig gjeld. Samtidig vil det slå ut hvis en stor del er rentefrie lån. Vurder å fjerne rentevurderingen hvis den ikke illustrerer noe fornuftig.

Skjul uaktuelle rader.

Presentasjon: Likviditet / privatforbruk

Presentasjonene skal på ulike måter gi et bilde av det utviklingen i likviditeten eller det som har påvirket den.

Modellen inneholder følgende presentasjoner:

- Finansieringsanalyse
- Privat forbruk
- Skatt

Finansieringsanalyse

Faglig innhold:

Fokuserer på utviklingstendensen for likviditeten siste 5 år. Oppbygningen baserer seg på et opplegg for analyse og budsjettering fra NILF. Det viktigste tallet i denne sammenheng er *Endring i arbeidskapital*. Da arbeidskapital er definert som omløpsmidler minus kortsiktig gjeld vil en positiv endring representere en forbedring i likviditeten. Presentasjonen viser også hvordan likviditeten hadde blitt hvis riktig beregnet skatt var satt inn i beregningen i stedet for betalt skatt.

Egnethet:

Kan brukes til å beskrive overgangen fra nettoinntekt til likviditet og kan bidra til å forklare sammenhengen mellom godt resultat og god likviditet.

- + Viser utviklingen
- Litt for kompakt og for mye tall

Justeringer:

Skjul kolonne for mindre enn 5 års regnskap

Privat forbruk

Faglig innhold:

Illustrerer privatforbruket i regnskapet i forhold til Forbrukerundersøkelsen fra Statistisk Sentralbyrå.

Egnethet:

Grunnlag for samtale om sammensetning og størrelse av privatforbruk.

- + God sammenligning
- Vanskelig å spesifisere hva kundens privatforbruk består av

Justeringer:

Ved å gå inn i importarket vil det være mulig å velge en husholdning som er tilnærmet lik egen, samt legge inn en spesifisering av privatforbruket.

Skatt

Faglig innhold:

Viser beregnet skatt, gjennomsnittelig skattebelastning og marginalsattvurdering. Viser også hvordan skatten er fordelt mellom ektefeller og på skattetyper.

Egnethet:

Illustrerer skattetrykket og er et utgangspunkt for samtale om marginalskattvurderinger.

- + Hjelp til marginalskattbetraktninger
- Vanskelig å bruke ved næringer med ulik trygdeavgiftsats

Justeringer:

Ved redigering av kakediagrammet kan det være aktuelt å trekke ut kakestykket som viser toppskatten. Dermed illustrerer man hva som er den delen som er mest ønskelig å påvirke.

Presentasjon: Balansen

Presentasjonene skal på ulike måter gi et bilde av balansen og soliditeten.

Modellen inneholder følgende presentasjoner:

- Soliditet
- Endring av balansen
- Egenkapital og sammensetning av balansen

Soliditet

Faglig innhold:

Eiendeler, gjeld og egenkapital siste 5 år. Egenkapitalandelen presentert grafisk. Oppbygningen baserer seg på et opplegg for analyse og budsjettering fra NILF.

Egnethet:

Egner seg for å se trenden i soliditet over flere år.

- + Nøktern oppstilling
- Går lite i dybden

Justeringer:

En tekstboks med litt for mye tekst kan godt erstattes av dine egne kommentarer.

Søylediagrammet kan kreve noe justering. Det er bl.a. meningen at egenkapitalprosenten skal stå på den delen av søylen som utgjør egenkapitalen.

Skjul rad/kolonner. Påvirker ikke grafikken, uheldig ved mindre enn 5 års sammenligning.

Endring av balansen

Faglig innhold:

Detaljert oppsplitting av balansen i sine enkelte deler. Viser siste 2 år og endringen i kroner og prosent. Beregner egenkapital og arbeidskapital.

Egnethet:

Dyptgående analyse av balansen ut fra en soliditetsbetraktning. Passer best når en skal undersøke hvilke deler som har endret seg siste år.

- + God oppsplitting
- Litt for mange tall

Justeringer:

Sjekk hvordan grenseverdiene for endringer slår ut på presentasjonen. Grenseverdiene endrer du i importarket.

Skjul uaktuelle rader.

Egenkapital og sammensetning av balansen

Faglig innhold:

Fokuserer på utviklingstendensen for egenkapitalen siste 5 år. Viser sammensetningen av balansen siste år gjennom oppsplitting i enkeltdeler, vurdering av skatteregnskapets troverdighet og grafisk fremstilling av sammensetningen.

Egnethet:

Dyptgående analyse av balansen når troverdighet og sammensetningen skal illustreres. Illustrerer også en oppdeling av omløpsmidler som grenser mot en likviditetsvurdering.

- + Grunnlag for detaljstudie
- Litt for kompakt presentasjon

Justeringer:

Tekstboksen er tom og kan gi rom for gode kommentarer.

I egen kolonne gis en vurdering av reell verdi av balansens bestanddeler (blå skrift på lys gul bunn). En standardvurdering er foreslått. Denne må gjennomgås og korrigeres!

Hvis rader skjules, kan det føre til at kakediagrammet blir mindre.

Forsider for utskrift av presentasjoner

Disse presentasjonene er tiltenkt å være forsider for de andre presentasjonene eller regnskapet totalt. Velg kun en av forsidene!

Modellen inneholder følgende presentasjoner:

- Enkel forside med plass til logo
- Forside à la "Din økonomi"
- Forside à la "Dine penger"
- Innholdsfortegnelse, nøktern
- Innholdsfortegnelse med logo

For flere av disse forsidene kan det være aktuelt å gjøre tilpasninger for kontoret (innlegging av logo, faste tekster og lignende). Det kan være en fordel å redigere malen slik at man ikke behøver å gjøre denne jobben hver gang.

Enkel forside med plass til logo

Karakteristikk:

Forside med en enkel illustrasjon, men likevel tilpasset med kontorets logo og kundens navn.

Egnethet:

Grei forside, men sier ikke noe om innholdet.

- + Enkel å bruke
- Gir ingen informasjon utover kundens navn

Justeringer:

Legg inn kontorets logo

Forside à la "Din økonomi"

Karakteristikk:

Dette er regnskapskontorets svar på Hegnars Din Økonomi. Målet er å vekke oppsikt.

Egnethet:

Noen trenger antakeligvis den humoristiske vinklingen eller at tidligere forsøk på å oppnå oppmerksomhet ikke har lyktes.

- + Vekker oppmerksomhet
- Kan misforstås

Justeringer:

Kun i ett felt har vi hentet inn data, nemlig navnet. Er det skrevet med store bokstaver vil det fort bli for langt. Du kan redigere dette i importarket. Prøv først med små bokstaver og forkortelser før du eventuelt reduserer skriftstørrelsen.

Resten er en sammenblanding av tekstbokser som må redigeres. Ordbruken er en utfordring til din fantasi kombinert med muligheten for å presentere noe faglig sannhet. Ved et håpløst tilfelle kan tjene penger byttes ut med tape penger, en begeistret regnskapsfører kan byttes ut med en fortvilet regnskapsfører.

Hvis det ikke er investeringene som går mot nye høyder så er det kanskje egenkapitalen, gjeldsutviklingen eller underskuddet. Denne teksten med sving må redigeres på følgende måte: Klikk på en av bokstavene, velg *Rediger tekst* i verktøylinjen som dukker opp.

Legg merke til at tekstbrytningen i tekstboksene ikke alltid blir slik du ser det på skjermen. Sjekk Forhåndsvisning før du skriver ut. Bruk *Zoom* hvis du ikke ser detaljene godt nok.

Forside à la "Dine penger"

Karakteristikk:

Dette er regnskapskontorets svar på Dine Penger. Målet er å vekke oppsikt.

Egnethet:

En litt friskere og fargerik forside for å gi kunden lyst til og lese resten.

- + Frisk
- Mister effekten uten fargeskriver

Justeringer:

Kun i en celle har vi hentet inn data, nemlig navnet. Er det skrevet med store bokstaver vil det fort bli for langt. Du kan redigere dette i importarket. Prøv først med små bokstaver og forkortelser før du eventuelt reduserer skriftstørrelsen.

Resten er en sammenblanding av tekstbokser som må redigeres. Ordbruken er en utfordring til din fantasi kombinert med muligheten for å presentere noe faglig sannhet.

Legg merke til at tekstbrytningen i tekstboksene ikke alltid blir slik du ser det på skjermen. Sjekk Forhåndsvisning før du skriver ut. Bruk *Zoom* hvis du ikke ser detaljene godt nok.

Innholdsfortegnelse, nøktern

Karakteristikk:

Forside uten noen form for illustrasjon, men med mulighet til å lage en innholdsfortegnelse.

Egnethet:

Brukes hvis du ønsker å presentere nøkternhet gjennom regnskapet.

- + Innholdsfortegnelsen
- Kjedelig utseende

Justeringer:

Skriv inn i tekstboksen hvilke presentasjoner og rapporter som finnes på de følgende sider.

Innholdsfortegnelse med logo

Karakteristikk:

Forside med kontorets logo og mulighet til å lage en innholdsfortegnelse.

Egnethet:

Brukes hvis du ønsker å presentere nøkternhet gjennom regnskapet.

- + Innholdsfortegnelsen
- Kjedelig utseende

Justeringer:

Legg inn kontorets logo.

Skriv inn i tekstboksen hvilke presentasjoner og rapporter som finnes på de følgende sider.

Presentasjonsmodell, enkel

Status

Modellen er en arv fra den gamle DUETT og det er Pt. ikke mulig å foreta import av data fra DUETT i denne versjonen. Oppstillingen er heller ikke oppdatert, men det er fullt mulig å benytte modellen til å legge inn tall manuelt.

Formål og oppbygning

Modellens formål

Modellen er tenkt brukt til å gjøre regnskapstall lettere tilgjengelig for sluttbrukere. Modellen er bygget opp slik at en kan fokusere på tall både fra skatteregnskap (tilleggsskjema) og driftsregnskap (oversiktsanalyse og dekningsbidrag). I forbindelse med veiledning av kunder vil den grafiske oppstillingen av sentrale nøkkeltall gi lettfattelig informasjon.

Modellen oppbygging

Denne modellen er delt opp i fire ark:

- Tilleggsskjema/Økonomisk oversikt 5 år (brukes ved import fra DUETT).
- Diagram som viser resultater, sammensetning av gjeld og sparing.
- Oversiktsanalyse
- Diagram som viser resultat, sammensetning av gjeld og sparing. Manuell innlegging av tall.
- Dekningsbidrag
- Diagram som viser dekningsbidrag med tilskudd for to produksjoner. Manuell innlegging av tall.
- Import
- Viser tallene som ble importert fra den ”gamle” DUETT-rapporten Økonomisk oversikt 5 år.

Bruk av ”Enkel Presentasjonsmodellen”

TILLEGGSSKJEMA/ØKONOMISK OVERSIKT 5 ÅR (Manuell innlegging):

- Hvis ønskelig, legg inn klientens navn.

OVERSIKTSANALYSE (basert på tilsvarende rapport i DUETT- driftsregnskap): Manuell innlegging av tall.

- Hvis ønskelig, legg inn klientens navn .
- Legg inn det første årstallet for økonomisk oversikt.
- Legg inn resultat primærnæring, annen næring og lønnsinntekt for 5 år.
- Legg inn eiendeler, kortsiktig gjeld, langsiktig gjeld og gevinst og tapskonto for 5 år.
- Legg inn egenkapital inngående balanse det første året.
- Trykk <F9> eller på kalkuleringsknappen.

DEKNINGSBIDRAG (basert på driftsregnskapet): Alle tall må legges inn manuelt.

- Hvis ønskelig, legg inn klientens navn.
- Legg inn driftsgrein nummer 1.
- Legg inn årstall første år.
- Legg inn dekningsbidrag uten tilskudd 5 år.
- Legg inn dekningsbidrag med tilskudd 5 år.
- Legg inn driftsgrein nummer 2.
- Legg inn dekningsbidrag uten tilskudd 5 år.
- Legg inn dekningsbidrag med tilskudd 5 år.
- Trykk F9 eller på kalkuleringsknappen.

ANDRE MODELLER

Kalkyle for kjøp av melkekvote

Modellens formål

Vi har her en enkel modell for å beregne hvorvidt det er lønnsomt for den enkelte melkeprodusent å kjøpe melkekvote. For å gjøre modellen oversiktlig og lettfattelig, bygges det på flere forenklinger og forutsetninger som må være kjente før den tas i bruk.

Det tas kun hensyn til inntekter og kostnader forbundet med selve melkeproduksjonen. Det forutsettes med andre

ord at andre inntekter (salg av kalv/kjøttproduksjon på kua, samt tilskudd) tilsvarer det inntektstapet som oppstår ved at en ikke lenger kan ha et føringdyr på den bås plasseren som melkekua nå får. Dersom det ikke er riktig, må det korrigeres for evt. inntektstap/-økning i tillegg.

Det forutsettes å være ledig produksjonskapasitet på gårdsbruket, dvs. at det er mulig å øke melkeproduksjonen uten å måtte investere i nytt utstyr eller å leie inn ekstraarealer. Det mest nærliggende vil være å øke avdråttene på eksisterende buskap eller å bytte ut et føringdyr med ei melkeku dersom det er nok bås plasser i forhold til dagens melkeproduksjon.

I tillegg til ovennevnte må det for hver enkelt beregning legges inn flere forutsetninger som bonden selv må gjøre seg opp en mening om. Disse er kommentert i note 1-10 nedenunder:

Faglig grunnlag

Fordel med kjennskap til forskrift om kvoteordningen for melk.

Modellen oppbygging

Denne modellen er todelt.

- Først legger man inn en del sentrale forutsetninger.
- Nederst blir det beregnet resultat pr. liter.

Bruk av "Kalkyle for kjøp av melkekvote"

- Hvis ønskelig, legg inn brukerens navn og adresse.
- Legg inn kvotepris, melkepris i dag, endring i melkepris pr. år, kraftfôrpris, andel kraftfôr, grovfôrkostnad, arbeidskostnader, arbeidstime pr. årsku, rente, avskrivningstid, marginal skattesats og avdrått liter pr. årsku.

Egne forutsetninger:

Tallene henvises til tallene i modellen:

1. Melkepris i dag. Her oppgis dagens gjennomsnittlige melkepris til bonden inkl. de gjennomsnittlige kvalitetstilleggene som pr. i dag oppnås, samt grunn- og distriktstilskudd på den aktuelle gården

2. Det er lagt inn muligheter for å ta hensyn til forventede endringer i framtidig melkepris. Antatt årlig prisendring angis i prosent. Dersom det oppgis en reduksjon i melkepris (NB! bruk i såfall minustegn foran prosenttallet) vil modellen regne ut den gjennomsnittlige melkeprisen i avskrivningsperioden. Det forutsetter dog at det er lagt inn en avskrivningstid på kvotekjøpet, jfr. ellers note 9.

3. Her oppgis gjennomsnittlig kraftfôrpris pr. fôrenhet melk

4. Andel kraftfôr. Normalt vil vi ha en gitt mengde grovfôr til disposisjon på gården. Ved å øke melkeproduksjonen vil det da være nærliggende å forutsette at dette skjer kun på innkjøpt kraftfôr. Kraftfôrprosenten bør derfor settes til 100. Dersom vi har overskudd av grovfor (evt. planlegger å kjøpe) ,eller vi nå bytter ut et foringsdyr med ei ekstra melkeku må kraftfôrprosenten reduseres. Oppgi da hvor stor prosentandel av den økte melkeproduksjonen som vil foregå på kraftfôr.

5. Angi de variable grovfôrkostnadene pr. fôrenhet.

6. Arbeidskostnader pr. time. Her må bonden oppgi krav til arbeidslønn, eventuelt gjennomsnittlige kostnader ved innleid hjelp.

7. Arbeidsforbruk. Her oppgis timeforbruket til foring, melking og stell av en ekstra melkeku på gården. I modellen er det forutsatt en ytelse på 6.000 liter pr. årsku for å komme fram til arbeidskostnader, jfr. pkt. 14 i beregningene. Er det snakk om marginal økning i kvote, må dette tas hensyn ved estimering av timeforbruket.

8. Kjøp av melkekvote innebærer en investering, og denne må forrentes. Rentekostnadene i linje 13 beregnes av gjennomsnittlig nedskreven restverdi. Dersom det ikke opereres med avskrivningstid vil rentebelastningen bli regnet av investeringskostnaden ved kvotekjøpet.

9. Avskrivningstid. Ordningen med kjøp av melkekvote inneholder ingen tidsbegrensning. Over tid kan både produksjonsmål og systemet med melkekvoter endres. For å fange opp risikoen for dette vil det være fornuftig å avskrive kvotekjøpet over et visst antall år, f. Eks 5 - 10 år.

10. Økningen i nettoinntekt som kvotekjøpet gir, fører til økt skatt. Derfor må vi legge inn den økte skattebelastningen som kostnad i beregningene. Denne inntekten vil komme i tillegg til de inntekter som bruket gir fra før, og vi må derfor oppgi den marginale skattesatsen.

13. Skattekostnaden er beregnet av dekningsbidraget og marginalskatteprosent, jfr. note 10. I tillegg er det tatt hensyn til skattereduksjonen som følge av rentekostnadene ved investeringen.

På grunnlag av forutsetningene i pkt. 1 - 10 beregner modellen gjennomsnittlige melkeinntekter i perioden. Etter fradrag for førkostnader vises dekningsbidraget. Det tas her hensyn til avskrivninger, rente og arbeidskostnader for så å komme fram til et overskudd evt. underskudd ved kjøp av melkekvote.

Over-/underskuddet som vi regner oss frem til må vurderes ut fra de valgte forutsetningene i pkt. 1 - 10 og risikoen for at disse ikke slår til. Enhver investering, også melkekvote, er forbundet med en grad av risiko. Derfor må avgjørelsen om å kjøpe melkekvote tas under forutsetning av at vi har/sitter igjen med en ikke ubetydelig risikopremie. Overskuddet (sammen med eventuelle avskrivninger) ansees å være risikopremien ved investeringen i melkekvote.

Tomtefeste - Landbruksunntaket

Modellens formål

Denne modellen beregner om en bortfester kan kreve innløsning av en festet fritidseiendom som hører til en landbrukseiendom. Det er et krav at eiendommen skal ha et totalareal på over 100 dekar medreknet festetomtene, eller har fulldyrka jord på mer enn 20 dekar.

For å unngå krav om innløsning må:

- den årlige festeinntekten overstige et minstebeløp (kr 15000 i 2006 verdi)
- samlet festeinntekt de tre siste årene fra den dagen etter fester senest kan kreve innløsning, være minst 5% av samlet driftsresultat fra jordbruk, skogbruk, pelsdyr mv i samme tidsperiode.

Faglig grunnlag

Fordel med kjennskap til tomteforskriften kapittel II. Innløsning og lenging av festetomt §4.

Modellen oppbygging

Denne modellen er todelt.

- Først legger man inn en del sentrale forutsetninger.
- Nederst blir det beregnet om fester har krav til innløsning..

For å kunne foreta korrekt beregning må en ha regnskapsopplysninger, dvs endelig ligning for de tre årene som er aktuelle.. Dvs. næringsoppgave og evt. deltakeroppgave dersom bortfester er deltaker i en samdrift og lignende som har inntekt som tilskriver seg drift av eiendommen

Bruk av "Tomtefeste - Landbruksunntaket"

- Hvis ønskelig, legg inn brukerens navn og adresse.
- Legg inn opplysninger fra næringsoppgave og deltakeroppgave. Det ligger henvisning til hvilke poster som skal legges inn i i kalkylen.

1. Driftsresultat fra post 9960 eller side 4 fra næringsoppgaven legges inn. Dersom driftsresultatet også gjelder andre eiendommer, må denne inntekten skilles ut.
2. Dersom inntekten fra eiendommen gjelder skogbruksinntekter fra skogbruk utenom virksomhet, hentes tallene fra skattemeldingen. Dersom inntektene er fra skattefrie inntekter fra skogbruk, såkalt hobbyskog, må

disse legges inn manuelt i linjen Andre inntekter og kostnader fra skogbruk. Husk at oppstillingen av inntekter og kostnader må kunne dokumenteres.

3. Dersom inntekten fra eiendommen gjelder inntekt fra et selskap, legges denne inn i linjene Inntekter fra DLS og Arbeidsgodtgjørelse fra samme DLS. Med DLS menes deltakerlignet selskap, men det kan også være fra et AS.

4. Dersom en har andre inntekter som gjelder drift av eiendommen som ikke fremgår av næringsoppgave eller deltakeroppgave legges disse inn i linjen andre inntekter som ikke inngår i grunnlaget.

5. Den siste linjen legges inn samlede festeinntekter for eiendommen. Dersom en også mottar andre leieinntekter for eiendommen må disse skilles ut.

På grunnlag av forutsetningene i pkt. 1 - 4 beregner modellen om en fester har krav på innløsningen ved utgangen av festeperioden.

Vær oppmerksom på at dersom festeinntekten ligger over 15000 men under minsteinntekten på festeinntekter konsumprisregulert, må en konsumprisjustere minsteinntekten for hvert år for å kunne avgjøre om innløsningsretten gjelder.

Konsumprisregulert minstepris på festeinntekter.

Minsteprisen 15000 skal konsumprisreguleres fra 2006. I modellen er den konsumprisregulert frem til desember i aktuelt år. En kan selv endre denne dersom det er ønskelig. . Dette kan gjøres i [SSB - priskalkulator](#).

HISTORIKK

ØKONOMIX versjon 2017.1 (mars 2017)

De største endringer gjelder oppdatering av skogbeskatningen ved overgang til kapitalskog i 2016 og innføring av tømmerkonto i 2017. I tillegg oppdaterte skattesatser hentet fra statsbudsjettet 2017 og tilskuddssatser for jordbruksforhandlingene for avtaleperioden 2016/17.

I tillegg til hva som er nevnt her viser vi også til emnet [historikk](#). Der omtales endringer som ble gjort i tidligere versjoner. Det vises også til følgebrevet som beskriver endringene.

Modeller som er rettet/oppdatert

Oppstart gjennomsnittsligning

- Modellen utgår siden den nå er uaktuell. Siste år for oppstart gjennomsnittsligning var 2016 for enkeltpersonsforetak. For selskap var siste år for oppstart 2014.

Avbruddsligning(avslutning gjennomsnittsligning)

- Opphør av gjennomsnittsligning støtter nå både opphør av gjennomsnittsligning for selskap (AS, mv og selskaper med deltakerfastsetting), samt opphør av gjennomsnittsligning for enkeltpersonsforetak.

Produksjonstilskudd

- Oppdatert med satser og tilskudd for jordbruksoppgjøret 2016/17

Syvplan

- Det er rettet lagt inn støtte for tømmerkonto i arkfane skatt. Skatteberegning oppdatert. Beregner utfra satser fra statsbudsjettet i 2017. Merk at reglene for gjeldsfordeling som trer i kraft f.o.m. 2017 ikke er hensyntatt.

Pensjon

- Grunnbeløp er oppdatert.

Leasing

- Oppdaterte marginskattesatser

Import

- Støtte for import av LK-bærere.

Presentasjon

- Oppdatert konsumprisindeks frem til februar 2017. SSB har nå satt 100% til gjennomsnittet av 2015. Forbruksundersøkelsen er uendret. Den ble sist foretatt i 2012, men blir konsumprisjustert fram til årsskiftet 2017.

ØKONOMIX versjon 2016.2 (april 2016)

Denne versjonen innbefatter for det meste oppdatering av skattesatser hentet fra statsbudsjettet 2016 og tilskuddssatser for jordbruksforhandlingene for avtaleperioden 2015/16.

I tillegg til hva som er nevnt her viser vi også til emnet [historikk](#). Der omtales endringer som ble gjort i tidligere versjoner. Det vises også til følgebrevet som beskriver endringene.

Modeller som er rettet/oppdatert

Avbruddsligning/Gjennomsnittsligning

- Kalkylen Overgang ANS har skiftet navn til Opphør av gjennomsnittsligning ettersom den også kan brukes til å beregne overgang for enkeltpersonforetak som etter nye skatteregler fra 2016 ikke lenger skal regnes som skattemessig virksomhet.
- Fortegn i kolonnen for tillegg eller fradrag er korrigeret.

Produksjonstilskudd

- Oppdatert med satser og tilskudd for jordbruksoppgjøret 2015/16

Syvplan

- Det er rettet en feil i avskrivninger for fast teknisk installasjon.

Pensjon

- Grunnbeløp er oppdatert.

Leasing

- Oppdaterte marginskattesatser

Import

- Bærernavn er endret fra produksjon til driftsgren ettersom samme endring er gjort i Duett i forbindelse med dataflyt.

Presentasjon

- Oppdatert konsumprisindeks frem til februar 2016.

ØKONOMIX versjon 2015.1(mars 2015)

Dette er en komplett versjon av ØKONOMIX. Hovedsakelig inneholder denne versjonen oppdateringer av satser og noen feilrettinger.

Nederst i dette følgebrevet omtales også installasjon av ØKONOMIX.

Tilpasset Duett

Denne versjonen av Økonomix er tilpasset slik at den kan kjøres inne Duett. Det vil ikke være før neste versjon av Duett 2015.3 at Duett er tilpasset dette. Økonomi vil fortsatt være en frittstående modul som kan kjøres uavhengig av man har Duett eller ikke.

Oppsummering av endringene i kalkylene

Forklaring:

Uendret = Uendret fra versjon 2014.1(mars 2014)

Oppdatert = Korrigeret/feilrettinger

Program

Skatt

Oppstart av gjennomsnittsligning skog

Beskrivelse

Uendret

Kommentar/status

Uendret

Tilpasset SKD nye tolkning av et helt eierår.

		Nytt ark for opphør gjennomsnittsligning i selskap
Skattekreditt i skogbruket	Uendret	
Oppregulering av kostpris	Uendret	
Budsjett / Plan		
Kombinert resultat- og likviditetsbudsjett	Uendret	
Syvårs driftsplan	Oppdatert	Nye skattesatser for 2015. Rettet feil ved import av regnskap for jordbruk.
Produksjonstillegg i jordbruket	Oppdatert	Nye satser iht jordbruksavtale 14/15
Tidligpensjon	Uendret	Kun endret årstall
Pensjon fra folketrygden	Oppdatert	Ny G-sats fra 21.05.2014.
Dekningsbidrag		
Ettårige vekster	Uendret	
Flerårige vekster	Uendret	
Fôrvekster	Uendret	
Husdyr	Uendret	
Annen næring	Uendret	
Økonomisk oversikt	Uendret	
Avvirkning (skog)	Uendret	
Skogkultur	Uendret	
Mekanisering		
Årlige kostnader maskininvestering	Uendret	
Egen eller leid maskin	Uendret	
Utskiftningstidspunkt maskin	Uendret	
Mekanisering i skogbruket	Uendret	
Likvid belastning ved maskininvestering	Uendret	
Finansiering		
Reell lånekostnad	Uendret	
Oversikt over samlet gjeld	Uendret	
Lånefinansiering kontra leasing	Uendret	Oppdatert marginskattesatsene iht statsbudsjettet for 2015.
Presentasjon		
Importerte data fra Duett	Uendret	Oppdatert prisindeks og SSB sin levekårsundersøkelse til 2012
Presentasjon av total oversikt	Uendret	
Presentasjon av resultat	Uendret	
Presentasjon av likviditeten	Uendret	
Presentasjon av balansen	Uendret	
Forsider for utskrift av presentasjon	Uendret	
Enkel presentasjon	Uendret	
Andre modeller		
Kalkyle for kjøp av melkekvote	Uendret	
Tomtefeste – landbruksunntaket	Uendret	
Skatteberegning	Oppdatert	Satser fra statsbudsjettet 2014

Installasjon av ØKONOMIX 2014.1

ØKONOMIX krever at Excel-2003 eller høyere er installert på den PC-en, installerte enhet(for eksempel virtuell maskin og lignende). I nettverk kan Økonomix installeres på en filserver og trenger ikke installeres på hver enkelt arbeidsstasjon, men ønsker en å importere data fra Duett anbefales det at Duett er installert på enheten. Hvis Økomix er installert på et nettverk er det eneste man behøver er snarveien til VBAmeny.xla som er oppstartsfilen for Økonomix. Denne snarveien blir opprettet ved å installere Økonomix fra serveren og velge setup.exe fra Mix\Install, hvor mix er katalogen Økonomix er installert eller en kan manuelt opprette den selv.

Vi anbefaler at man installerer siste servicepakke for den Excel-versjonen man har. Denne kan nås via Microsoft sin hjemmeside eller ved bruk av Office-update funksjonen. Siste servicepakke for Office-versjonene er:

- Office 2003 servicepakke 3.

- Office 2007 servicepakke 2.
- Office 2010 servicepakke 2
- Office 2013 servicepakke 1

Oppsettet til ØKONOMIX har full støtte for ASP-installasjoner og nettverksinstallasjon på server. Det er bl.a. mulig å angi et annet dataområde enn rett under Økonomix-katalogen. Det gjør det mulig for en ASP-leverandør å sette opp Økonomix slik at en gruppe av brukere kan ha tilgang til ett eget MIX-område der hver kan ha sine egne oppsett og data som ingen andre ser.

Import fra Duett

Tillegget starter automatisk når Økonomix starter. Men, blir ikke startet dersom det mangler nødvendige programkomponenter til Microsoft SQL-server. Dersom en ønsker at tillegget alltid skal starte når Excel starter, må en hake av for installerer som tillegg(xla). I fra toppmeny, Økonomix, Oppsett, Import.

ØKONOMIX versjon 2014.1(mars 2014)

Dette er en komplett versjon av ØKONOMIX. Hovedsakelig inneholder denne versjonen oppdateringer av satser og noen feilrettinger. For at det skal bli litt lettere å se når versjonen kom har vi nå endret versjon til årstall og versjon slik som Duett.

Nederst i dette følgebrevet omtales også installasjon av ØKONOMIX.

Tilpasset Office 2013

Det er gjort endringer slik at ikke Økonomix krasjer ved oppstart i Excel 2013. Dette skyldes egentlig en programfeil i Excel 2013.

Oppsummering av endringene i kalkylene

Forklaring:

Uendret = Uendret fra versjon 2.76(desember 2012)

Oppdatert = Korrigert/feilrettinger

Program

Skatt

	Beskrivelse	Kommentar/status
Oppstart av gjennomsnittsligning skog	Uendret	
Avslutning av gjennomsnittsligning skog	Uendret	
Skattekreditt i skogbruket	Uendret	
Oppregulering av kostpris	Uendret	

Budsjett / Plan

Kombinert resultat- og likviditetsbudsjett	Uendret	
Syvårs driftsplan	Oppdatert	Nye skattesatser for 2014. Lagt inn ekstra avskrivninger ved kjøp av maskiner (Saldogruppe D) Gjort Allgjeld årstallsuavhengig, siden det er registrert noen saker at Nye lån blir registrert på feil år. Rettet feil ved beregning av MVA ved kjøp av buskap.
Produksjonstillegg i jordbruket	Uendret	Nye satser iht jordbruksavtale 13/14
Tidligpensjon	Uendret	Kun endret årstall
Pensjon fra folketrygden	Oppdatert	Ny G-sats fra 21.05.2013.

Dekningsbidrag

Ettårige vekster	Uendret	
Flerårige vekster	Uendret	
Fôrvekster	Uendret	
Husdyr	Uendret	
Annen næring	Uendret	
Økonomisk oversikt	Uendret	
Avvirkning (skog)	Uendret	
Skogkultur	Uendret	
Mekanisering		

Årlige kostnader maskininvestering	Uendret	
Egen eller leid maskin	Uendret	
Utskiftningstidspunkt maskin	Uendret	
Mekanisering i skogbruket	Uendret	
Likvid belastning ved maskininvestering	Uendret	
Finansiering		
Reell lånekostnad	Uendret	
Oversikt over samlet gjeld	Uendret	
Lånefinansiering kontra leasing	Uendret	Oppdatert marginskattesatsene iht statsbudsjettet for 2014.
Presentasjon		
Importerte data fra Duett	Uendret	Oppdatert prisindeks og SSB sin levekårsundersøkelse til 2012
Presentasjon av total oversikt	Uendret	
Presentasjon av resultat	Uendret	
Presentasjon av likviditeten	Uendret	
Presentasjon av balansen	Uendret	
Forsider for utskrift av presentasjon	Uendret	
Enkel presentasjon	Uendret	
Andre modeller		
Kalkyle for kjøp av melkekvote	Uendret	
Tomtefeste – landbruksunntaket	Uendret	
Skatteberegning	Oppdatert	Satser fra statsbudsjettet 2014

ØKONOMIX versjon 2.76(desember 2012)

Dette er en komplett versjon av ØKONOMIX. Hovedsakelig inneholder denne versjonen oppdateringer av satser og noen feilrettinger.

Oppsummering av endringene

Forklaring:

Uendret = Uendret fra versjon 2.75(oktober 2011)

Oppdatert = Korrigert/feilrettinger

Program

Skatt

	Beskrivelse	Kommentar/status
Oppstart av gjennomsnittsligning skog	Uendret	
Avslutning av gjennomsnittsligning skog	Uendret	
Skattekreditt i skogbruket	Uendret	
Oppregulering av kostpris	Uendret	

Budsjett / Plan

Kombinert resultat- og likviditetsbudsjett	Uendret	
Syvårs driftsplan	Oppdatert	Nye skattesatser 2013. Rettet grunnlag for beregning av skatt, rentefradrag og gjeld. Kun første kolonne var koblet mot arket Allgeld.
Produksjonstillegg i jordbruket	Oppdatert	Nye satser iht jordbruksavtale 12/13
Tidligpensjon	Oppdatert	Rettet feil ved vurdering av tårukerpensjon der hvor ektefelle har inntekt over 100 000
Pensjon fra folketrygden	Oppdatert	Ny G-sats fra 21.05.2012. Tydeliggjort i innledningstekster at dette gjelder for de som er under gammel pensjonsordning

Dekningsbidrag

Ettårige vekster	Uendret	
Flerårige vekster	Uendret	
Fôrvekster	Uendret	
Husdyr	Uendret	
Annen næring	Uendret	
Økonomisk oversikt	Uendret	
Avvirkning (skog)	Uendret	

Skogkultur	Uendret	
Mekanisering		
Årlige kostnader maskininvestering	Uendret	
Egen eller leid maskin	Uendret	
Utskiftningstidspunkt maskin	Uendret	
Mekanisering i skogbruket	Uendret	
Likvid belastning ved maskininvestering	Uendret	Rettet momssats fra 24% til 25%
Finansiering		
Reell lånekostnad	Uendret	
Oversikt over samlet gjeld	Uendret	
Lånefinansiering kontra leasing	Uendret	
Presentasjon		
Importerte data fra Duett	Uendret	Oppdatert prisindeks og SSB sin levetårsundersøkelse
Presentasjon av total oversikt	Uendret	
Presentasjon av resultat	Uendret	
Presentasjon av likviditeten	Uendret	
Presentasjon av balansen	Uendret	
Forsider for utskrift av presentasjon	Uendret	
Enkel presentasjon	Uendret	
Andre modeller		
Kalkyle for kjøp av melkekvote	Uendret	
Tomtefeste – landbruksunntaket	Uendret	
Skatteberegning	Oppdatert	Satser fra statsbudsjettet 2013

HVA ER NYTT i versjon 2.75(oktober 2011)

Denne versjonen innbefatter for det meste oppdatering av skattesatser hentet fra statsbudsjettet 2012 og tilskuddsatser for jordbruksforhandlingene for avtaleperioden 2011/12.

I tillegg til hva som er nevnt her viser vi også til emnet [historikk](#). Der omtales endringer som ble gjort i tidligere versjoner. Det vises også til følgebrevet som beskriver endringene.

Modeller som er rettet/oppdatert

Produksjonstilskudd

- Oppdatert med satser og tilskudd for jordbruksoppjøret 2011/12

Syvplan

- Oppdaterte skattesatser iht statsbudsjettet for 2012

Pensjon fra folketrygden

- Oppdatert med satser frem til 2011.

Lånefinansiering kontra leasing

- Oppdatert med nye skattesatser, bla er marginals-katten økt for jordbruk.

Tidligpensjon i jordbruket

- Lagt inn linjer for inntekt fra ans, da mv. Inntekter fra samdrift inngår i jordbruksinntekten og dermed referanseinntekten.

Kombinert resultat og likviditetsbudsjett.

- Rettet import av potet til bare å innbefatte konto 3010-3014 - Poteter. Beregner også mva til 15% på både poteter og grønnsaker.

HVA ER NYTT i versjon 2.74(november 2010)

I tillegg til hva som er nevnt her viser vi også til emnet [historikk](#). Der omtales endringer som ble gjort i tidligere versjoner. Det vises også til følgebrevet som beskriver endringene.

Selve ØKONOMIX

Oppsett Import

- Bedre pålogging mot SQL-server(Duett). Kan nå sette eget passord for bruker SA. I tillegg er det nå mulig å teste forbindelsen mot sql-serveren, slik at en for testet om en har angitt riktig sql-server og passord.

Nye modeller

Tomtefeste – landbruksunntaket

Dette er en modell som beregner om fester har innløsningsrett på bortefestede tomter iht til tomteforskriften kapittel II. "Innløysing og lenging" av festetomt §4. Kalkylen ligger under menypunktet Andre modeller.

Den gjelder bare for bortefeste av fritidseiendommer. I tillegg er det et krav at eiendommen skal ha et totalareal på over 100 dekar medregnet festetomtene, eller har fulldyrka jord på mer enn 20 dekar. Det er mulighet for å importere tall direkte fra regnskapet. Den henter inn tall for de 3 siste år. Kjent feil er at tall fra samdrifter(selskap) må legges inn manuelt.

Modeller som er rettet/opdatert

Produksjonstilskudd

- Oppdatert med satser for jordbruksoppgjøret 2010/11
- Rettet en feil i summering av samlet inntekt. Dette ga feil utslag ved sammenligning av tilskuddsberegningen fra året før.

Syvplan

Forutsetninger

- Lagt inn bedre støtte for Annen næring. Bla laget et nytt avsnitt for avskrivbare bygninger
- Bedre støtte for eierskifte. Det er laget egne linjer for innlegging av gaver og arveavgift, åsetesfradrag mv.
- Nye linjer for kjøp av anleggsmidler som det ikke skal beregnes mva for. For eksempel kjøp av eiendom eller ved overdragelse.
- Ny linje for å angi ligningsverdi på investeringer og realisjoner. Før måtte en legge inn dette i skatt.

Skatteberegning

- Oppdaterte satser iht statsbudsjettet for 2011
- Tilkjøp og påkostninger for avskrivbare bygninger blir nå automatisk overført skjermingsgrunnlaget ved beregning av personinntekt.
- Beregner nå skatt kun når foretakstypen er enkeltpersonsforetak eller ikke er angitt.

Hjelpeskjema

- Utleievirksomhet blir overført til privat.

Diagram

- Oppdatert diagrammene med litt mer moderne layout.

Presentasjon av regnskap

- Støtte for utleievirksomhet
 - samlet resultat blir overført Skattepliktige leieinntekter privat)
 - Balansepostene blir overført private eiendeler, finansposter og gjeld.
 - Finansinntekter og kostnader blir overført til privat.

- Oppdatert konsumprisindeks
- Oppdatert forbruksundersøkelsen som gjelder i perioden 2008-2009.
- Oppdatert import av skatteavregning.

Oversikt over samlet gjeld

- Oppdatert med de samme beregninger som ligger i syvplan.
- Oppdatert diagrammene med mer moderne layout.

Pensjon fra folketrygden

- Oppdatert med satser frem til 2010.

Lånefinansiering kontra leasing

- Oppdatert med nye satser
- Rettet en visningsfeil i avsnittet skatt i arket forutsetning det siste året. Den viste 0 % skattesats når det beste alternativet var leasing.

HVA ER NYTT i versjon 2.73a(desember 2009)

Dette er en korrigeringsversjon med følgende rettelser:

Program	Kommentar/status
Skatt Oppregulering av kostpris	Det ble sendt med feil versjon i 2.73 hvor ikke selve kostprisberegningen ikke ble kalkulert. Dette rettet
Presentasjon Presentasjon av balansen	Rettet en formelfeil i arket Soliditet og raden andre krav i det eldste året (2005) celle H16.

Alle tillegg nå blitt lagret/oversatt med en office 2003 versjon. Dette for å unngå kjøretidsfeil for de som bruker Økonomix med Office 2003 eller tidligere versjoner.

HVA ER NYTT i versjon 2.73 (oktober 2009)

I tillegg til hva som er nevnt her viser vi også til emnet [historikk](#). Der omtales endringer som ble gjort i tidligere versjoner. Det vises også til følgebrevet som beskriver endringene.

Selve ØKONOMIX

- Rettet problemer med Hent klient som kun oppstod i ASP-miljø og Office -2007

Modeller som er rettet/oppdatert

Produksjonstilskudd

- Oppdatert med satser for jordbruksoppgjøret 2009/10

Tidligpensjon

- I arkfane Vurdering, rettet en feil ved at Annen inntekt ektefelle ble vist som 0.
- I arkfane vilkår rettet testen for vilkår tobrukerpensjon:
Samlet referanseinntekt for bruker og ektefelle/samboer utgjør minst 50 % av samlet inntekt.
Det stod 0% og samtidig manglet teksten *for bruker* og den henviste også til feil paragraf i forskriften.

Syvplan

Skatteberegning

- Oppdatert skattesatsene iht forslag statsbudsjett 2010

Allgjeld - Nye Lån

- Nye lån renter: Beregnet litt for mye renter første år.
- Rentestøtte: Beregning av renter er rettet. Tok ikke hensyn til lånesaldo
Vi har også oppdatert rentsats til 2.3%(som gjelder for 2009)

HVA ER NYTT i versjon 2.72

I tillegg til hva som er nevnt her viser vi også til emnet [historikk](#). Der omtales endringer som ble gjort i tidligere versjoner. Det vises også til følgebrevet som beskriver endringene.

Selve ØKONOMIX

- Rettet en feil ved lagring av Mix.ini (økonomix sin oppsettsfil)
- I menyen oppsett, import ble angitt katalog hvor importfilen er installert feil.
- Bedre håndtering av zooming

Import fra DUETT (dwlib.dll)

- Diverse feilrettinger og optimalisering av selve import rutinen.
- Støtte for 2008 skjema
- Det ligger vedlagt også en (dwlib.xla) versjon av importfilen som kan benyttes dersom en kun ønsker å kjøre fra nettverkserver eller for ASP-leverandører som har problemer med installasjonen av importfilen (dwlib.dll).

Modeller som er rettet/oppdatert

Presentasjon

Import fra Duett

- Støtter nå import fra selvangivelse 2008
- Konsumprisindeks frem til desember 2008
- Bedre og raskere import på kjøp og salg av driftsmidler (tilgang/avgang). Bl.a. ble ikke kreditposterings ved påkostninger/nyanskaffelser med.

Oversikt

- Arbeidskapitalen blir nå rett ved kreditfakturaer på påkostninger/tilkjøp av driftsmidler jfr avnittet over

Forsider for utskrift

- Rettet en feil ved enkelte av forsiden ble ikke årstall og navn oppdatert

Syvplan

Investering av maskiner mv

- Lagt inn støtte for ny saldogruppe 'Faste installasjoner'.
- Lagt inn mulighet for startavskrivninger på maskiner/redskaper

Skatt

- Satser for 2009
- Rettet en feil ved beregning av minstefradrag

Pensjon fra folketrygden

Utvidet antall beregningsår til 2037.

HVA ER NYTT i versjon 2.71

I tillegg til hva som er nevnt her viser vi også til emnet [historikk](#). Der omtales endringer som ble gjort i tidligere versjoner. Det vises også til følgebrevet som beskriver endringene.

Selve ØKONOMIX

- Rettet diverse utskriftsproblemer ved eldre versjoner.
- I menyen oppsett, import ble angitt katalog hvor importfilen er installert feil.

- Bedre støtte for Office 2007 ved bla forhåndsvisning og rettet feilmelding som kan oppstå ved avslutning av Økonomix.

Import fra DUETT (dwlib.dll)

- Diverse feilrettinger og optimalisering av selve import rutinen.
- Støtter import av produksjonsavkasting
- Importdialogen håndterer nå import fra flere kalkyler, Tidligere lå forslagårene fra den gamle kalkylen igjen.
- Støtte for 2007 skjema
- Det ligger vedlagt også en (dwlib.xla) versjon av importfilen som kan benyttes dersom en kun ønsker å kjøre fra nettverkserver eller for ASP-leverandører som har problemer med installasjonen av importfilen (dwlib.dll).

Installasjon i nettverk, systemkrav og oppsett

Oppsett i Økonomix støtter nå aktivering og installasjon av import-filen fra Duett (dwlib.dll)

Nye modeller

Oppregulering av kostpris ved salg av landbrukseiendommer.

Modellen beregner gevinst ved salg av hel landbrukseiendom som er ervervet før 2004. Denne kunne før lastes ned fra vår hjemmeside, men er nå integrert i Økonomix. Ligger i hovedmenyen under avsnittet "skattemodul".

Modeller som er rettet/oppdatert

Produksjonstilskudd

- Oppdatert med satser for jordbruksoppgjøret 2008/09

Tidligpensjon

- Oppdatert med satser som er gjeldende fra og med 08/09.
- Mulighet til selv å angi søknadsår dersom en skal søke om tidligpensjon frem i tid.
- Rettet en feil ved at referanseinntekten til ektefelle ikke ble summert

Alderspensjon

Oppdatert med satser som er gjeldende fra og med 2008.

Presentasjon

Import fra Duett

- Støtter nå import fra selvangivelse 2007.

Oversikt

- Arbeidskapitalen blir nå rett dersom en har finansielle anleggsmidler eller har aktivert nyanlegg.
- Dersom en importerer regnskap for mindre enn 5 år, viste kontroll av regnskap feil i endring arbeidskapital det første året eller en hadde endret inngående balanse i ett av de andre årene. Dette er nå rettet.

Syvplan

Investering av maskiner mv

- Rettet inn/utbetalinger ved kjøp av maskiner. Beregnet Mva ble ikke med som utbetaling året etter.

Allgjeld - Nye Lån

- Tok ikke hensyn til avdragsfrie år.
- Rentestøtte ble ikke med i planoversikten som en negativ rente. Antall perioder er nå satt til 2 for rentestøtte fra SND.
- Avdragsfrie lån angitt i forutsetninger ble ikke overført til allgjeld.

- Beregning av annuitetslån er rettet. Beregnet feil avdrag.

Hjelpeberegning

- Positiv driftskreditt ble trukket fra bankinnskudd i stedet for lagt til.
- Feil ledetekst på bankinnskudd under krav. Det står inkl driftskreditt, nå står det kun Bankinnskudd.
- Salg, Ufrivillig realisasjon eller erstatning av fast eiendom importerte hele kontoserien fra 309 og utover, i stedet fra 390..

Oversikt plan

- Nye lån ble lagt inn som tilgang av kapital i feil år under oversikten.

Grafikk

- Diagrammer over gjennomsnittsinntekt og faktisk inntekt på skogen, var søylene like store, selv om tallene er forskjellig

Avslutning gjennomsnittsligning skog

- Håndterer nå avbruddsligning hvor antall gjennomsnittlignet år i avbruddsåret er mindre enn 5. Dette kan oppstå ved tidlig avbrudd.
- Rettet beregningen samlet spart skatt ved avbrudd.
- Korrigert beregningen slik at utslaget (avbruddsligningen) kun slår til når differansen mellom sum av gjennomsnitt og sum faktisk inntekt siste 4 år er større enn 15 000. Tidligere fikk en avbruddsligningen også når differansen var 15 000.
- Mulighet for import fra Duett.

HVA ER NYTT i versjon 2.7

Selve ØKONOMIX

For de som ikke har installert versjon 2.62 vises det til historikk,

Import fra DUETT

- Lagt inn støtte for import til Syvplan, enkel presentasjon og tidlig pensjon (selvangivelsestall)
- Diverse feilrettinger og optimalisering av selve import rutinen.
- Bedre tilpasninger til terminalserver løsninger og nettverk.
- Er bygd ut til å kunne importere fra flere klienter, statistikk funksjoner mv

Installasjon i nettverk, systemkrav og oppsett

Installasjon til server er laget som et eget valg under installasjon. Ved installasjon fra server ble ikke data2.cab filen installert. Det gis også mulighet til å reinstallere en installasjon dersom en etter installasjon av et annet program for eksempel DUETT opplever feilmeldingen "dwlib.dll er ikke installert".

Modeller som er rettet

Allgjeld

Ekstra nedbetaling av nye lån. Angi om lån er fra finansinstitusjon jfr ny skattereform.

Tidligpensjon

Oppdatert med satser som er gjeldende fra og med 2008. Det er også mulig å importere historiske tall fra selvangivelse innlagt i Duett-Årsoppgjør.

AldersPensjon

Oppdatert med satser som er gjeldende fra og med 2007. Mulighet til å beregne pensjonspoeng ut fra pensjonsgivende inntekt,

Presentasjon

Import fra Duett

Privatforbruk blir beregnet på samme måte i alle modeller.

For å lage et tilnærmet fullt privatregnskap kreves kun følgende ekstraopplysninger:

private betalte skatter (restskatt, skatt til gode)

private skattefrie inntekter, for eksempel barnetrygd og kontaktstøtte.

Kjøp/salg av private eiendeler

Evt. korrigerende av enkelte balanseposter.

Tall fra selvangivelse, næringsoppgave og deltakeroppgave blir importert.

Resultat

Resultat oppdatert med prisindekser for 2006

Oversikt

I oversikt er det tatt med ekstraordinære inntekter. Disse manglet. Bedre håndtering av gevinst og tapskonto.

Likviditet

Rettet årstall på overskrift i arket skatt, oppdatering av prisindekser og noen tekstlige oppdateringer.

ØKONOMIX, VERSJON 2.62 – HVA ER NYTT

Selve ØKONOMIX

- Rettet feilmelding om at noen opplever en feilmelding : "Compile error in hidden module" ved oppstart.
- Mulighet for å lage egne modeller som kan ligge i ØKONOMIX.
- Oppsett er endret og rettet. Bla ble ikke egendefinert oppsett for dataområder lagret. Det er også mulighet for å reinstallere importfilen i egen arkfane "Import"
- Kalkyler som legges i katalogen "egneprog" blir vist i toppmenyen under ØKONOMIX.
- Feilmelding ved utskrift av alle ark. Denne feilen førte også til at menyen ble åpnet flere ganger. I tillegg kan en nå også velge utskrift fra boken "import fra Duett" samt egen definerte regneark.
- Rettet feilen ved at noen opplevde at en mistet menyoppsettet i Excel etter å ha vært inne i ØKONOMIX.

Import fra DUETT

- Lagt inn støtte for import til Allgjeld.
- Diverse feilrettinger og optimalisering av selve import rutinen.
- Bedre tilpasninger til terminalserver løsninger og nettverk.

Installasjon i nettverk, systemkrav og oppsett

Installasjon til server er laget som et eget valg under installasjon. Ved installasjon fra server ble ikke data2.cab filen installert. Det gis også mulighet til å reinstallere en installasjon dersom en etter installasjon av et annet program for eksempel DUETT opplever feilmeldingen "dwl.dll er ikke installert".

Modeller som er rettet

Allgjeld

Støtter nå import fra regnskap. Mulighet for å justere rentenivå på hele lånemassen.

Presentasjon

Import fra Duett

Privatforbruk blir beregnet på samme måte i alle modeller.

Integrasjon av beregnet privatforbruk i de andre presentasjonsmodellene. Dvs. det er nå mulig å lage et fullstendig privatregnskap med både balanse og resultatposter for de årene en har lagt inn selvangivelses data. Disse blir overført til førstesiden som korrigeringsposter til privatregnskapet.

For å lage et tilnærmet fullt privatregnskap kreves kun følgende ekstraopplysninger:

private betalte skatter (restskatt, skatt til gode)

private skattefrie inntekter, for eksempel barnetrygd og kontaktstøtte.

Kjøp/salg av private eiendeler

Evt. korrigeringsposter av enkelte balanseposter.

Tall fra selvangivelse, næringsoppgave og deltakeroppgave blir importert.

Resultat

Resultat oppdatert med prisindekser for 2005

Oversikt

I oversikt er det tatt med ekstraordinære inntekter. Disse manglet.

Ny 5-års rapport er lagt inn med grafisk presentasjon.

Likviditet

Rettet årstall på overskrift i arket skatt, oppdatering av prisindekser og noen tekstlige oppdateringer.

ØKONOMIX, VERSJON 2.6 – Hva er nytt

Import fra DUETT(Windows)

Den viktigste oppdateringen i denne versjonen er muligheten for å importere tall direkte fra DUETT. Foreløpig støttes importen kun av presentasjonsmodellen, men i neste versjon vil vi også legge inn

mulighet for å importere tall til de andre kalkylene. Selve importmodulen er modul som i prinsippet er uavhengig av Økonomix. Etter at programmet er installert vil det legges seg inn i Excel som et eget meny punkt "Import fra Duett". Hva man har tilgang til, er avhengig av om regnearket inneholder en importspesifikasjon som programmet kan tolke. En beskrivelse av dette vil komme i en senere versjon. På sikt er denne også tenkt brukt for å kunne importere tall til regneark som man har laget selv. En forutsetning for å kunne bruke importen utenfor Økonomix er at man har installert modulen "Eksterne rapportverktøy" i DUETT. Det er igjennom denne modulen man styrer hvilke saksbehandlere og klienter som det skal være mulig å importere data fra. Det er lagt vekt på sikkerhet i denne importen. Kun saksbehandlere registrert i DUETT kan importere data inn i Økonomix. Her benyttes samme brukernavn og evt. passord som i DUETT. Gjennom et eget [oppsett](#) kan systemansvarlig også styre hvilken sql-server som kan velges.

Installasjon i nettverk, systemkrav og oppsett

Denne versjonen støtter ikke Excel-97 fullt ut ved at importdelen krever Excel-2000 eller høyere. Installasjonsprogrammet spør heller ikke lengre om hvor Excel er installert. Dette måtte vi gjøre tidligere for at Excel-97 skulle kunne klare starte opp Økonomix korrekt. De som nå skal installere Økonomix på arbeidsstasjoner, trenger ikke å installere Økonomix på arbeidsstasjoner med Excel-97, men beholde de gamle snarveiene dersom du installerer Økonomix på samme katalog som tidligere. Vær oppmerksom på at ved arbeidsstasjonsinstallasjoner må Økonomix installeres fra server til hver enkelt arbeidsstasjon for at import fra Duett skal fungere.

Oppsettet til Økonomix har også blitt endret for å kunne støtte ASP-installasjoner og nettverksinstallasjon på server. Det er bl.a. mulig å angi et annet dataområde enn rett under Økonomix-katalogen. Mer om dette er beskrevet under [oppsett Økonomix..](#)

Modeller som utgår (inntil videre)

Beregning av leveringstidspunkt korn

Denne modellen utgår siden temintillegget nå inngår som en del av kornprisen. Det er mulig denne modellen vil komme igjen i en litt annen form.

Næringsbil eller privatbil

Denne modellen utgår inntil vi får oppdatert modellen med de nye reglene.

Litt nærmere omtale av eksisterende modeller

De fleste modellene er oppdatert med satser og årstall.

Presentasjonsmodellen

Denne er oppdatert og omarbeidet iht. til ny kontoplan. I presentasjonsmodellen har vi også lagt inn mulighet for å beregne privatforbruk ved at en kan legge inn tall fra selvangivelse og næringsoppgave. Det gjør det mulig å beregne privatforbruk også for dem som ikke fører fullt privatregnskap. Foreløpig brukes denne beregningen kun i én presentasjon: Presentasjon av likviditeten, privatforbruk.

Den enkle modellen, *Presentasjonsmodell enkel*, har heller ikke støtte for import.

Beregning av produksjonstilskudd

Oppdatert med gjeldende satser for avtaleåret 2005/2006

Håndterer også tilskudd til økologisk husdyrbruk og samdrifter, samt miljøplan

Syvplan

Oppdatert med satser, men har foreløpig ikke støtte for import av regnskapstall fra DUETT og ny skattereform. Modellen er under omarbeiding.

Kvartalsvis budsjettering

Oppdatert med satser for 2006, men har foreløpig ikke støtte for import av regnskapstall fra DUETT. Modellen er under omarbeiding.

Leasing

Modellen håndterer nå også leasing av bygninger.

Tidligpensjon i landbruket

Endret satser i hht til gjeldende forskrifter og jordbruksavtale.

Oppsett av Økonomix

I denne versjonen er det lagt inn støtte for å kunne bestemme dataområde og område for egendefinerte maler. Det gjør det mulig for nettverksansvarlig å kunne styre individuelt pr bruker hvor datafilene skal ligge.

I tillegg kan en angi mappe til oppsettsfilene. Det gjør det mulig for en ASP-leverandør å sette opp Økonomix slik at en gruppe av brukere kan ha tilgang til ett eget MIX-område der hver kan ha sine egne oppsett som ingen andre ser.

Oppsett av Import

I importdialogen kan en i utgangspunktet koble seg opp til hvilken som helst SQL-server, men i mange driftsmiljø er dette ikke ønskelig av sikkerhetshensyn. Derfor har importprogrammet (dwlib.dll) støtte for sitt eget oppsett. I dette oppsettet kan en angi navnet til en fil som beskriver hvilken sql-server som skal benyttes (f.eks. navnet til oppsettsfilen som DUETT benytter), og en kan angi om bruker kan endre sql-server. Oppsettet legges inn i en egen dialog som en kan nå igjennom å gå til et tomt Excel-ark og så velger <Duett import>, <Oppsett> fra Excel toppmeny.

Oppsettsfilen (dwlib.ini) blir lagret i samme mappe (katalog) som importprogrammet er installert (vanligvis mix\program). Dersom man etterpå skriverbeskytter denne filen vil ikke bruker kunne gå inn og endre på oppsettet.

ØKONOMIX, VERSJON 2.52 – HVA ER NYTT

Vi gjør også oppmerksom på at dette er sannsynligvis siste gangen vi lager en versjon som støtter Excel-97. Neste versjon vil støtte ny norsk standard og også import fra DUETT-Windows. Dette vil medføre en betydelig omlegging av programmet. I tillegg vil det i høst komme en ny versjon av Microsoft Office. I tillegg supporterer ikke Microsoft lenger EXCEL-97 med nye sikkerhetsoppdateringer.

Ilom leasing og lån. Se leasing

Modeller som er endret

Bil

Revidert layout og rettet beregning av avskrivninger.

Tidligpensjon

Endret satsen for enbruker til 90 000 og tobruker til 144 000 iht ny jordbruksavtale

Beregning av produksjonstilskudd

Oppdatert med gjeldende satser.

- Nye tilskudd for levert slakt av lam og kje.
- Håndterer også tilskudd til økologisk husdyrbruk

Beregning av leveringstidspunkt korn

- Endret målpriser for korn
- Endret'

Syvplan

- Rettet summeringsformel i arket Plan og linjen Disponibelt til privat og til investeringer(K126). Tok med seg også forrige års sum (J136)

Leasing

- Rettet formelfeil som oppstår ved valg av type næring Annen. Ga Navn? i beregningene.

ØKONOMIX, VERSJON 2.51 – HVA ER NYTT?

Dette var en versjon som kun ble lagt ut på Internett.

Ny modeller – Leasing

Ny modell som beregner lønnsomhet mellom leasing og lån. Se leasing

Modeller som er endret

Bil

Oppdatert med satser ut fra revidert nasjonalbudsjett.

Totalbudsjett

Budsjett Hjelpeberegning mva ved realisasjon av driftsmidler Landbruk hadde feil fortegn Fjern fortegn i formel i Hjelpeberegning for celle c102 til f102.
Rentebergning av driftskredittrenter hadde ikke med realisjoner av driftsmidler.
Celle c108 Hjelpeberegning skal være =likviditet!c33:c34

Tidligpensjon

Endret satsen for enbruker til 90 000 og tobruker til 144 000 iht ny jordbruksavtale

Tilskuddsmodellen

Oppdatert med gjeldende satser.

- Nytt ammekutilskudd
- Nytt driftstillegg for Oslo, Vestfold, Akershus og Østfold
- Endringer i samdrift:
 - Avkortning husdyrtilskudd skal ikke gjennomføres
 - Maks 250 000 på husdyr
- Heving av husdyrtilskuddet til 140 000

Alle modeller som benytter skatteberegning

Gjelder syvplan og leasing:

- Grunnbeløpet G er fra 1.5 satt til 54 170 som gir en Gj. Snitt G på kr 53 233 for inntektsåret 2002.
- Beregning av jordbruksfradrag tar hensyn til nytt inntekstfradrag.

Alle modeller som benytter investeringsavgift

Investeringsavgiften er satt til 0.

Gjelder:

- Totalbudsjett
- Alle mekaniseringsmodeller

Korrigerer ver 2.501

I programmet til ØKONOMIX er følgende er korrigeret :

Denne rettingen fulgte med disketten som ble sendt ut i april 2002.

- Utskrift i EXCEL 97 og noen installasjoner av EXCEL 2000.
 - Melding om at Excel har utført en ulovlig operasjon
- Utskrift flere ark

- Fikk programfeil når en valgte å skrive ut ark fra flere bøker samtidig.
- Import fra DUETT på engelske versjoner av EXCEL 2000/97
 - Fikk feilmelding ved import
 - Feil æøå etter import på f.eks. navn
- Melding om kompileringfeil på enkelte versjoner av EXCEL 2000.
 - Oppstod ved førstegangs kjøring av ØKONOMIX etter installasjon av versjon 2.5.
- Fikk programfeil ved import av Økonomisk oversikt 5 år i enkel presentasjon
 - Oppstod når standardskriveren i DUETT er satt opp til ikke å skrive ut bunntekst.

Denne rettingen fulgte med disketten som ble sendt ut i april 2002.

Andre rettinger som fulgte denne installasjon

Beregning av reell lånekostnad

- Dersom en la inn et navn som var lengre enn bredden på første celle i feltet, ble navnet splittet på to linjer.

VERSJON 2.5 – HVA ER NYTT?

Modeller som er endret

Presentasjonsmodellen

Prisindeksene er oppdatert.

Syvplan

Allgjeld

Renteinntekter - renteutgifter har byttet plass, referansefeil

Feil ved beregning av annuitetslån. Feilen oppstod når dato er 1.1 og det er 12 terminer fra år 2 og utover. Første år beregnes det med 11 terminer - riktig. Andre år beregnes med 13 terminer - feil. Bruk dato 2.1 i stedet

Skatt

Beregning av personinntekt for grunnlag skatt, refererte personinntekt annen alltid til F81. Skal ha en relativ referanse.

Celle for negativ personinntekt var beskyttet. Beskyttelsen er nå fjernet

Skatteberegning er oppdatert tom forskuddsvedtaket for 2002.

Forutsetninger

Det er for merknadsteksten i raden kortsiktig gjeld, angitt at kortsiktig gjeld skal legges inn som et positivt tall. Det skal være et negativt tall.

Ved beregning næringsinntekt annen næring, var det fra år 2 og utover at ikke-likvide inntekter/utgifter ble lagt til 2 ganger i stedet for 1 gang. Feilen lå i rad 56 fra celle G56 og utover.

Budsjett

Rettet budsjettår fra 1996 til 2001.

Tidligpensjon

Feil årstall rettet i arket forutsetning.

Tilskuddsmodellen

Oppdatert med gjeldende satser

Bil

Oppdatert med gjeldende satser tom 2002.

Generelt i ØKONOMIX

Generelle årstallsoppdateringer er foretatt.

ØKONOMIX og Excel-97

Mange endringer er gjort for at ØKONOMIX skal fungere under Excel-97. Bla er feil rettet som oppstod dersom en kjørte Excel-97 under Windows-2000.

Selv om vi har tilpasset ØKONOMIX til å fungere under Excel-97 anbefaler vi likevel at man oppdaterer Excel til service pack 2.(følger med CD-en).

Excel har utført en ulovlig operasjon

Denne feil kan oppstå dersom en velger utskrift av ark med forhåndsvisning. Dette er en feil vi dessverre ikke kan gjøre noe med siden feilen ligger i Excel og ikke i ØKONOMIX. *Denne feilen er rettet i versjon 2.501*

Eksport til ØKONOMIX i DUETT

Eksportprogrammet til ØKONOMIX er endret. Bla går eksporten nå mye raskere enn tidligere. I tillegg tar den nå også bilag ført på passive konti (konti i kontoplanen som ikke lenger er i bruk).

Installering

Fungerer nå også for de som har installert Office XP. Dette var rettet ved ver 2.41.

ENDRINGER I ØKONOMIX VER 2.4

Innledning

Dette er den største oppdateringen som har skjedd med ØKONOMIX siden den kom i EXCEL-versjon. Den er nå mere tilpasset Excel-97/2000. I denne versjonen følger det 2 nye modeller. En som omhandler presentasjon av regnskap og en modell som beregner tilleggspensjon i folketrygden

Nedenfor følger en beskrivelse av de endringer som er foretatt siden versjon 2.3.

- [Endringer av eksisterende modeller](#)
- [Beskrivelse av nye modeller](#)
- [Andre endringer \(menyer ,layout osv\)](#)

For de som allerede har lastet ned fra Internett versjon 2.4 av 6.mars 2001, kan lese om senere rettelser [her](#).

Endringer i eksisterende modeller

Syvplan

Syvplan er nå blitt splittet i arkene Forutsetninger, Plan og Skatt.

Importen har blitt forbedret. Den tar med seg flere tall fra regnskapet. Bla automatisk innlegging av gamle lån, innhenting av personopplysninger, skatteopplysninger mv.

Skatt

I Skattearket er nå mulighet for å legge inn ektefellens inntekt og en kan også dele næringsinntekt med ektefelle. Alminnelig inntekt beregnes felles. Beregner automatisk både minstefradrag(inkluderer begge ektefellene) og jordbruksfradrag.

Skatteberegningen er oppdatert med satser tom 2001.

Allgjeld

Låneberegningen har blitt mere presis både for nye og eldre lån. Håndterer nå også lån som opptatt i året før første planleggingsår. Avdragsfrie obligasjonslån kan nå håndteres som ordinære lån. Merk at alle celler som har blå tekst kan overskrives.

Dersom en importerer fra regnskap vil programmet nå også importere inn eldre lån. Programmet legger inn IB, UB og kontoens navn og i tillegg hvilken måned et lån har blitt opptatt dersom det er opptatt året før planleggingsåret ellers blir det foreslått 1.1.

Plan

Inneholder nå selve finansierings og investeringsplanen.

Hjelpeskjema

Retter feil ved import til skogbruk.

Produksjonstillegg i jordbruket

Oppdatert med mulighet for å beregne tilskudd for samdrifter. Oppdatert med satser for 2001.

Reell lånekostnad

I modellen Reell lånekostnad har vi fjernet de alternativene på lån som gjaldt Statens Landbruksbank. Som kjent ble Statens Landbruksbank lagt ned i 2000 og de ulike lånene er flyttet over til SND.

Oversikt over samlet gjeld

Fornytt modellen lik Allgjeld i Syvplan. I tillegg lagt inn mulighet for import. (se syvplan).

Kvartalsvis budsjett

Det er blitt foretatt noen rettelser for at likviditeten skal bli mere nøyaktig. Mva-andelen på enkelte inntekts- og kostadsposter har blitt korrigert. Et nytt ark *Privat* er laget for å kunne å budsjettere mere detaljert på privatforbruk og verdiregulering.

Det er nå også mulig å importere regnskapsdata til budsjettdelen. Dette for raskere å lage et grunnlag for budsjettet. En kan velge hvilket år en ønsker å importere. Regnskapet for det året en importerer trenger nødvendigvis ikke å være avsluttet.

Vi har ikke koblet sammen syvplan og budsjett, men nederst i arket *likviditet* er det lagt inn en tabell som viser hvilke tall som kan overføres til syvplan.

Nye kalkyler

Ny Presentasjonsmodell

Presentasjonene i denne modellen er ment som et supplement eller alternativ til de tradisjonelle regnskapsrapportene i Duett. Poenget med presentasjonene er å gi et bedre fokus på det som er viktig å få frem fra regnskapet og vekke brukerens interesse.

Regnskapsdata hentes fra Duett. En kan velge mellom å importere skatteregnskap eller driftsregnskap.

Dataene presenteres så gjennom ulike presentasjoner:

Oversikt - Grove oversikter som kan egne seg for introduksjon

Balanse - Presenterer status på ulike måter

Resultat - Viser resultatet frem til nettoinntekt

Likvid - Selvfinansiering, arbeidskapital, privat forbruk og skatt
Forsider - Ulike forsider til presentasjonen .

Modellen ligger under Presentasjon av Regnskap.
Foreløpig er denne tilpasset NILFs gamle kontoplan for landbruk.

Pensjon fra folketrygden

Denne modellen beregner pensjonen ut fra de pensjonspoeng som man har opptjent gjennom folketrygden. Man legger inn pensjonspoengene manuelt og modellen regner ut pensjonen for begge ektefellene. For de som er interessert ligger de et eget dokument om trygd inne i modellen. Modellen ligger under Budsjett og plan.

Andre endringer

Knapperaden

Vi har endret menylinjen for ØKONOMIX. Den flyttet og ligger nå som en del av verktøylinja til EXCEL.

Endringer i toppmenyen

Klient:

Under klient fått eget menyvalg *bytt skriver* (ny etter internettversjonen)

Økonomix:

Fått et nytt valg Oppsett. Her kan velge Zooming, kunne se formellinjen mens en arbeider inne i modell og velge om en ønsker forhåndsvisning av utskrift.

Hjelp:

Bruk av ØKONOMIX: Gir hele brukerhåndboka, inndelt i kapitler (som denne inngår)
Hjelp denne bok F1: Gir direkte hjelp til den modellen en står i.

Datoinnlegging

Det skal være mulig å bruke det numeriske tastaturet for å legge inn datoer. Programmet oversetter datoer angitt som 01,01,2000 (dag.mnd,år) til 01.01.2000 som er det formatet Excel bruker for å tolke datoer. Husk at årstall må angis.

Brukerdokumentasjon F1

Fra ØKONOMIX versjon 2.4 ligger brukerdokumentasjonen inne i ØKONOMIX. V.,h.a av F1 kan du gå å lese forklaringen for hver enkelt modell. Med bruk av F1 når man står i hovedmenyen vil man få opp Hjelp; Hvordan bruke ØKONOMIX.

Utskrift

Vi har også laget en ny funksjon for utskrifter. Ved å trykk på *Alle ark* vil man komme inn i et skjermbilde der man kan velge de arkene man selv ønsker å skrive ut. Dette gjør at man slipper å skrive ut utskrifter som man ikke ønsker å bruke.

En kan også velge skriver dersom en har flere skrivere å velge mellom. Det ligger også som eget valg under menyvalget Klient ***Bytt skriver.***

Ny eksport i DUETT

Vi har laget en helt ny eksportrutine fra DUETT. Denne eksporterer fra DUETT nå i tillegg til det ordinære skatteregnskapet også driftsregnskap for inntil 5 år. I tillegg eksporterer opplysninger fra

selvangivelse og personinntekt for de som har DUETT-skatt og opplysninger fra klientregister som feks navn , adresse, opplysninger om gjennomsnittligning skog mv

Under installasjonen vil denne filen bli installert i DUETT og bli lagt i DUETT-menyen under: 4-Hjelpeprogram, 6-Eksport/import , 1-Eksport til Økonomix.

Ved eksport blir eksportfilene til ØKONOMIX lagt til DUETT\RAPPFIL – katalogen.

Endringer i forhold til Internettoppdateringen pr 6.mars 2001

Feil rettet i menyer som medførte at presentasjonen ikke fungerte under Excel-97.
Bytt skriver er lagt inn i toppmeny og i dialogen utskrift alle ark.

Syvplan

Rettet feil i beregning og innlegging av nye lån.
Kapitalavkastning for jordbruk.
Beregning av personinntekt for annen næring er rettet.

Allgjeld

Er blitt oppdatert.

Presentasjon

Import

Tar nå også med import av pelsdyr.

Skatt

Marginalskattberegningen under skatt er endret. Beregner nå en økning på 1000 kr istedet for 100 kr for å få riktig desimal på marginalskatteprosenten.

Pengeveien

Noen små layout-messige endringer i arket Pengeveien

Privatforbruk

Rettet utskrift slik at utskriften går inn på et ark.

Likviditet

Rettet feil i formel nederst på siden ved beregning av endring egenkapital dersom en legger utlignet skatt til grunn.

Anbefalinger tekniske krav

Minimumskravet er 32 MB internminne. Men, vi anbefaler at man har installert 64MB internminne for å kunne bruke den nye presentasjonsmoodellen effektivt.

De som har Excel 97 bør ha installert service-pakken SR2 (feilrettinger fra Microsoft). Den medfølger CD-en under katalog XL97.

FØLGEBREV

ØKONOMIX versjon 2017.2 (juli 2017)

Dette er en komplett versjon av ØKONOMIX. Hovedsakelig inneholder denne versjonen oppdaterte satser fra jordbruksoppjøret for 2017/2018 samt oppdatering av Tomtefeste – landbruksunntaket grunnet ny skogbeskatning..

Nederst i dette følgebrevet omtales også installasjon av ØKONOMIX.

Teknisk rettinger

Oppsummering av endringene i kalkylene

Forklaring:

Uendret = Uendret fra versjon 2016.1

Oppdatert = Korrigert/feilrettinger

Program

Skatt

Avslutning av gjennomsnittsligning skog

Beskrivelse

Uendret

Skattekreditt i skogbruket

Uendret

Oppregulering av kostpris

Uendret

Kommentar/status

Budsjett / Plan

Kombinert resultat- og likviditetsbudsjett

Uendret

Syvårs driftsplan

Uendret

Produksjonstillegg i jordbruket

Oppdatert

Nye satser etter jordbruksavtale 17/18

Tidligpensjon

Uendret

Pensjon fra folketrygden

Oppdatert

Nytt grunnbeløp gjeldene fra 01.05.17.

Dekningsbidrag

Ettårige vekster

Uendret

Flerårige vekster

Uendret

Fôrvekster

Uendret

Husdyr

Uendret

Annen næring

Uendret

Økonomisk oversikt

Uendret

Avvirkning (skog)

Uendret

Skogkultur

Uendret

Mekanisering

Årlige kostnader maskininvestering

Uendret

Egen eller leid maskin

Uendret

Utskiftningstidspunkt maskin

Uendret

Mekanisering i skogbruket

Uendret

Likvid belastning ved maskininvestering

Uendret

Finansiering

Reell lånekostnad

Uendret

Oversikt over samlet gjeld

Uendret

Lånefinansiering kontra leasing

Uendret

Presentasjon

Importerte data fra Duett

Oppdatert

Presentasjon av total oversikt

Uendret

Presentasjon av resultat

Uendret

Presentasjon av likviditeten

Uendret

Presentasjon av balansen

Uendret

Forsider for utskrift av presentasjon

Uendret

Enkel presentasjon

Uendret

Andre modeller

Kalkyle for kjøp av melkekvote

Uendret

Tomtefeste – landbruksunntaket

Oppdatert

Tatt inn kapitalskog og hobbyskog i beregningen. Rettet feil ved gjennomsnittlig underskudd at det ga rett til innløsning

dersom kravet til leieinntekter fra tomtfeste var oppfylt.

Skatteberegning

Uendret

Installasjon av ØKONOMIX

ØKONOMIX krever at Excel-2003 eller høyere er installert på den PC-en, installerte enhet(for eksempel virtuell maskin og lignende). I nettverk kan Økonomix installeres på en filserver og trenger ikke installeres på hver enkelt arbeidsstasjon, men ønsker en å importere data fra Duett anbefales det at Duett er installert på enheten. Hvis Økomix er installert på et nettverk er det eneste man behøver er snarveien til VBAMeny.xla som er oppstartsfilen for Økonomix. Denne snarveien blir opprettet ved å installere Økonomix fra serveren og velge setup.exe fra Mix\Install, hvor mix er katalogen Økonomix er installert eller en kan manuelt opprette den selv.

Vi anbefaler at man installerer siste servicepakke for den Excel-versjonen man har. Denne kan nås via Microsoft sin hjemmeside eller ved bruk av Office-update funksjonen. Siste servicepakke for Office-versjonene er:

- Office 2003 servicepakke 3.
- Office 2007 servicepakke 2.
- Office 2010 servicepakke 2
- Office 2013 servicepakke 1
- Office 365(2016)

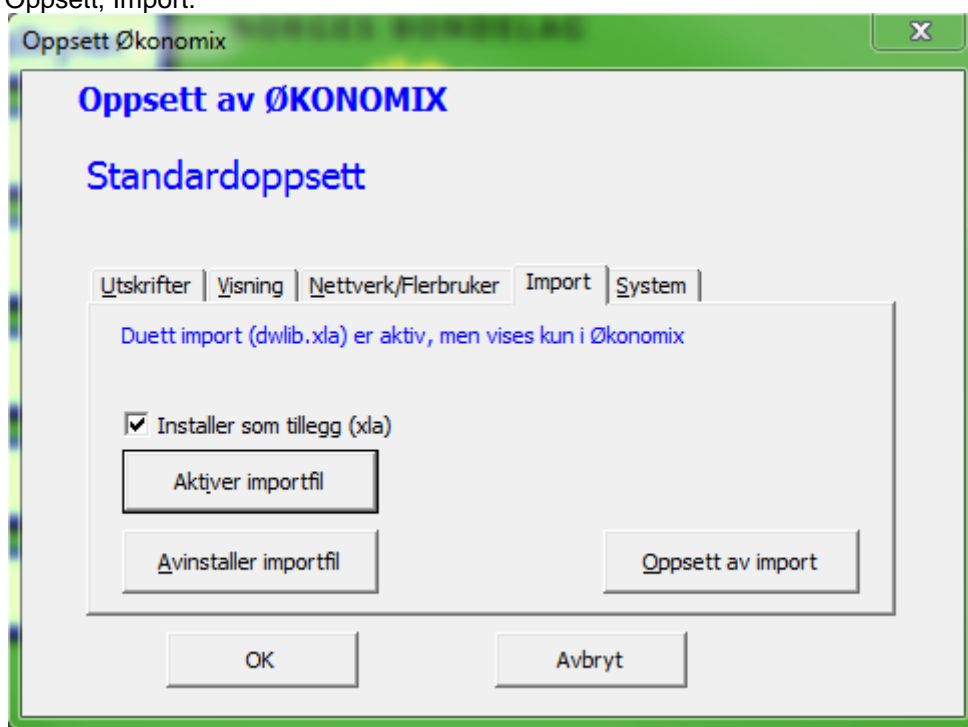
Merk!

Økonomix er ikke testet ved kjøring fra office.portal.com. Den må kjøres lokalt. Vi anbefaler at man benytter 32-bits versjon av Office.

Oppsettet til ØKONOMIX har full støtte for ASP-installasjoner og nettverksinstallasjon på server. Det er bl.a. mulig å angi et annet dataområde enn rett under Økonomix-katalogen. Det gjør det mulig for en ASP-leverandør å sette opp Økonomix slik at en gruppe av brukere kan ha tilgang til ett eget MIX-område der hver kan ha sine egne oppsett og data som ingen andre ser.

Import fra Duett

Tillegget starter automatisk når Økonomix starter. Men, blir ikke startet dersom det mangler nødvendige programkomponenter til Microsoft SQL-server. Dersom en ønsker at tillegget alltid skal starte når Excel starter, må en hake av for installerer som tillegg(xla). I fra toppmeny, Økonomix, Oppsett, Import.

Kobling mot SQL-server og Duett

Vanligvis finner Økonomix hvilken SQL-server Duett er koblet mot ved å lese Duett.ini dersom Duett er installert på samme maskin. Ellers kan sql-server instansen angis i Oppsett import. (Se ovenfor). I samme dialog er det også mulig å angi et annet passord enn standardpassordet for bruker sa. Der kan en også sjekke om en har korrekt forbindelse mot sql-server.

I denne versjonen er det også mulig å installere Økonomix uten at Duett er installert på samme maskin. Men skal en koble seg mot en sql-server som ligger en annen maskin må enten Duett være installert eller programkomponentene til SQL-server være installert

Installasjon fra CD:

Via Kjør-menyen:

Skriv: E:\setup <enter> (E:= CD-ROM-stasjonen)

eller klikk på E:\setup.exe via Utforsker

Installasjon fra nedlastet/tilsendt fil:

Dobbeltklikk på mottatt setup-fil og følg instruksjonene på skjermen. Eventuell zip-fil må pakkes ut før installasjon.

ØKONOMIX i EXCEL 2007 og høyere – husk å klikke på tillegg.

Menysystemet til Excel ble endret i Excel-2007. Fra da av tillater ikke Excel ikke lengre å blande egendefinerte menyer og verktøylinjer sammen med Excel sine egne menyer. Økonomix-menyene vil en nå finne under arkfane/bånd 'Tillegg' eller 'Add-ins' i engelsk versjon. Klikk på dette menyunktet. Da skal Økonomix sine menyer og verktøylinjer dukke opp.

Sikkerhetsinnstillinger i Excel i klareringscenter

For at Økonomix skal fungere må en tillate at man under Alternativer for Excel(nå ved å klikke på Excel-ikonet), velger klareringscenter, og knappen 'Innstillinger for klareringscenter'. Det er to måter en kan aktivere Økonomix på i Klareringscenter

c) Aktivere makroer

Velg i klareringscenter: 'Makroinnstillinger', velger minst alternativet 'Deaktiver makroer med varsling'. Da vil man få varsling hver gang en åpner Økonomix.

d) Klarerte plasseringer

I Excel 2007 og høyere er det også mulig å legge til Økonomix-katalogen i Klarerte plasseringer. NB! I 2013 og høyere versjoner kreves at man legger inn klarerte plasseringer eller kan må få problemer med å få åpne enkelte modeller. I tillegg vil Økonomix fungere uavhengig av hva som er satt i Aktivere makroer.

Velg i Klareringscenter: Klarerte plasseringer

Velg 'Legg til ny plassering'. I dialog hvor en velger katalog husk å krysse av for

'Underkataloger klareres også'. Dersom Økonomix er installert på en nettverkskatalog, må

en også krysse av for 'Tillat klarerte plasseringer' i nettverket som ligger nederst i

skjermbildet Klarerte plasseringer.